

TROMSRA

Arkeologiske rapporter fra
Norges arktiske universitetsmuseum

2026

Kystbosetning fra steinalder i Lofoten **Arkeologisk undersøkelse i Tjeldbergvika i Vågan**

Nikola Kovačević, Alice S. Kvalheim og Anja Roth Niemi

UiT Norges arktiske
universitetsmuseum

Tromura 2026

Arkeologiske rapporter fra Norges arktiske universitetsmuseum, UiT Norges arktiske universitet

ISSN: 2535-4248 (elektronisk utgave)

Utgiver: Septentrio Academic Publishing, Tromsø, Norway

Redaksjon: Anja Roth Niemi og Janne Oppvang

DOI: <https://doi.org/10.7557/trm.8507>

Foto: Norges arktiske universitetsmuseum - UiT Norges arktiske universitet

Kart og illustrasjoner: Heidi F. Westgaard og Anja Roth Niemi, der ikke annet er nevnt

Gjenstandsfoto: Alice S. Kvalheim, Heidi F. Westgaard og Erik Kjellman

Fotogrammetri: Jon Gunnar Blom og Nikola Kovačević

Prosjektet er bekostet av Clemens Eiendom AS

Forsidefoto: Ts16168.544 – slipt enegget kniv av skifer, funnet på lokalitet 1. Foto: Alice S. Kvalheim

Rapporten er lisensiert under en [Creative Commons Navngivelse-DeLPåSammeVilkår](#) (CC BY-SA). Lisensen tillater andre å tilpasse og bygge videre på arbeidet så lenge det krediteres og lisensieres videre på samme måte.

Kystbosetning fra steinalder i Lofoten

Arkeologisk undersøkelse i Tjeldbergvika i Vågan

Nikola Kovačević, Alice Sunde Kvalheim og Anja Roth Niemi

UiT Norges arktiske
universitetsmuseum

Lokalitet: Tjeldbergvika
Id.nr.: 214108 (Lokalitet 1) og 214109 (Lokalitet 2)
Kulturminnetype: Bosetning-aktivitetsområde
Undersøkelsesår: 2022
Areal: 872 m² avtorvet, 83 m² utgravd

Tiltakshaver: Clemens Eiendom AS

Kommune: Vågan kommune
Fylke: Nordland fylke
Gnr/bnr: 16/1
Koordinater: UTM Sone 33 N: 7567933 Ø: 480459

Utgravningsleder: Andreas Luneborg
Prosjektansvarlig: Anja Roth Niemi
Rapport: Nikola Kovačević, Alice S. Kvalheim og Anja Roth Niemi
Kvalitetssikring: Anja Roth Niemi
Dato: 20.01.2026

Prosjektnummer: 100196101
Saksnummer: 2020/7120, 2024/484737
Aksesjonsnummer.: 2022/72
Fotobase: TSAD 109
Gjenstandsbase: Ts16168 (Lokalitet 1), Ts16169 (Lokalitet 2)

Nøkkelord: arkeologi, utgravning, steinalder, boplass, hustuffer, heller, skifer
Keywords: archaeology, excavation, stone age, settlement, house pits, rock shelter, slate

Sammendrag

I 2022 undersøkte Norges arktiske universitetsmuseum to lokaliteter fra yngre steinalder i Tjeldbergvika i Vågan kommune. Lokalitet 1 vurderes å representere flere opphold over en lang tidsperiode, med to bruksfaser i midtre del av yngre steinalder (3700-3600 fvt., og rundt 3000 fvt.), én i århundrene rundt 2000 fvt., og én i førromersk jernalder. Fra bruksfasene i steinalder er det påvist spor etter to mulige hustuffer og relativt omfattende kulturlagsavsetninger. Lokalitet 2 er datert til tidsrommet mellom ca. 4200 og 3300 fvt. Det ble her påvist fire hustuffer, som framstår som relativt solide. Samtidig er gjenstandsmaterialet herfra svært begrenset, og det ingen indikasjoner på at tuftene ble brukt samtidig. Dette kan peke mot at området ble besøkt og benyttet av små grupper og over kortere perioder, muligens av ett enkelt hushold/båtlag av gangen. Gjenstandsmaterialet omfatter fiskesøkker, flottører, og slipte skiferspisser og -kniver, som vitner om fiskeri og fangst av marine pattedyr. En heller ble undersøkt i tilknytning til lokalitet 2. Den har trolig fungert som midlertidig opphold eller ly, med dokumentert bruk i romersk jernalder, merovingertid og på 1600–1700-tallet.

English summary

In 2022, the Arctic University Museum of Norway investigated two sites from the Late Stone Age in Tjeldbergvika in Vågan municipality. Site 1 is considered to represent multiple occupations over a long period of time, with two phases of use in the middle part of the Late Stone Age (3700-3600 BCE, and around 3000 BCE), one in the centuries around 2000 BCE, and one in the pre-Roman Iron Age. Traces of two possible house foundations and relatively extensive cultural layer deposits have been identified. Site 2 is dated to the period between approximately 4200 and 3300 BCE. Four house foundations were identified here, which appear to have been relatively solidly built. At the same time, the artefact material from is very limited, and there is no indication that the houses were used simultaneously. This may indicate that the area was visited and used by small groups and over shorter periods, possibly by a single household/boat crew at a time. The artefacts include fishing sinkers, floats, and sharpened slate points and knives, which testify to fishing and the capture of marine mammals. A rock shelter was examined in connection with site 2. It probably served as a temporary residence or shelter, with documented use in the Roman Iron Age, Merovingian times, and during the 17th–18th centuries.

INNHold

Innledning.....	1
Bakgrunnen for undersøkelsene	1
Omsøkte lokaliteter.....	1
Lokalitet 1 – id 214108 (Finnvika 1).....	3
Lokalitet 2 – id 214109 (Finnvika 2).....	3
Øvrige relevante kulturminner	4
Tidligere undersøkelser	4
Målsetting.....	5
Problemstilling.....	5
Prioriteringer og strategier.....	6
Gjennomføring	6
Deltagere og forløp.....	6
Undersøkelsesforhold	7
Formidling.....	10
Undersøkelsesmetode og dokumentasjon	11
Feltmetode	11
Dokumentasjon.....	11
Prøveuttak.....	12
Kildekritiske forhold.....	12
Lokalitet 1 – Finnvika 1 (id 214108)	14
Stratigrafiske forhold	15
Strukturer.....	15
Avskrevet hustuft 1 (id 214108-2)	15
Avskrevet hustuft 2 (id 214108-3)	15
Avskrevet hustuft 3 (id 214108-4) – id 300.....	16
Avskrevet hustuft 4 (id 214108-5)	17
Aktivitetsområde sør for mulige hustufter.....	17
Kullflekk id 373 – mulig ildsted.....	17
Ildsted id 491	18
Prøvestikk id 806 i NV-aktivitetsområde.....	18
Mulig hustuft (id 200815) med ildsted (id 200817)	18
Mulig hustuft/aktivitetsområde (id 200825).....	19
Funn.....	21
Kjerner og avslag.....	21
Skrapere	22
Slipte kniver av skifer	22
Slipte spisser av skifer.....	24
Emner i skifer.....	25

Slipte økser	26
Tyngder (fiskesøkker).....	28
Keramikk.....	28
Annet	29
Bein	31
Råstoffbruk	31
Funnspredning.....	32
Dateringer	34
Lokalitet 2 – Finnvika 2 (id 214109).....	38
Stratigrafiske forhold	38
Strukturer.....	39
Tuft 1 – id 50027 (id 214109-1)	39
Tuft 2 – id 50200 (id 214109-2)	43
Tuft 3 – id 50300 (id 214109-3)	43
Tuft 4 – id 50400 (id 214109-4)	43
Funn.....	44
Avslag og blokk.....	45
Hele, fragmenter og emner til slipte redskaper.....	45
Tyngder og flottører (?)	46
Funnspredning.....	48
Dateringer	48
Heller (id 214109-5).....	50
Funn.....	53
Dateringer	54
Sammenstilling.....	55
Oppsummering	59
Litteratur	60
Vedlegg.....	61
Oversikt daterte prøver.....	61

INNLEDNING

BAKGRUNNEN FOR UNDERSØKELSENE

I forbindelse med utbyggingen av et nytt boligområde i Tjeldbergvika, Vågan kommune, med Clemens Eiendom AS som tiltakshaver, ble det registrert flere automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet. Detaljreguleringen omfattet tilrettelegging for om lag 200–250 boligenheter med tilhørende infrastruktur.

Området ble tidligere undersøkt i forbindelse med områdereguleringsplanen *Kabelvåg–Osan*, og en kontrollbefaring utført av Nordland fylkeskommune i august 2019 påviste flere kulturminnelokaliteter. Blant disse var to lokaliteter med tufter og boplassflater – id 214108 (Finnvika 1) og id 214109 (Finnvika 2) – som ligger i den nordvestlige delen av Tjeldbergvika, like sør for E10, mellom Svolvær og Kabelvåg.

Id 214108 lå innenfor det som da var definert som bestemmelsesområde #3 (veg, fortau, vann/avløp), og store deler av lokaliteten ville bli direkte berørt av tiltaket. Id 214109 lå innenfor bestemmelsesområde #4, hvor det ble vurdert at omkringliggende bebyggelse kunne forringe opplevelsens- og formidlingsverdien i utilbørlig grad. I tillegg til de tidligere kjente lokalitetene, ble én ny automatisk fredet lokalitet og to nyere tids ikke-fredete lokaliteter oppdaget under befaringen.

På bakgrunn av registreringsresultatene søkte tiltakshaver om dispensasjon for inngrep i lokalitetene id 214108 og id 214109. Etter tilrådning faglig tilrådning fra Norges arktiske universitetsmuseum (UiT), ga Nordland fylkeskommune tillatelse til tiltaket jf. kulturminneloven §8 fjerde ledd, med vilkår om arkeologisk utgraving av lokalitetene før tiltaket kunne realiseres. Tiltakshaver skulle bekoste utgravingen i henhold til kulturminneloven § 10.

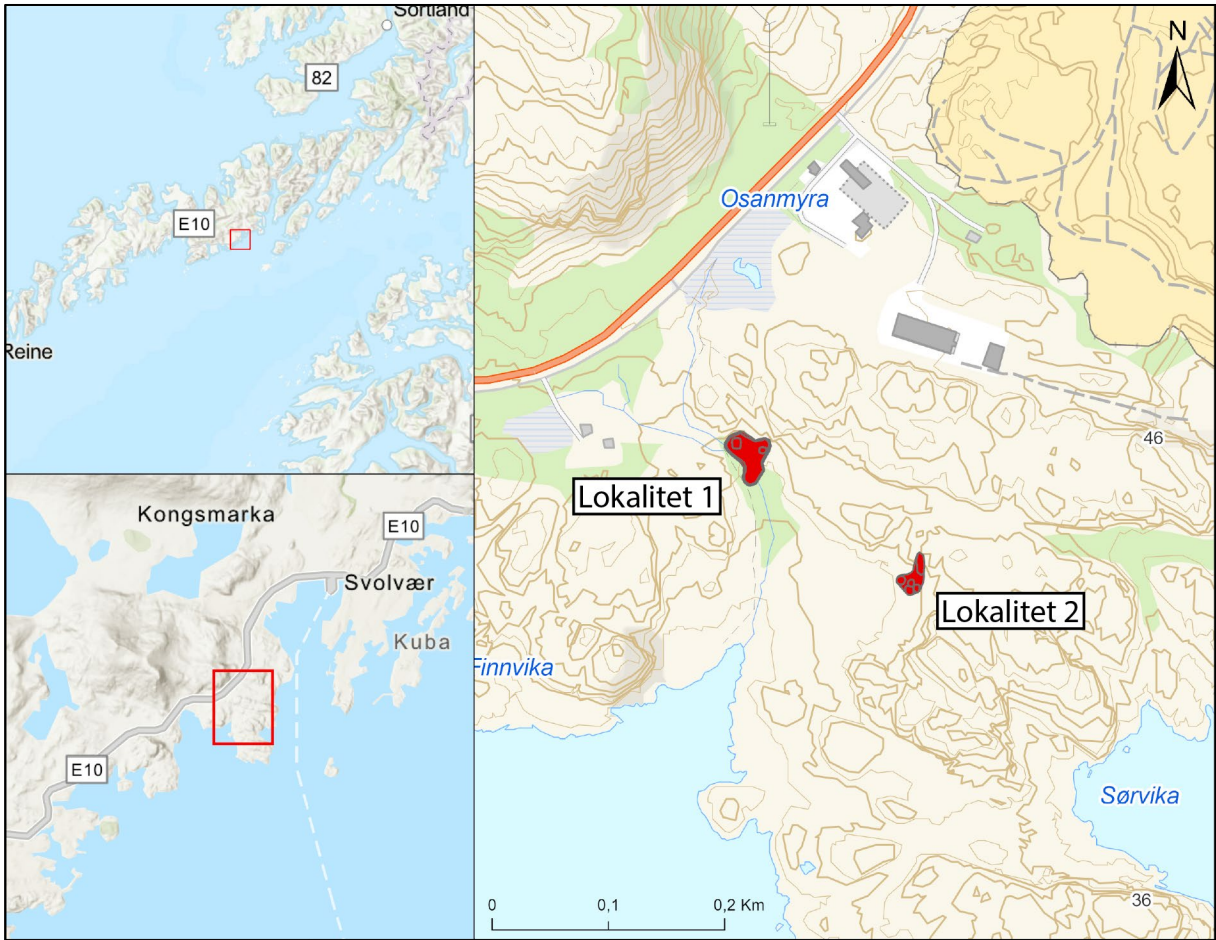
Reguleringsplanen ble vedtatt av kommunestyret 14. juni 2021, og tiltakshaver anmodet om igangsetting av arkeologisk utgraving dagen etter. Den 16. juli 2021 ba fylkeskommunen UiT oversende en revidert prosjektplan og budsjett til Riksantikvaren for kostnadsvedtak i henhold til kulturminneloven § 10.

Undersøkelsen hadde som formål å dokumentere og sikre de arkeologiske strukturene og kulturlagene som ble berørt av tiltaket, samt å bidra til økt kunnskap om bosetningsmønster, byggeskikk og aktivitet i yngre steinalders Lofoten.

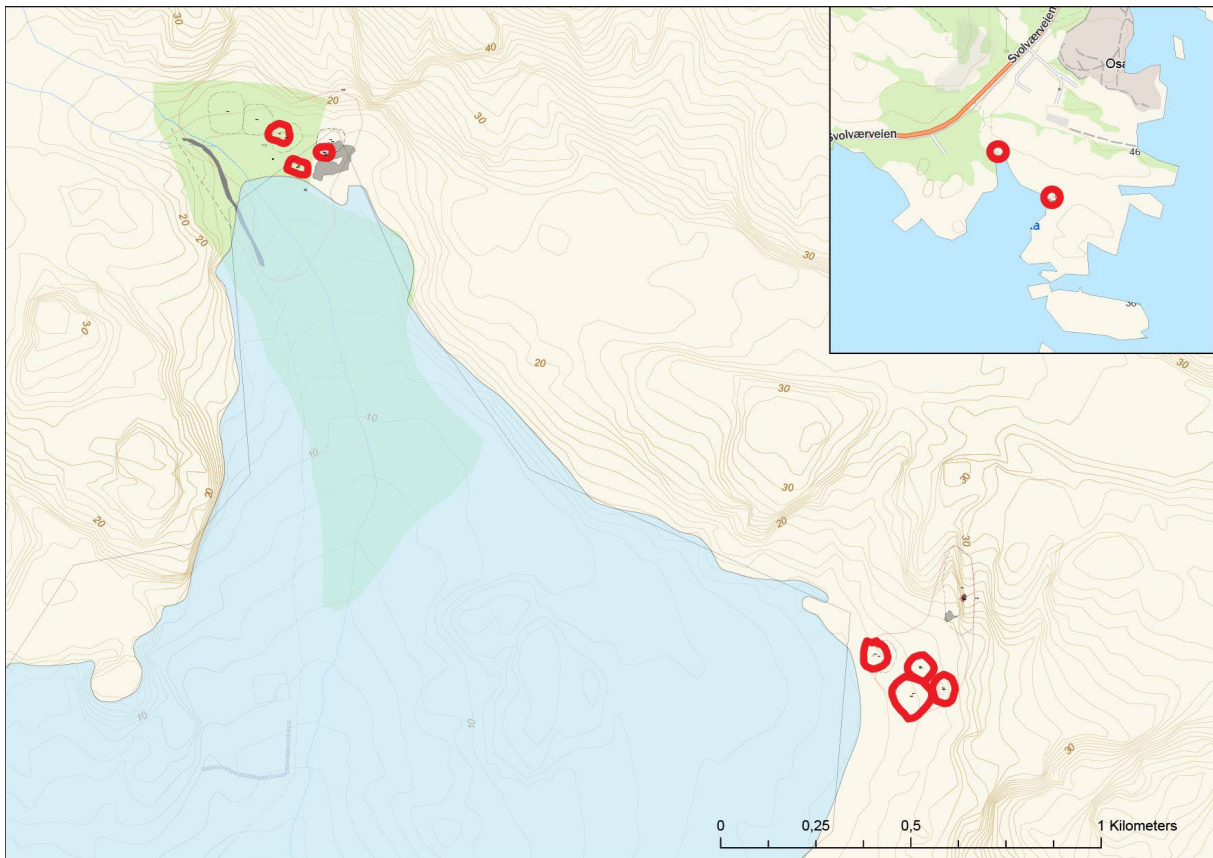
OMSØKTE LOKALITETER

Tjeldbergvika ligger i Lofoten, omtrent 1,7 km sørvest for Svolvær og 2,7 km nordvest for Kabelvåg, like sør for E10 (Figur 1). Vika er sørvendt, og i den østlige delen ligger Finnvika, en smal sidearm av bukta. Lokalitetene id 214108 (Finnvika 1) og id 214109 (Finnvika 2) ligger ovenfor Finnvika, inntil bergknauser i nord og orientert mot utløpet av Finnvika og Tjeldbergvika. Ved høyere vannstand vil lokalitetene ha ligget innerst i en liten bukt på nordsiden av Finnvika (Figur 2).

Terrenget er generelt kupert, med mange bergknauser og smale dalganger. I Finnvika stiger terrenget svakt mot inntil 50 meter høye bergknauser som strekker seg i et øst-vest-orientert belte. Undergrunnen fra dagens fjære og opp til ca. 20 moh. består av gammel rullesteinsfjære, som er dekket av et tynt lag med torv og/eller mose. Området er stedvis bevokst med kratt og lave bjørketrær, mens enkelte partier, som området sør for id 214108, er myrlendte.

Figur 1 Kart med beliggenheten til lokalitetene. Illustrasjon: Mikael Cerbing

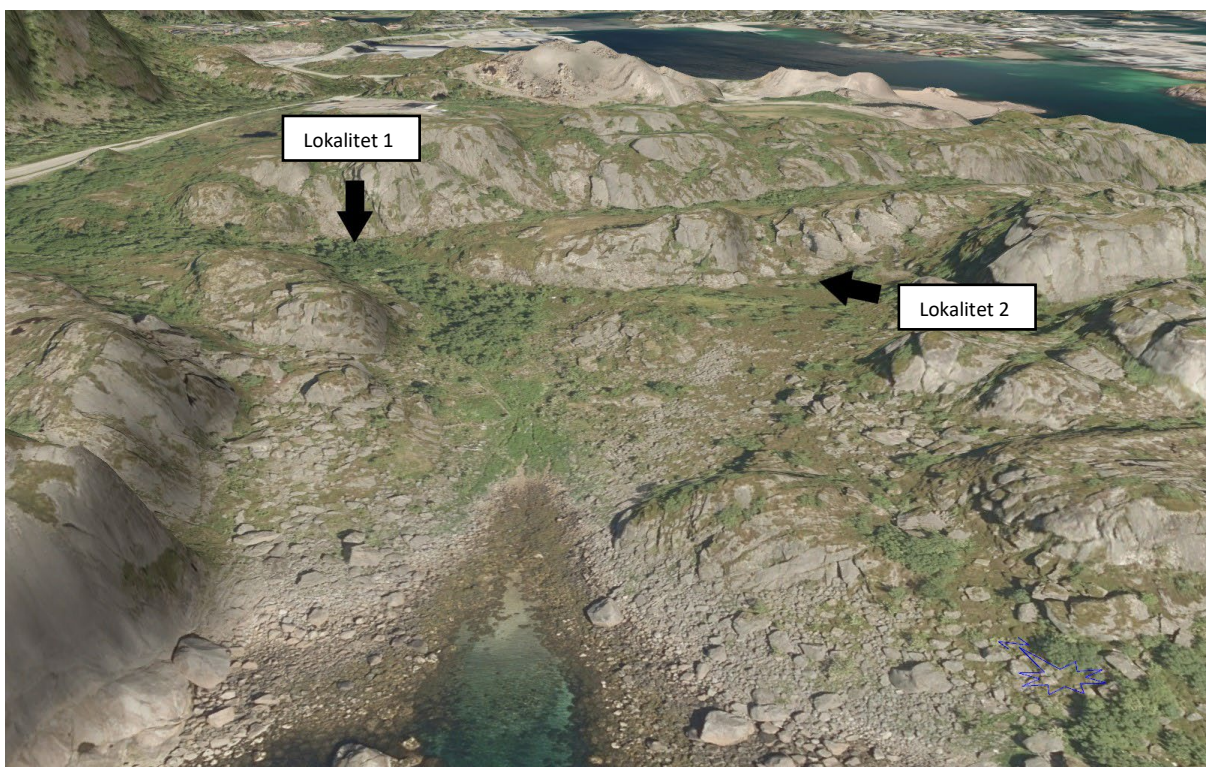
Figur 2 Lokalitetene med påviste tufter og havnivå 15 moh., tilsvarende rundt 4000 fvt.

Lokalitet 1 – id 214108 (Finnvika 1)

Lokaliteten ligger innerst i Finnvika, mellom 13 og 18 moh., og dekker et område på 1055 m² (ekskludert sikringssone). Den består av en boplassflate som er klemte mellom tre bergsider i nord, vest og øst, med en lett skråning mot en smal åpning i sør. På lokaliteten var det registrert fire hustuffer, men samtlige ble avskrevet i løpet av utgravningen. Like sør for lokaliteten er det et myrlendt område, hvor negative prøvestikk fastslo den sørlige grensen for boplassen.

Boplassflaten (id 214108-1) er ca. 830 m² stor og omfatter området hvor de registrerte tuftene lå, samt området nedenfor disse. Flaten var bevokst med løvskogkratt og gress, og kan ha vært pløyd eller ryddet i nyere tid. To prøvestikk viste at jordmassene på flaten var opptil 50 cm tykke, bestående av 20–40 cm torv over et inntil 30 cm tykt lag med grå/mørk sandblandet grus som inneholder skjørbrent stein, trekull og gjenstander. Kull og skjørbrent stein i prøvestikk nær de antatte tuftene var tolket som rester etter ildsteder eller kokegroper. En trekullprøve fra et antatt ildsted ble datert til 4860±30 BP (3700–3540 fvt.). I de to prøvestikkene ble det funnet til sammen ni avslag av kvarts, skifer og flint, hvorav kvarts dominerte.

De fire registrerte hustuftene (id 214108-2 til id 214108-5) lå på rekke inntil fjellsiden i nord. Tuftene var beskrevet som runde med en diameter på 5–7 meter, dekket av 10–15 cm lyng- og gressbevokst torv. Tre av tuftene skulle ha tydelige åpninger mot sør. I prøvestikk tatt ved registreringen like sør for den vestligste antatte tufta ble det funnet to avslag av skifer og flint i et 30 cm tykt lag med grus og mye rullestein, som hadde trekull mot bunnen. I prøvestikk inne i den østligste antatte tufta ble det funnet fire flintavslag og et tvilsomt skiferavslag i et 30 cm tykt lag med grå, humusblandet sand med stein og pimpstein, med kull mot bunnen.

Figur 3 Beliggenhet til lokalitetene 1 og 2. Kartgrunnlag: Norge i 3D.

Lokalitet 2 – id 214109 (Finnvika 2)

Lokaliteten ligger innerst i den østlige delen av Finnvika, mellom 14–18 moh., og dekker et område på 476 m². Det var her registrert fire hustuffer og en heller. Vegetasjonen var skrinn, og store deler av rullesteinsura hadde bare et tynt dekke av lyng. Tuftene var bevokst med inntil 10 cm tykk lyngtorv, og det stod enkelte klynger av trær i og rundt tuftene. Tuftene var godt markerte, runde til ovale i formen, med en diameter på 6–8 meter. Tre av tuftene lå samlet i en klynge, mens den fjerde lå noen meter mot vest. Veggvollene var bygd opp av rullestein og er inntil 1 meter høye.

I den østligste tufta (id 214109-1) ble det ved registreringene påvist et ca. 15 cm tykt lag med grå

sand som inneholdt skjorbrent stein, pimpstein og kull. En kullprøve fra laget ble datert til 4650±30 BP (3520–3360 fvt.). Like bak tuftene ligger en heller (id 214109-5), som har åpning mot sør og feltet med tufter. Det ble ikke tatt prøvestikk i helleren, og det er usikkert om det finnes bevarte kulturlag der.

ØVRIGE RELEVANTE KULTURMINNER

I Finnvika-området er det registrert flere kulturminner i tillegg til de omsøkte lokalitetene. Dette inkluderer helleren/slåhpa id 94827 (Finnkjerka), et gårdsanlegg/ruin (ikke fredet) id 95081, samt to blokkhellere (ikke fredet) id 263785 og id 261240. På nordsiden av Urstabben, vest for Tjeldbergvika, ligger heller id 214107, hvor Anders Nummedal i 1921 dokumenterte funn av enegget skiferkniv med rettvinklet skaft, hammersteiner og kvartsavslag (C22739). Det skal også ha vært trekull og et ildsted i helleren.

I Vågan kommune er det totalt registrert ti hellere med spor etter menneskelig aktivitet, som livdemurer, ildsteder, trekull og beinrester. Disse hellerne har en bred dateringsramme, fra eldre steinalder til etterreformatorisk tid. Kun én av hellerne, id 27850 på Øvreværet, er delvis utgravd.

I Vågan kommune er det registrert 16 steinalderlokaliteter, hvorav de fleste ligger langs sørsiden av Austvågøya, særlig på strekningen mellom Hopen og Svolvev. Disse lokalitetene ligger typisk i beskyttede viker med gode havneforhold, mellom 10 og 20 moh., som tilsvarer strandlinjen under yngre steinalder. Totalt er det registrert 89 enkeltminner, inkludert 40 hustufter og fire grophus. En av lokalitetene er en bergkunstlokalitet ved Brennsundet (id 67813, tapt), en annen er et funnsted for skiferredskaper, avslag og søkkestein (id 133924), mens de øvrige er definert som boplasser eller aktivitetsområder. Landhevningen etter siste istid har ført til at de eldste lokalitetene i dag ligger under vann, og det er derfor sannsynlig at de fleste kjente boplasser tilhører yngre steinalder.

Tufteboplassene i Vågan er relativt små sammenlignet med tilsvarende lokaliteter i Finnmark og Troms, hvor det ofte finnes et stort antall tufter på hver boplass. I Vågan har de fleste lokalitetene fire eller færre tufter, med unntak av id 181151 Vetten på Stormolla, som har sju hustufter. Flere boplasser med hustufter er også registrert i nærheten av Tjeldbergvika, blant annet fire lokaliteter i Urstabbvika på vestsiden av Tjeldbergvika.

Gjennom årenes løp har Universitetsmuseet mottatt mer enn 180 gjenstander fra Vågan kommune. Det dreier seg i hovedsak om løsfunn som har framkommet i forbindelse med ulike typer jordarbeid. I likhet med de registrerte tuftene konsentrerer funnene seg til sørsiden av Austvågøya, men det er også en rekke funn fra andre områder. Dette antyder at den kystbaserte aktiviteten var relativt utstrakt i yngre steinalder.

Løsfunnmaterialet fra Vågan kommune er omfattende og variert, med over 180 registrerte gjenstander, hovedsakelig funnet i forbindelse med jordarbeid. Materialet domineres av skiferredskaper som eneggete kniver, pil- og spydspisser, miniatyrmeisler og -økser, inkludert sjeldne typer som en dyrehodekniv og kniver av «Skånland-type». Det er også funn av steinredskaper som fiskesøkker, hakker, meisler og økser, inkludert en båtøks (Ts4309) fra Kabelvåg og skafthullsøkser (Ts8553 og Ts3657), som antas å være importert fra neolittiske jordbrukssamfunn lenger sør. Flintmaterialet, som inkluderer avslag, flekker, kjerner og spisser (blant annet en spiss av sandbuktype, Ts1320), er trolig underrepresentert, da det hovedsakelig er funnet gjennom registreringer. Det er også gjort funn av bergkrystall, kvarts og kvartsitt.

Samlet sett antyder det arkeologiske materialet en omfattende aktivitet i yngre steinalder (ca. 3500–2000 fvt.), med en stabil jakt- og fiskebasert befolkning. Samtidig peker funnene på langdistanse forbindelser til jordbrukssamfunn lenger sør, noe som understrekes av tilstedeværelsen av importerte gjenstander som bananformede skiferkniver (Ts4716 og Ts3668).

TIDLIGERE UNDERSØKELSER

Det har vært få større arkeologiske undersøkelser av steinalderlokaliteter i Lofoten. Den mest omfattende undersøkelsen ble gjennomført i Kolvika ved Nappstraumen på Vestvågøy. Etter funn

av ildsteder, skiferkniver og keramikk ble deler av boplassen gravd ut i 1969 og 1978 (Utne 1971 & 1978). Det ble funnet kokegropser og ildsteder, men ingen hustuffer. Gjenstandsfunnene bestod av enegga skiferkniver, miniatyrmeisler i skifer, pilspisser, avslag av kvartsitt og skifer, fragmenter av to støpeformer av kleber, to beinnagler, ca. 1,5 kg asbestkeramikk og noen mindre jernfragmenter. Skifersakene lå på en høyere liggende strandvoll, mens keramikken lå noe lavere. Lokaliteten gjenspeiler opphold både i steinalderen og i førromersk jernalder. Mens den seinere asbestkeramiske delen av lokaliteten har vært gjenstand for forskning (Jørgensen 1989), har steinalder-delen så langt i stor grad unndratt seg videre oppmerksomhet.

I Vågan kommune har det primært vært gjennomført mindre registreringer og prøvestikking:

- Sandvika camping/Ørsvågen (1976): prøvestikk ved Tromsø Museum foran heller id 27819, ett flintavslag funnet.
- Øvreværet (1981, id 27850): nødgraving i heller av Tromsø Museum med funn av bein, sneglehus, skjell, slagstein, steinredskaper, slagg, bronseblikk og keramikk. Trekull datert til 2290 ± 70 BP (550–160 fvt.).
- Laukvik (2002): registrering av Nordland FK i forbindelse med reguleringsplan. Prøvestikk med funn av trekull, pimpstein med slipespor og skjørbrent stein (Ts11516, Ts11517).
- Hopen (2009): prøvestikk ved Nordland FK i forbindelse med reguleringsplan (id 129398). Flintavslag funnet i to av åtte prøvestikk.
- Svolvær lufthavn (2009): prøvestikk og maskinell avtorving ved Nordland FK. 16 av 70 prøvestikk var positive, fordelt på fem lokaliteter (id 119386, 130174, 130175, 130178, 130179). Funn av bipolare kjerner, flekker og skiferavslag.

MÅLSETTING

Det foreligger svært begrenset fagmessig frembrakt data om steinalderen i Lofoten, og det har ikke vært utført regulære større utgravninger av steinalderlokaliteter i Vågan i moderne tid. Undersøkelsen av lokalitetene i Tjeldbergvika er derfor av stor betydning som den første større utgravningen siden 1978. Denne undersøkelsen har gitt ny kunnskap i varierende grad om bosetningslengde, samtidighet og gjenbruk, byggeskikk, funksjon og den romlige organiseringen av aktivitetene, samt om bruksperioden og aktivitetsomfanget i helleren. Undersøkelsen har dermed bidratt til å fylle kunnskapshull om steinaldersamfunnene i Lofoten og deres forbindelser til andre regioner.

PROBLEMSTILLING

Med utgangspunkt i den begrensede kunnskapen om steinalderen i Lofoten og resultatene fra tidligere registreringer var formålet med undersøkelsen å belyse flere sentrale problemstillinger knyttet til bosetning og aktivitet i Tjeldbergvika. Disse inkluderte:

1. **Belyse bosetningens lengde, omfang og funksjon** – undersøkelsen skulle avdekke hvor lenge lokalitetene var i bruk, om de representerte samtidige eller gjentatte bosetninger, og hvilken funksjon de hadde (for eksempel sesongbaserte, spesialiserte boplasser eller mer generelle bosetninger).
2. **Belyse variasjon i tuftenes konstruksjon, bruk og sammensetning** – det skulle undersøkes hvordan hustuftene var bygd, hvordan de ble brukt og om det fantes variasjoner i størrelse, form, plassering og indre organisering. Dette omfatter å avklare om husene var i bruk samtidig, om det forekom gjenbruk, og hvordan bosetningen utviklet seg over tid.
3. **Belyse romlig variasjon i boplassrelaterte aktiviteter** – undersøkelsen skulle identifisere og analysere ulike aktivitetssoner på boplassen, inkludert kulturlagsakkumulasjoner, avfallsområder, deponeringer, stolpehull, nedgravninger, ildsteder, produksjonsanlegg og eventuelle graver. Dette skulle gi et bredere bilde av ulike

sider ved livet på boplassen.

4. **Tidsperiode og omfang av aktivitet i helleren (id 214109)** – helleren skulle undersøkes for å avklare bruksperioden, aktivitetsomfanget og den mulige relasjonen til de nærliggende tuftene. Det skulle også vurderes om helleren hadde vært i bruk i ulike tidsperioder, og om den inneholdt bevarte kulturlag eller andre spor etter menneskelig aktivitet

PRIORITERINGER OG STRATEGIER

I prosjektplanen (Niemi 2021) var det planlagt en omfattende og systematisk tilnærming for å sikre at alle relevante problemstillinger kunne belyses. Det ble lagt opp til at samtlige tufter på lokalitetene skulle avdekkes, og at minst seks av de åtte tuftene skulle totalgraves for å dokumentere konstruksjon, bruksfaser og romlig organisering. De to resterende tuftene skulle undersøkes i mindre omfang. Videre skulle hele boplassområdet avtorves for å avdekke eventuelle funnkonsentrasjoner, strukturer og kulturlag. Det var også planlagt flategraving av utvalgte flater, med prioritet gitt til områder som viste høy bevaringsgrad og potensial for å besvare prosjektets målsettinger.

Avtorvingen skulle i hovedsak gjennomføres maskinelt ved bruk av en liten gravemaskin (5–8 tonn) med en liten skuffe. På grunn av det tynne torvdekket og den løse rullesteinsundergrunnen ble det også forventet at deler av lokalitetene måtte avtorves manuelt. Gravingen skulle utføres i 50×50 cm-enheter ned til steril grunn, og single-context-metoden skulle benyttes for strukturer. Det ble også planlagt at alle masser skulle vannsålde gjennom netting med en maskevidde på 6 mm. Dokumentasjonen skulle inkludere plan- og profildokumentasjon (minst én, helst to profiler per struktur), GIS-registrering og fotogrammetri.

Prioriteringen av undersøkelsesområder skulle baseres på bevaringsforhold og potensialet for å besvare prosjektets målsettinger. Tufter med tegn til bevarte kulturlag eller møddinger skulle prioriteres for totalgraving, mens områder uten synlige strukturer, men med indikasjoner på aktivitet, skulle undersøkes for å identifisere spor etter fortidige aktiviteter som kulturlagsakkumulasjoner, ildsteder og deponeringer.

For helleren var det planlagt en innledende visuell vurdering av kulturlagene, etterfulgt av dokumentasjon av helleren og livdemuren ved hjelp av fotogrammetri. Eventuelle kulturlag skulle undersøkes gjennom prøvestikk eller sjaktlekking, avhengig av lagets utbredelse. Dersom det ble påvist godt bevarte kulturlag, var det planlagt å utvide undersøkelsen til en regulær flategraving.

Det var også planlagt omfattende naturvitenskapelige analyser som en del av undersøkelsen. Dette inkluderte innsamling av inntil 30 C-14-prøver, som skulle treartsbestemmes før innsending, samt inntil fem makro- eller mikrofosilprøver. Ved behov skulle det også gjennomføres zoo-osteologiske analyser for å belyse kosthold, økonomi og miljøforhold.

I gjennomføringen ble strategien justert fortløpende ut fra bevaringsforhold, funnpotensial og praktiske rammer, og arbeidet ble derfor konsentrert til de delområdene der det faktisk forelå sediment/kulturlag og best tolkningsgrunnlag. Som følge av dette ble utgravningsomfanget for tuftene nedskalert slik at én tuft ble utgravd i sin helhet, mens fire andre ble delvis undersøkt. Når det gjelder metode og dokumentasjon, var det ellers ingen vesentlige avvik fra planen, men selve dokumentasjonsarbeidet ble påvirket av flere utfordringer som beskrives nærmere i teksten.

GJENNOMFØRING

DELTAGERE OG FORLØP

Feltarbeidet ble gjennomført over en periode på fem uker (25 arbeidsdager) fra 01.08.2022 til 02.09.2022. Den første og siste arbeidsdagen inkluderte reise til og fra Kabelvåg, hvor deltakerne var innlosjerte.

Prosjektleder var Anja Roth Niemi, som deltok på feltarbeidet 08.-09.08 og 29.-30.08.2022. Andreas Luneborg var utgravingsleder, og Nikola Kovačević fungerte som GIS-ansvarlig i løpet av hele perioden. Feltteamet bestod av feltarkeologene Gøran Hålfdanarson Ellingsen, Maja Kristine Bredal Hauan, Angelica Larsson, Cecilie Osland, Birgitte Linvik Rask og Ingar Moen Johnsen. Johnsen hadde permisjon den siste uka, da Åsmund Holsen Aasberg trådte da inn som vikar.

Etterarbeidet ble utført i flere etapper i perioden mellom oktober 2022 og desember 2025, av Andreas Luneborg (GIS, dokumentasjon-, prøve- og funnbehandling), Alice Sunde Kvalheim (gjennomgang av det littiske materialet) Jon Gunnar Blom (GIS), Anders Christian Nilsen (dokumentasjon- og funnbehandling), Konrad Owe Roykiewicz (dokumentasjon- og funnbehandling), Heidi Fløttum Westgaard (illustrasjoner), og Nikola Kovačević (GIS, dokumentasjon-, prøve- og funnbehandling).

Rapporten er forfattet av Nikola Kovačević, bortsett fra seksjonene om funn, som er skrevet av Alice Sunde Kvalheim. Anja Roth Niemi har bidratt med supplerende tekst, redigering og enkelte figurer. Hovedforfatteren har anvendt generative KI-verktøy for å revidere ordlyden gjennom produksjonen av teksten. ChatUiT¹, med den underliggende GPT-5 Large Language Model, er brukt flere ganger. Hovedforfatteren har gjennomgått, redigert og tatt ansvar for alle utdata som verktøyene har produsert til dette arbeidet.

UNDERSØKELSESFORHOLD

Hele undersøkelsesperioden var preget av dårlig vær, som i kombinasjon med utfordrende terreng med myr og blokkmark samt rik vegetasjon førte til redusert fremgang i arbeid.

Arbeidet ble forsinket allerede i oppstartsfasen, fordi lokaliteten ikke var ryddet for felte trær og busker før utgravningen skulle starte, slik det opprinnelig var avtalt (se Figur 4). Det tok fire arbeidsdager å fjerne all vegetasjon fra lokalitet 1 før avtorving av overflaten kunne begynne. Selve avtorvingen og overflaterensingen var i tillegg tidkrevende på grunn av mange stubber og røtter, underliggende rullesteiner av varierende størrelse samt terrengets generelle beskaffenhet.

Gjennom mesteparten av perioden var arbeidsforholdene preget av ugunstige værforhold med kraftig vind og store mengder nedbør. Spesielt sistnevnte påvirket arbeidet betydelig, da store deler av feltet var dekket av akkumulert vann og dyp gjørme (se Figur 5). Dette medførte utfordringer for utgravningen og resulterte i en vesentlig redusert fremdrift. Problemet med akkumulerende vann på lokalitet 1 ble forsøkt løst ved å grave en dreneringsgrøft langs sørsiden av skråningen. Dette forbedret situasjonen til en viss grad, men løste ikke problemet fullstendig slik at akkumulasjon av gjørme var et vedvarende problem i løpet av hele perioden.

En stasjon for vannsålding ble installert i umiddelbar nærhet av dreneringsgrøften med tanke på å sikre avrenning. Til tross for dette førte såldinng til akkumulering av gjørmemasser i området. Det ellers oppsto betydelige forsinkelser i tilførselen av vann til såldestasjonen i felt, som følge av ulike logistiske utfordringer.

I området mellom lokalitet 1 og 2 var det gjennom hele perioden myrterreng som gjorde det svært krevende å bevege seg, spesielt med større utstyr som totalstasjonen som måtte bæres daglig fra parkeringsplassen ved riksveien til og fra lokalitet 2.

¹ <https://chat.uit.no/>

Figur 4 Status ved lokalitet 1 den andre arbeidsdagen (02.08.2022). Vegetasjonen er ikke fjernet.

Diverse problemer med teknisk utstyr, spesielt digitalt måleutstyr og nettbrettene som tidvis ikke fungerte (delvis på grunn av værforhold), førte til ytterligere forsinkelser i fremdriften. Dette førte til at hele dokumentasjonsarbeidet i feltet var utfordrende og følgelig av noe lavere standard enn museets vanlige dokumentasjonsstandard.

For feltarbeid ble det leid inn en lastebil fra Hertz i Tromsø som ble brukt for transport av utstyr og funn til og fra lokaliteten, samt to personbiler fra Hertz i Svolvær som ble brukt for transport av mannskap mellom overnattingssted i Kabelvåg og lokaliteten.

For gravemaskinarbeid på lokaliteten ble firma Thore Magnussen & Sønn AS engasjert. De stilte med en liten gravemaskin, Komatsu PC78US, som ble brukt til overflaterensning og lignende på begge lokalitetene i totalt 10 dagsverk.

En kontorbrakke ble plassert ved siden av riksvei E10, omtrent 150 meter ovenfor lokalitet 1, og ble brukt som kontor for GIS-arbeid, lunsjpauser og sanitæranlegg. Den bratte og steinete veien fra brakken til lokalitet 1, som delvis fulgte en liten bekk, utgjorde en utfordring, spesielt under store mengder nedbør. Veien ble svært glatt og gjørmete, noe som gjorde både opp- og nedstigningen til lokaliteten både fysisk- og tidkrevende. I tillegg ble det satt opp en større lavvo på lokalitet 2 for oppbevaring av graveutstyr og tidvis bruktes som ly for vind og vær.

Figur 5 Utfordrende arbeidsforhold. Det øverste bildet er tatt 10.08.2022 og viser det gjørmete aktivitetsområdet på lok.1. Det nederste bildet er tatt 22.08.2022 og viser utgravningsleder A. Luneborg ved siden av hustuft 1 (id 50027) på lok. 2, som er vannfylt.

FORMIDLING

Utgravingsens fremdrift og de foreløpige resultatene ble presentert i to innlegg på Facebook-siden til Arkeologi ved Norges arktiske universitetsmuseum – ett innlegg den 12.08.2022 ([lenke](#)) og ett den 01.09.2022 ([lenke](#)) (Figur 6 - øverst). I tillegg fikk feltteamet besøk av Lofotpostens journalist Evelyn Pecori, som laget en reportasje om utgravingen i Tjeldbergvika. Denne ble publisert både i trykt format den 23.08.2022 (Figur 6 - nederst) og online ([lenke](#)).

Arkeologi ved Norges arktiske universitetsmuseum
August 12, 2022

Universitetsmuseet er i gang med steinalderutgraving i Tjeldbergvika utenfor Svølvær i Lofoten. I denne vika skal vi undersøke to lokaliteter: Lokalitet 1 med flere hustuffer og en aktivtetsflate, og Lokalitet 2 som også har fire hustuffer men også en heller. Begge lokaliteter ble gjennom Nordland fylkeskommunes registreringer datert til rundt 3500 f.kr., altså yngre steinalder.

Nå går vi mot slutten av andre uke, og gravemaskinen er godt i gang med flateavdekking på lokalitet 1. Arbeidet har vært utfordrende, med mye vann og gjørme i området som skal avdekkes. Det hjelper heller ikke på med rekordstore nedbørsmengder. Likevel har vi så langt funnet to-tre nye og hittil ukjente muligheter, og avdekket et større område med spor etter bosetting.

Våre flinke feltarkæologer har avtort deler av lokalitet 2 for hånd, men mot slutten av uken får de også avlastning fra gravemaskinen. Utgraving i helleren starter opp i større grad mot slutten av denne uken.

Allerede har vi gjort noen fine funn, blant annet en vakker skiferkniv i den første uken, og nå denne uken en øks og en slitt spiss av kniven. Kniven og spissen er av typer som støtter opp om at boplassen var i bruk for litt over 5000 år siden. I helleren på lokalitet 2 har vi funnet en krittpipe, mens det i hustufestene dukker opp en del bearbeidet pimpstein. Vi har dermed god grunn til å stille store forventninger til materialet som vil dukke opp i ukene fremover.

Tre uker gjenstår nå av prosjektet, og vi gleder oss til hva tidens tann har å tilby!

Tekst: Maja Hauan og Anja Roth Niemi

Arkeologi ved Norges arktiske universitetsmuseum
September 1, 2022

Utgravingene i Tjeldbergvika utenfor Svølvær nærmer seg slutten. Det har vært hektiske uker, preget av mye regn og gjørme! Men til gjengjeld har mange spennende saker dukket opp.

I tillegg til flere hustuffer, har vi også undersøkt et område med det vi kaller kulturlag; avsetninger i undergrunnen som er dannet gjennom menneskers aktivitet. Kulturlag med organisk innhold kan gi veldig mye informasjon om livet i fortiden, men i nordnorsk jordsmonn er slikt veldig sjeldent bevart fra steinalderen.

Kulturlaget på denne boplassen inneholder store mengder treull og ildpåkivet stein, sterkt nedbrutte rester av organisk materiale, små flekker med fargestoffet øker, keramikk, steinfisler og redskaper. I tillegg til gjenstandene, samler vi også inn en rekke prøver som er vakre, forseggjorte og funksjonelle, og som må ha vært høyt skattede av dem som eide de. Likevel ble de tilsynelatende intensjonelt tatt ut av bruk, og lagt ned på en særegen del av boplassen.

Lignende funn har innimellom blitt gjort på andre steinalder-boplasser. Ut fra funnmønstret tolkes dette gjerne som rituelle depoter. Hva som ligger bak slike deponeringspraksiser, vet vi ikke. Kan det dreie seg om ofringer til høyere makter, eller til forfedrene? Skulle slik deponering kanskje markere og styrke relasjonen mellom folk og stedet de bodde på? Eller var det helt andre meninger som lå bak?

Uansett har Tjeldbergvika gitt oss mye å tenke på, og mye å jobbe videre med. I morgen takker vi for oppholdet, og sier farvel til vika for denne gang.

2 NYHET

NYHETER

Telefon: 76 06 78 00 E-post: red@lofotposten.no Nettavis: lofotposten.no

Her det funnet 6.000 år gamle spor av samfunn: SNART BLIR DET IGJEN LIV I VIKA

Snart starter bygginga av ambulas og lavblokker i landskapet mellom Svølvær og Kåbevåg. Men Tjeldbergvika har vært et hjem for mennesker i lang tid. For 6.000 år siden levde folk her, helt nært kysten. Og for 400 år siden satt det kanskje noen og tokte tobakk i en av et bergene som snart blir til bakgrønt.

EVELYN PECORI

Vi har vært her i tre uker, og i løpet av den siste måneden har det vært mye skandaler. Det er ikke noe nytt, men i løpet av de tre ukene har vi vært på et sted som har vært et hjem for mennesker i lang tid. For 6.000 år siden levde folk her, helt nært kysten. Og for 400 år siden satt det kanskje noen og tokte tobakk i en av et bergene som snart blir til bakgrønt.

Her har vi vært i tre uker, og i løpet av den siste måneden har det vært mye skandaler. Det er ikke noe nytt, men i løpet av de tre ukene har vi vært på et sted som har vært et hjem for mennesker i lang tid. For 6.000 år siden levde folk her, helt nært kysten. Og for 400 år siden satt det kanskje noen og tokte tobakk i en av et bergene som snart blir til bakgrønt.

Her har vi vært i tre uker, og i løpet av den siste måneden har det vært mye skandaler. Det er ikke noe nytt, men i løpet av de tre ukene har vi vært på et sted som har vært et hjem for mennesker i lang tid. For 6.000 år siden levde folk her, helt nært kysten. Og for 400 år siden satt det kanskje noen og tokte tobakk i en av et bergene som snart blir til bakgrønt.

NYHET 3

Oppretter straffesak etter at person lurte folk med at slektninger er døde

Hendelsen
Et bilde fra Facebook viser en person som lurte folk med at slektninger var døde. Det ble avslørt at personen faktisk var levende, og at bildet var et utvalgt bilde fra en ferie i Norge. Det ble avslørt at personen faktisk var levende, og at bildet var et utvalgt bilde fra en ferie i Norge.

Hendelsen
Et bilde fra Facebook viser en person som lurte folk med at slektninger var døde. Det ble avslørt at personen faktisk var levende, og at bildet var et utvalgt bilde fra en ferie i Norge. Det ble avslørt at personen faktisk var levende, og at bildet var et utvalgt bilde fra en ferie i Norge.

Her det funnet 6.000 år gamle spor av samfunn: SNART BLIR DET IGJEN LIV I VIKA

Snart starter bygginga av ambulas og lavblokker i landskapet mellom Svølvær og Kåbevåg. Men Tjeldbergvika har vært et hjem for mennesker i lang tid. For 6.000 år siden levde folk her, helt nært kysten. Og for 400 år siden satt det kanskje noen og tokte tobakk i en av et bergene som snart blir til bakgrønt.

EVELYN PECORI

Vi har vært her i tre uker, og i løpet av den siste måneden har det vært mye skandaler. Det er ikke noe nytt, men i løpet av de tre ukene har vi vært på et sted som har vært et hjem for mennesker i lang tid. For 6.000 år siden levde folk her, helt nært kysten. Og for 400 år siden satt det kanskje noen og tokte tobakk i en av et bergene som snart blir til bakgrønt.

Her har vi vært i tre uker, og i løpet av den siste måneden har det vært mye skandaler. Det er ikke noe nytt, men i løpet av de tre ukene har vi vært på et sted som har vært et hjem for mennesker i lang tid. For 6.000 år siden levde folk her, helt nært kysten. Og for 400 år siden satt det kanskje noen og tokte tobakk i en av et bergene som snart blir til bakgrønt.

UTGRYGGING i Tjeldbergvika med et delvis utgravd bygningsrester i Tjeldbergvika. Her arbeider tre arkæologer med utgravinger. For å forhindre utgravinger i området.

Her har vi vært i tre uker, og i løpet av den siste måneden har det vært mye skandaler. Det er ikke noe nytt, men i løpet av de tre ukene har vi vært på et sted som har vært et hjem for mennesker i lang tid. For 6.000 år siden levde folk her, helt nært kysten. Og for 400 år siden satt det kanskje noen og tokte tobakk i en av et bergene som snart blir til bakgrønt.

Figur 6 Formidling av utgravningens forløp på Facebook (øverst) og i avisa Lofotposten (nederst).

UNDERSØKELSESMETODE OG DOKUMENTASJON

FELTMETODE

Overflatene på lokalitet 1 og lokalitet 2, med unntak av helleren, ble maskinelt avtorvet i den grad forholdene tillot det. Deretter ble overflatene finrenset manuelt med krafser, spader og graveskjeer. I helleren ble overflaten utelukkende renset manuelt. Etter rensing ble begge lokaliteter håndgravd primært innenfor et mekanisk rutenett og i mekaniske lag (5 cm; mot slutten av arbeidet justert til 10 cm).

På grunn av tidspress og undergrunnens beskaffenhet ble det enkelte steder benyttet alternative metoder: det ble lagt inn sonderende sjakter i mulige hustuffer 2 og 3 på lokalitet 1, samt i hustuft 3/id 50300 og i helleren på lokalitet 2. Hustuften 1/id 50027 på lokalitet 2 ble gravd i firedeler (kvadranter), det vil si NV-, NØ-, SV- og SØ-seksjoner, justert etter tuftens utforming. I tillegg ble det anlagt en prøvesjakt (40 × 40 cm) i aktivitetsområdet i nordvest, samt ildsted 491 i den sørøstlige delen av aktivitetsområdet på lokalitet 1 ble snittet.

Innenfor rutenettet på lokalitet 1 ble det eksperimentelt gravd en L-formet flate på 2,5 m² til et vesentlig større dyp. Hensikten var å undersøke mulige spor etter menneskelig aktivitet i dypere sediment som ellers ikke ville blitt nådd innenfor den tilgjengelige tidsrammen for det samlede utgravde området.

Prioritering av hvilke områder som skulle undersøkes videre, ble fortløpende besluttet på grunnlag av observasjoner i felt.

En såldestasjon ble etablert ved dreneringsgrøft, på lokalitet 1 og en såldestasjon på bakken utenfor helleren og alt oppgravd sediment ble vannsåldet gjennom en 4 mm såld.

DOKUMENTASJON

All dokumentasjon under feltarbeidet ble gjennomført digitalt i tråd med Universitetsmuseets rutiner, så langt det lot seg gjøre i lys de tidligere nevnte utfordringene. Det ble benyttet Trimble R8S CPOS GPS og to Trimble S3 totalstasjoner, med én totalstasjon per lokalitet. Fastmerker ble satt ut med CPOS GPS, og alle innmålinger ble gjort i koordinatsystemet ETRS89 UTM sone 33N. Måledata ble jevnlig lastet opp til Intrasis-databasen av GIS-ansvarlig etter hver arbeidsdag, mens kontekst- og prøveskjema, funnregistrering og fotolister ble ført digitalt på iPad gjennom en Power Apps-løsning. Skjemaene ble deretter importert til Intrasis ved endt feltarbeid.

Fotodokumentasjon ble utført med kompaktkamera av typen Sony CyberShot (RX100-serien), både til vanlig foto og til fotogrammetri. Bildene ble tatt i både RAW (ARW) og JPEG-format, og lastet opp daglig til prosjektets Teams-område. Oversiktsfoto ble supplert med dronedokumentasjon ved hjelp av DJI Mini 2 / Mini Pro 2, styrt via DroneLink for ruteflyging. All droneflyging ble loggført i DroneLogbook og gjennomført i henhold til UiTs RPAS-operasjonsmanual.

Fotogrammetri og ortofoto ble produsert i Agisoft Metashape Professional, basert på bildefangst med fotostang og fjernutløser (Sony Image Edge) samt drone der dette lot seg gjøre. Det ble gjort grundig fotogrammetri i felt, men kildebildene har av ulike årsaker gått tapt, slik at det per nå kun er ferdigprosesserte modeller som er tilgjengelige. Dette innebærer at oppløsning og bildekvalitet ikke kunne forbedres i ettertid, og at kildebildene ikke følger arkivmaterialet.

Tegning ble gjort digitalt på iPad med Apple Pencil i Adobe Illustrator koblet til Adobes skyløsning. Det ble hovedsakelig tegnet profiler og strukturer ved å legge tegningene direkte over fotogrammetri eller feltfoto. Kartproduksjon og videre GIS-arbeid ble gjort på grunnlag av Intrasis-data og fotogrammetri, med rentegning og kart i standard GIS-verktøy. All prosessert dokumentasjon (måledata, foto, tegninger, kart, gjenstands- og prøvedata) ble arkivert i UiTs systemer, samt Unimusgjenstands- og fotobase.

PRØVEUTTAK

På lokaliteten ble det tatt kullprøver for datering og artsbestemmelse av trevirke, samt makrofossilprøver for å påvise plante- og dyremakrofossiler. Totalt ble det samlet inn 53 kullprøver, hvorav noen ble tatt direkte fra sedimentet, mens andre ble tatt i etterkant fra andre prøvetyper og funn. Målsetningen var å samle inn dateringsprøver fra alle undersøkte kontekster, men i mange tilfeller var dette ikke mulig på grunn av mangel på trekull. Totalt 22 kullprøver ble valgt for datering og disse ble datert ved Nasjonallaboratoriene for datering, NTNU i Trondheim (tolv prøver) og Beta Analytic, Inc. i Miami, USA (ti prøver). En av prøvene som ble sendt til Beta Analytic viste seg ikke å inneholde trekull og ble derfor avskrevet. I tillegg ble det tatt 17 makroprøver fra de mest markante kontekstene: hustufter, ildsteder, og funnrikt aktivitetsområde på lokalitet 1; hustuftene på lokalitet 2; samt ildstedet i helleren på lokalitet 2. Alle makrofossilprøvene ble behandlet etter standard rutiner lokalt ved Norges arktiske universitetsmuseum i Tromsø. Foruten trekull ble det ikke påvist makrofossile rester i noen av prøvene.

Figur 7 Avtorvning på lokalitet 1. Foto mot SØ, 10.08.22.

KILDEKRITISKE FORHOLD

Utgravingen var preget av flere forhold som påvirker tolkningen av de innsamlede arkeologiske dataene. De generelt utfordrende bevaringsforholdene, med tynne og til dels sterkt forstyrrede kulturlag i et rullesteinsterreng, medførte at stratigrafiske lag de fleste steder fremstod som utydelige eller sammenraste. Spesielt vanskelig viste seg å identifisere strukturer laget av rullestein som ble ligger på/i naturlig rullesteinunderlag. I tillegg kan kraftig nedbør, høy grunnvannstand og betydelig vannsig ha bidratt til omrøring av masser og sekundær forflytning av materiale, særlig i de nedre delene av skråningene på både lokalitet 1 og 2 hvor de fleste funn ble gjort.

Dokumentasjonen ble også påvirket av problemer med teknisk utstyr og generelt krevende arbeidsforhold på grunn av dårlig vær, noe som samlet sett reduserte dokumentasjonsstandarden.

Videre var deler av lokaliteten tidligere ryddet eller forstyrret av moderne inngrep og vegetasjonsfjerning (gjelder spesielt lokalitet 1, f.eks. mulig tuft 1), noe som ytterligere kompliserte avgrensningen av strukturer og kulturlag. Valg av forskjellige utgravings- og innsamlingsmetoder på forskjellige deler av lokalitetene påvirket uten tvil tolkning av dataene. Disse forholdene må tas i betraktning ved tolkningen av strukturer, funnkontekster og dateringer fra lokaliteten.

Funnbehandling og katalogisering er utført over et lengre tidsrom av flere personer med ulik kompetanse. I forbindelse med rapportarbeidet ble katalogen og gjenstandsmaterialet gjennomgått av Alice S. Kvalheim, men det har ikke vært anledning til å utføre en full kvalitetssikring eller mer detaljerte teknologiske analyser. Samlet åpner dette for at det kan være enkelte mangler og/eller feil i funnkatalogen.

LOKALITET 1 – FINNVIKA 1 (ID 214108)

Under forundersøkelsen på lokalitet 1 ble det registrert fire forsenkninger i overflaten, foreløpig tolket som hustuffer: tuft 1 (id 214108-2), tuft 2 (id 214108-3), tuft 3 (214108-4) og tuft 4 (id 214108-5) (Figur 9). Etter avtorving var det ingen tydelige hustuftsspor synlige. Det ble imidlertid observert mindre, svakt markerte forsenkninger i overflaten ved de antatte hustuftene 2, 3 og 4, men naturlig terrengvariasjon kunne imidlertid ikke utelukkes. Den antatte hustuft 1 ble umiddelbart avskrevet etter avtorving, ettersom det ble klart at de synlige strukturene i området ikke representerte en forhistorisk tuft, men derimot moderne omrotet terreng knyttet muligens til en grusvei eller tidligere grusuttak. Der fremkom det to større, flate, nærmest rektangulære blokker, som lå i en posisjon og orientering som tydelig speilet steiner brukt i konstruksjonen av den nærliggende tørrmurte broen lenger ned i bakken. Sammen med øvrig forstyrret masse i området viste dette at den antatte hustuften 1 sannsynligvis var rester fra etableringen av veien og broen, snarere enn en arkeologisk struktur.

Figur 8 Dronefoto av lokalitet 1, tatt 15.08.2022.

Etter avtorving og overflaterensning ble det vurdert at det største arkeologiske potensialet lå i de antatte hustuftene 2 og 3. Det ble derfor gravd én sjakt i hver tuft: sjakt 813 i tuft 3 og sjakt 330 i tuft 4. Under overflaterensningen ble det registrert større funnkonsentrasjoner i området sørøst for de antatte hustuftene, og utgravningens hovedfokus ble derfor lagt dit. Her ble det etablert et rutenett som ble utvidet fortløpende basert på funnobservasjoner i felt. Hovedrutenettet fikk etter hvert en omtrentlig S-form og strakte seg fra den sørlige delen av den mulige hustuften 4 langs lokalitetens nordøstlige kant mot aktivitetsområdet i sørvest. I dette området ble det registrert en mulig hustuft (id 200815) med ildsted (id 200817) samt et mulig hustuft/aktivitetsområde (id 200825).

I tillegg til det S-formede rutenettet ble to mindre områder undersøkt vest for dette, der overflaten hadde færre rullesteiner. Områdene ble vurdert å ha bedre potensial for tykkere kulturlag og dermed gi en bedre oversikt over stratigrafien. Det ene utgravde området besto av én rute på 1 m², det andre av tre ruter ordnet nord-sør (til sammen 3 m²). Begge områdene viste seg imidlertid å være svært funnfattige, og undersøkelsene der ble derfor avsluttet til fordel for andre deler av lokaliteten.

Videre ble det lagt et snitt gjennom en oval konsentrasjon av rullesteiner (id 491) utenfor rutenettet, lengst sørøst i aktivitetsområdet, som viste seg å være et ildsted. Det ble også gravd en prøvesjakt (id 806) i aktivitetsområdet sørvest for antatt hustuft 3.

STRATIGRAFISKE FORHOLD

Stratigrafien var relativt ensartet over hele lokaliteten, med noen mindre variasjoner i dybde og fyllmassenes sammensetning. Øverst lå et torvlag (1) med en tykkelse som varierte mellom 0 og 40 cm. I torvlaget ble det registrert en betydelig mengde stubber fra falne trær (ca. 140 innmålte). Under torvlaget fulgte et naturlig dekklag av brun/grå sandig silt (2). Under dette lå et heterogent kulturlag (3) som generelt besto av en mørk fettholdig masse av sand, grus, silt og mold i varierende proporsjoner med innslag av kull, skjørbrent stein, ulike steinartefakter og enkelte keramikkfragmenter (sistnevnte kun i sørøstlige delen av lokaliteten). Kulturlagets tykkelse varierte mellom 0 og 20 cm og hvilte på et massivt underlag av rullesteiner (4) av ukjent total dybde. Enkelte steder lå rullesteinene direkte under torven uten kulturlag imellom, mens andre steder lå de avdekket i overflaten uten torvdekke. Kulturlaget hadde rast ned mellom og rundt rullesteinene, noe som gjorde det stort sett umulig å observere tydelige stratigrafiske lag. Generelt var kulturlaget svært tynt eller helt fraværende øverst i skråningen, i den nordlige delen av lokaliteten der de antatte hustuftene lå. Kulturlaget var derimot tykkest nederst i skråningen, i den sørøstlige delen av lokaliteten, hvor det undersøkte aktivitetsområdet befant seg.

STRUKTURER

På lokalitet 1 ble det under forundersøkelsen registrert fire mulige hustufter, ordnet i rekke øverst på nordsiden av steinvollskråningen og grovt orientert øst-vest. Etter avtorving var både disse og andre potensielle strukturer knapt synlige. Det dominerende rullesteinsunderlaget gjorde at eventuelle steinstrukturer gikk i ett med rullesteinsdekket, samtidig som sedimentet ellers var tynt, omrotet og nedrasert mellom rullesteinene. I aktivitetsområdet sør for de mulige hustuftene var sedimentet noe tykkere, men utfordringene knyttet til identifikasjon av strukturer var de samme.

Avskrevet hustuft 1 (id 214108-2)

Etter avtorving ble det observert en svak nedsenkning i den mulige hustuft 1 fra forundersøkelsen. Det var lite sediment mellom rullesteinene, og overflaterensingen ga ingen funn, og samtidig fremsto området som forstyrret av moderne inngrep. På grunn av dette ble det umiddelbart valgt bort for videre undersøkelser.

Avskrevet hustuft 2 (id 214108-3)

Etter avtorving ble det registrert en svært svak nedsenkning i området for antatt hustuft 2 som lå 16 moh., og som like gjerne kan skyldes naturlig terrengvariasjon. For nærmere vurdering ble det satt en sjakt (id 813) orientert nordøst-sørvest, 4 × 1 m. Etter avtorving ble det ikke noe sediment over rullesteinsunderlaget, men mellom rullesteinene ble det likevel observert noe nedrasert sediment av brun, sandig og moldig silt. Det øverste rullesteinslaget ble fjernet for å undersøke dette beskjedne sedimentet nærmere. Det ble registrert bare tre funn: en støvelformet kniv i grå skifer (Ts16168.570), ett fragment av grå skifer (muligens fra en kniv, Ts16168.585) samt to avslag av grov kvartsitt (Ts16168.586). Det ble ikke påvist noe trekull eller øvrig daterbart organisk materiale. Det ble tatt to makroprøver (id 837 og 838) som ikke inneholdt makrofossiler. Området ble derfor ikke undersøkt videre.

Figur 9 Lokalitet 1 etter avtorving og før utgraving.

Avskrevet hustuft 3 (id 214108-4) - id 300

Etter avtorving ble det observert en nokså tydelig forsenkning i området ved antatt hustuft 3 på 15,5 moh. som varierte i diameter fra ca. 4 til 4,5 m. Den ble målt inn som id 300. Det ble heller

ikke her påvist sediment over rullesteinsunderlaget, men noe nedrasert sediment var synlig mellom rullesteinene. I sentrum av nedsenkningen ble det satt en trapesformet sjakt (id 330), med form bestemt av rullesteinskonfigurasjonen, orientert NNØ-SSV (Figur 10). Sidene målte 1,6 m (~N), 1,1 m (~S) og 1,8 m (~Ø og ~V). Det øverste steinlaget ble fjernet for å undersøke det nedraste sedimentet nærmere. Her bestod sedimentet også av brun, sandig og moldig silt. Det ble ikke registrert gjenstander eller daterbart materiale, og området ble derfor ikke undersøkt videre.

Figur 10 Sjakt id 330 i tuft 3 (id 300): a - før utgravning, b - under utgravning, c - utgravd, d - NØ-profil.

Avskrevet hustuft 4 (id 214108-5)

Etter avtorving ble det registrert en svak nedsenkning i området der det i forundersøkelsen var dokumentert en mulig hustuft 4 (id 214108-5). På grunn av svært lite sediment og kun tre funn som ble observert under overflaterensingen ble området nedprioritert og ikke undersøkt videre. Funnene omfatter et spisseømne i grå skifer, et muligens varmepåvirket flintavslag og et mørkt, gjennomskinnelig chertavslag.

Aktivitetsområde sør for mulige hustuffer

På grunn av de nevnte utfordringene med rullesteinsunderlag og nedraste sedimentmasser ble det i det undersøkte aktivitetsområdet sør for de registrerte hustuftene kun observert og målt inn to ildsteder (id 491 og id 200817), en kullfleck (mulig ildsted, id 373), samt to mulige tufter id 200815 og id 200825. Disse beskrives nedenfor. Det utgravde området sør registrert hustuft 3 og 4 hadde de tykkeste kulturlagene på lokaliteten og var rikest på funnmateriale. Særlig den sørøstligste delen av området var funnrik, med en stor spredning av steingjenstander og keramikk over et vidt område uten klare strukturelle markeringer. Her ble tolv kullprøver datert, med resultater i intervallet 3764–3635 fvt. og 515–237 fvt., hvor åtte dateringer knyttes til yngre steinalder og fire til førromersk jernalder.

Kullfleck id 373 – mulig ildsted

Kullflekken ble påvist i det vestlige aktivitetsområdet (mek. graveenhet 360, mek. lag 1), i et sediment av siltig mold med innslag av skjørbrønt stein og et fragment av skifer. Flekken hadde

en NØ-SV orientering og målte om lag 50 × 20 cm. Den kan tolkes som rester av et ildsted. Det ble tatt en kullprøve (id 382, TRa-27192), datert til 1877–1644 fvt.

Ildsted id 491

Sør for hovedområdet som ble undersøkt i den østlige og sørøstlige delen av aktivitetsområdet ble det observert en rund steinstruktur med en diameter på om lag 80 cm (Figur 11). Strukturen ble snittet (id 510), og fyllen viste seg å være opptil 30 cm dyp og besto av en blanding av mold, silt, sand, aske, kullstøv og skjorbrente steiner. Strukturen tolkes som et ildsted.

Fra snittet ble det tatt to kullprøver til datering (id 509 og 513) samt to makroprøver (id 512 og 514). Én av kullprøvene (id 509/Beta-780340) ga en datering på 515–237 fvt.

Prøvestikk id 806 i NV-aktivitetsområde

Det ble gravd et prøvestikk med dimensjoner på ca. 40 × 40 cm i det nordvestlige hjørnet av det antatte aktivitetsområdet sør for den antatte tuften nr. 3, for å undersøke stratigrafien i området. Det viste seg at sedimentet på overflaten som lå på rullesteinene var tynt og at den var nedrasert rundt steinene. Sedimentet besto av brun, sandig og moldig silt med kun to funn – begge avslag av grå flint. I tillegg ble det tatt en kullprøve (id 200074/TRa-27200) som ble datert til 3339–3044 fvt. Siden prøvestikket viste lite undersøkelsespotensial, ble området ikke undersøkt videre.

Mulig hustuft (id 200815) med ildsted (id 200817)

Lengst nordøst i det undersøkte aktivitetsområdet ble det under arbeidet observert en naturlig nedsenkning mellom bergknauser som danner ly (Figur 12), og denne var foreløpig tolket som en mulig tuft (id 200815). Der ble det registrert en relativt stor mengde avslag av ulike steintyper og trekullpulver, samt mulige struktursteiner. I det sørøstligste hjørnet av nedsenkningen ble det registrert en rund struktur sammensatt av større rullesteiner, med fylling bestående av blandet sand, silt og humus, rik på kullpulver i den nedre delen, og denne ble tolket som et ildsted (id 200817). Etter gjennomgang av den foreliggende dokumentasjonen fra etterarbeidet ser dette ut til å understøtte en tolkning av området som en

Figur 11 Ildsted id 491: a - før utgravning, b - snittet, c - profil.

tuft med ildsted.

Tuften som ligger 15 moh. har en oval form og dimensjonene som samsvarer med den naturlige nedsenkningen mellom bergknauser, med en lengde på ca. 3,5 m og en bredde på ca. 2,5 m. Stratigrafien innenfor tuften samsvarer med den generelle stratigrafien på lokaliteten og hadde en tydelig kullpreget nedre del av kulturlaget. Blant de ulike steinfunnene fra tuften peker særlig en støvelformet enegget kniv (Ts16168.544) og en pilspiss (Ts16168.556) seg ut, begge av grå skifer. Det ble samlet inn to kullprøver og en makroprøve fra selve tuften, samt to kullprøver fra ildstedet. Én prøve fra hver struktur ble datert – prøven fra tuften ga en datering til 3018–2891 fvt. (id 855, Beta-780341), mens prøven fra ildstedet ga en datering til 2857–2575 fvt. (id 854, TRa-27196). Den sistnevnte kullprøven ble artsbestemt som bjørk. Makroprøvene inneholdte ikke noen makrofossilrester, kun trekull ble påvist.

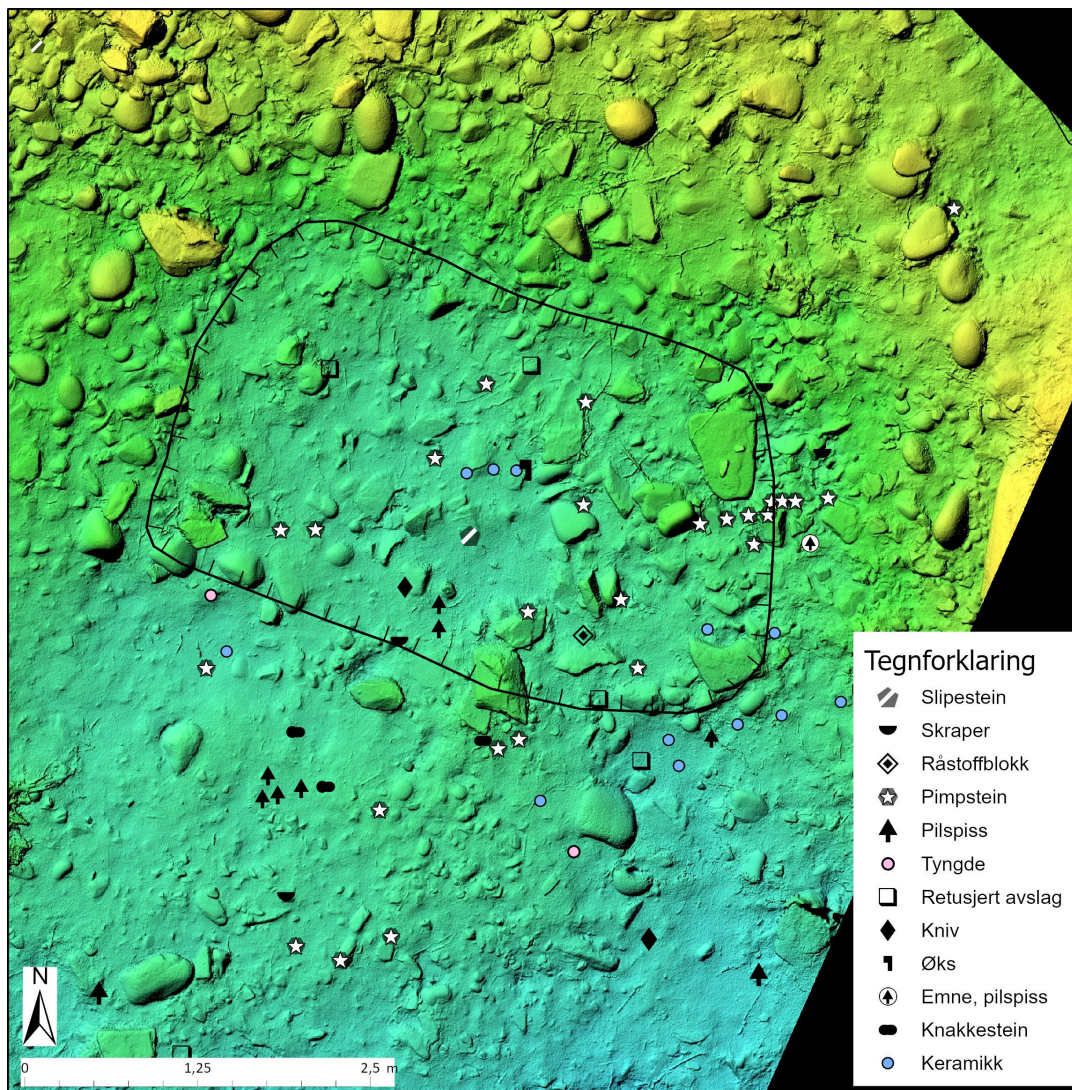
Figur 12 Utgravning av mulig hustuft 200815. 30.08.2022

Mulig hustuft/aktivetsområde (id 200825)

Sørøst for antatt tuft nr. 3 i aktivetsområdet ble det observert i felt en antatt ryddet, tilnærmet rektangulær flate med en lav voll foran og kulturlag både innenfor og utenfor som ble målt inn med id 200825 (Figur 13, Figur 14). Strukturen ligger ca. 14,5 moh. og har en lengde på ca. 4,5 m og en bredde på ca. 2,5 m. Også her samsvarer stratigrafien med den generelle stratigrafien på lokaliteten. Funnene i strukturen inkluderer diverse steinfunn, bl.a. en delvis slipt grønnsteinsøks (Ts16168.568), samt tre tynne skår av asbestmagret keramikk (Ts16168.630). Her ble det samlet inn syv kullprøver og fire makroprøver. To prøver ble datert: 3764–3635 fvt. (id 200094, Beta-780349) og 2874–2631 fvt. (id 200047, TRa-27199). Den sistnevnte prøven ble artsbestemt som bjørk. Makroprøvene inneholdt ingen makrofossilrester, det ble kun påvist trekull.

Figur 13 Tuft id 200825 i siste del av utgravningsforløpet. Foto mot SØ, 30.07.22

Figur 14 DEM av mulig tuft/aktivitetsområde id 200825 med tilhørende gjenstander.

FUNN

Det er katalogisert 1171 gjenstander fra lokaliteten (Ts16168), hvorav 1114 er av stein, 18 er skår/fragmenter av keramikk, 38 er pimpstein, og en er metall med mineralisert trevirke (Tabell 1).

Steinmaterialet er variert til tross for at det ikke er veldig stort, og omfatter både avslagsteknologi på harde råmaterialer (flint, kvarts, kvartsitt m.fl.) og sliping av skifer og bergart.

Tabell 1 Funn fra lokalitet 1.

Gjenstand	bein	bergart	bergkrystall	chert	flint	jern, tre	keramikk	kvarts	kvartsitt	oker	pimpstein	skifer	Totalsum
avslag		6	17	157	438			268	85			52	1023
avslag, retusj.					6								6
bein, brente	19												19
bein, ubrente	1												1
emne												1	1
emne, kniv												1	1
emne, pilspiss												2	2
fragment		1					3			3		18	22
garnfløtt											1		1
håndtak/skaft						1							1
kar							15						15
kjerne					1								1
knakkestein		3											3
kniv												11	11
kniv, miniatyr												1	1
pilspiss												8	8
pimpstein											37		37
råstoffblokk									1				1
skraper					5								5
slipestein		4										1	5
tyngde		4											4
øks		3											3
Totalsum	20	21	17	157	450	1	18	268	86	3	38	95	1171

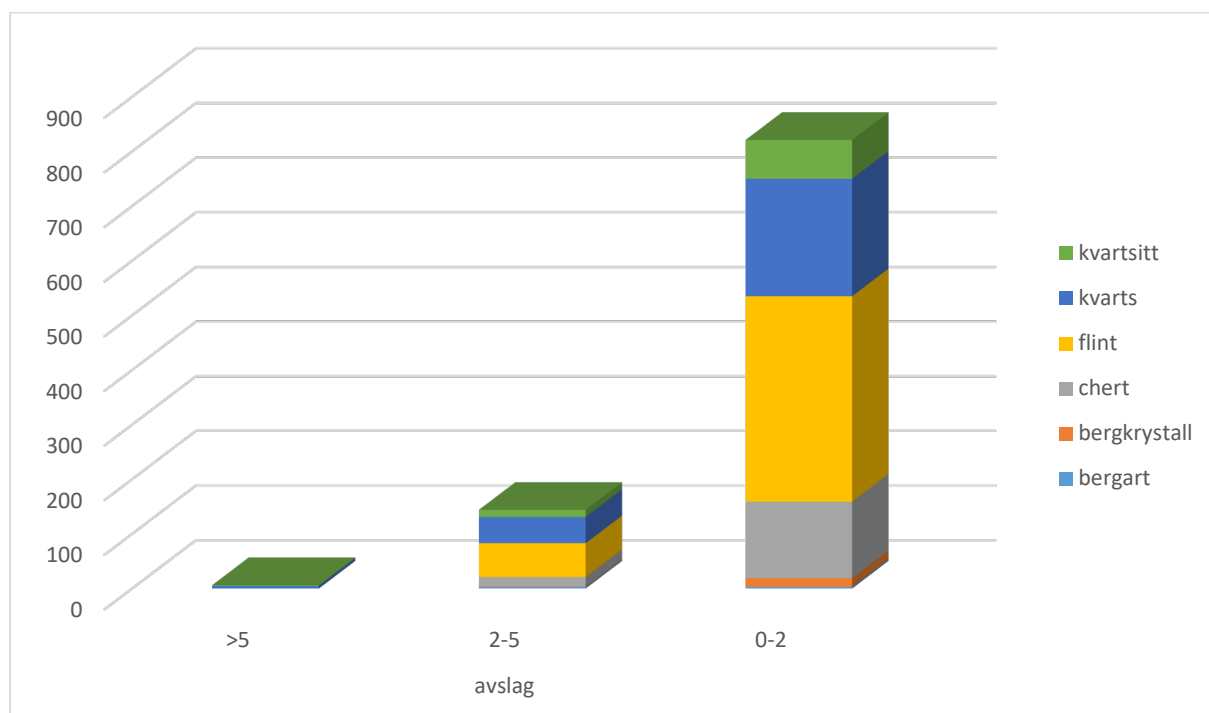
Kjerner og avslag

Det er bare registrert én kjerne: en bipolar flintkjerne som måler 3 cm i lengde og 1,7 cm i bredde. Kjernen er tilvirket på en liten flintknoll og har ca. 50 % cortex.

Det ble samlet inn 1024 avslag og 19 fragmenter. Avslagene er fordelt på bergart (6 stk.), bergkrystall (17 stk.), chert (157 stk.), flint (438 stk.), kvarts (268 stk.), kvartsitt (85 stk.) og skifer (52 stk.). Fragmentene fordeler seg på bergart (1 stk.) og skifer (18 stk.). 86 av flintavslagene oppgis å være varmepåvirket mens 162 flintavslag har rest etter cortex. For alle harde

råstoffgrupper dominerer små avslag (0-2 cm) (Figur 15). Bare ni avslag i chert er identifisert som trolige flateretusjeringsavslag, men det reelle antallet kan være større. Det er ikke blitt systematisk katalogisert bipolare avslag, men en supplerende gjennomgang av materialet viser at det er en del sikre slike avslag i materialet. Majoriteten ser likevel ut til å komme fra mer uformelle plattformkjerner.

I tillegg ble det registrert syv retusjerte avslag, disse har gjerne noe retusj i kombinasjon med bruksspor. Retusjen er ikke særlig forseggjort og kan nok klassifiseres som ad hoc.

Figur 15 Oversikt over avslagstørrelser fra lokalitet 1 etter råstofftype.

Skrapere

Alle de fem skraperne er av avslag i grå flint og ingen er særlig forseggjorte. Den største, og mest tydelige, skraperen er Ts16168.110. Denne måler 2,6 cm i lengde, 2 cm i bredde og 0,6 cm i tykkelse. Skraperens egg er ca. 2,3 cm lang og har fin, steil skraperetusch. De resterende skraperne er mindre i størrelse og mer uformelle i sitt uttrykk, men alle har en tydelig skraperegg. Et par av skraperne (spesielt Ts16168.383) er laget av klumpete usymmetriske avslag, det er vanskelig å se for seg at disse har vært skjefte.

Slipte kniver av skifer

Ts16168.39: Eggfragment av en slipt kniv tilvirket av rød skifer. Kniven har trolig vært enegget, men annen utforming er umulig å identifisere. Fragmentet måler 3,5 cm i lengde og 2,6 cm i bredde.

Ts16168.508: Litenenegget bredbladet kniv av grå skifer med hæl mellom egg og skaft (Figur 17). Eggen er fint slipt fra begge sider. Kniven måler 5,2 cm fra skaftende til egg og knivbladet måler 6,7 cm i lengde. Kniven har delvis bevart håndtak, men noe er knekt bort, kniven har også flere andre skader og mindre bruddflater.

Ts16168.570: Liten, svært fragmentert enegget kniv av grå skifer. Kniven har trolig vært støvelformet, men håndtaket og deler av eggen magler, og gjenstanden har flere, mindre skader. Knivbladet er altså det eneste som er bevart og måler 6,8 cm i lengde og 3,7 cm i bredde. Knivbladet har bevart egg som er slipt til fra begge sider.

Ts16168.544: Dette er den mest komplette, og største, kniven fra denne lokaliteten (Figur 16,

Figur 17). Kniven er støvelformet med en egg og er tilvirket av grå skifer. Kniven måler 13,9 cm fra skaftende til egg, skaftet er 3,4 cm i bredde, lengden på eggen er 8,4 cm mens knivbladet er rundt 5,3 cm på det breieste. Skaftet smaler av, og skrår bakover mot enden, slik at skaftet får en litt buet avslutning. Knivens skaft ser ikke ut til å ha vært helslipt ved deponering, men knivbladet er helslipt. Eggen er slipt fra begge sider. Kniven har noen ferskere skader (små brudd) og noen naturlige sprekker, men framstår ellers som intakt.

Figur 16 Skiferkniv Ts16168.544 ble funnet stukket inn under bergknausen like sør for den mulige hustufta id 200815. Den framstår som ubrukt og kan være en rituell nedleggelse eller depot. 22.07.22

Ts16168.609: Denne kniven er tilvirket på grå skifer og skiller seg i form fra de andre knivene på denne lokaliteten ved at den mangler skaft (Figur 17). Kniven er enegget og tilvirket av grå skifer. Kniven har en rett rygg med en konveks egg langs motstående sidekant. Eggen er altså like lang som knivens egenlengde. Kniven måler 10,4 cm i lengde, 2,1 cm i bredde og 0,4 cm i tykkelse.

Ts16168.546: Denne kniven er tilvirket på grå skifer skaft og noe av eggen mangler. Antatt støvelformet og enegget. Kniven måler 5,6 cm i lengde og 3,7 cm i bredde.

Ts16168.629: Liten, enegget kniv av grå skifer som måler 4,6 cm i lengde og 2,6 cm i bredde. Skaftet er knekt og mangler. Eggen er buet i en nesten 90° vinkel i enden og eggen er slipt helt til enden.

Ts16168.206: Fragment av slipt kniv tilvirket av en lysegrå skifer. Trolig del av egg, men dette er usikkert, sliping på begge sider av fragmentet. Det er også rester etter slipefure etter tildanning av stykket. Denne furen er lokalisert på den tykkeste delen av fragmentet, antatt den delen som representerer knivbladets rygg. Kniven har trolig knekt/fragmentert under produksjon, noe som gjør at denne slipefuren er bevart. Fragmentet måler 3,3 cm x 2 cm.

Ts16168.627: Eggfragment av slipt kniv tilvirket på en lys type skifer med grå-grønn farge. Fragmentet er trekantet i form hvorav den ene siden består av slipt egg, den andre ser ut til å være knekt og den siste er tilhugget. Fragmentet måler 4,5 cm x 3,9 cm.

Ts16168.626: Liten slipt kniv av grå skifer med «banan»-form. Kniven er enegget, og handtaket er knekt og mangler. Kniven måler 6,2 cm i lengde, 2,6 cm i bredde og 0,35 cm i tykkelse.

Ts16168.613: Fragmentert, slipt kniv (miniatyrkniv), tilvirket på en lys skifer med grå-grønn farge (mulig samme type skifer som Ts16168.627). Kniven har trolig hatt «banan»-form, men dette er noe usikkert da handtaket mangler og noe av knivbladet mangler. Kniven er enegget, og måler 2 cm i lengde og 1,7 cm i bredde.

Ts16168.623: Dette funnet er et svært lite fragment av en slipt skiferkniv med grå farge. Fragmentet har en slipt egg i ene enden og knivbladets rygg i andre enden. Kniven har vært enegget, men form er umulig å identifisere. Fragmentet måler 1,6 cm x 0,8 cm.

Figur 17 Utvalg av slipte kniver av skifer fra lokalitet 1: Ts16168.508 (til venstre), Ts16168.544 (i midten) og Ts16168.609 (til høyre).

Slipte spisser av skifer

Ts16168.531: Liten, fragmentert spiss av grå skifer. Odd og tange er knekt, derfor usikkert om spissen har hatt agnorer. Spissen har et rombisk tverrsnitt med en rygg på begge sider. Den måler 3,1 cm i lengde, 1 cm i bredde og 0,2 cm i tykkelse.

Ts16168.692: Tange fra slipt spiss av grå skifer (Figur 18). Tangen har rombisk tverrsnitt med tydelig rygg som går langs nesten hele tangens lengde. Helt i enden av tangen forsvinner ryggen da den er slipt slik at enden av tangen får en liten trekant i flaten, ser man tangen fra siden ender denne i en spiss. Sidekantene er tilnærmet parallelle, men går noe utover når den nærmer seg spissens kropp. Usikkert om spissen har hatt agnorer, eller ikke. Tangen måler 5,2 cm i lengde, 1,3 cm i bredde og 0,5 cm i tykkelse.

Ts16168.556: Tilnærmet komplett pilspiss av grå skifer (Figur 18). Spissens tange har et kvadratisk tverrsnitt, men spissen har en rygg langs hele kroppen på den ene siden, på den andre blir ryggen gradvis slipt bort mot tangen. Dette gjør at selve spissen har et svakt rombisk tverrsnitt. Spissen har to asymmetriske agnorer. På den ene siden har spissen en liten agnor med nesten 90° vinkel mellom seg og tangen, på den andre siden har spissen en større agnor med ca. 45° mellom seg og tangen. Odden er noe asymmetrisk i forhold til kroppen, den lener seg mot ene sidekanten, men er fortsatt relativt spiss/skarp. Tangen har en liten bruddskade helt i enden. Spissen måler 10,1 cm i lengde, 2,6 cm i bredde (over agnorene) og 0,5 cm i tykkelse.

Figur 18 Utvalg av slipte spisser av skifer fra lokalitet 1: Ts16168.556 (til venstre), Ts16168.550 (i midten), Ts16168.692 (til høyre).

Ts16168.550: Tilnærmet hel pilspiss av grå skifer (Figur 18). Spissens tange har et kvadratisk tverrsnitt, men spissen har en tydelig rygg som går fra odden og helt ned til starten av tangen, her

blir den gradvis slipt bort. Dette gjør at selve spissen sin kropp har et svakt rombisk tverrsnitt. Spissen har agnorer som begge ser ut til å ha ca. 45° mellom seg og tangen, men begge agnorene har små bruddskader så det er noe usikkert. Tangen og odden har også små bruddskader. Spissen måler 5,2 cm i lengde, 2 cm i bredde (over agnorene) og 0,5 cm i tykkelse.

I tillegg til disse spissene ble det funnet fire mindre fragmenter av spisser. Ts16168.205 er en slipt tange av grå skifer med et avrundet rektangulært tverrsnitt. Tangen måler 2 cm i lengde og 0,5 cm i bredde. Ts16168.453 er et lite fragment med en slipt side. Fragmentet er langt inn som «pilspiss» i gjenstandsdatabasen da det har en rygg på den slipte siden, fragmentet måler 1,7 cm i lengde og 0,8 cm i bredde. Ts16168.459 er et fragment av en slipt pilspiss av grå skifer. Fragmentet består av kroppen til en pilspiss hvor både tange og odd mangler. Spissen har et rombisk tverrsnitt og måler 1,9 cm i lengde og 1,1 cm i bredde. Ts16168.460 er et fragment med tanke og litt av kroppen til pilspissen. Spissen er tilvirket av grå skifer og har et rektangulært tverrsnitt i tangen, men kroppen ser ut til å ha en rygg på ene siden så tverrsnittet har trolig vært mer rombisk før spissen ble forvitret. Fragmentet ser ikke ut til å ha agnorer, på ene siden ser det ut til å være et brudd, kanskje har det her vært en agnor på et tidspunkt, mens på andre siden av tangen er det en slipt vinkel mellom tange og spiss på ca. 135°.

Emner i skifer

Det er registrert ett ubestemt emne av skifer (Ts16168.577; Figur 19). Emnet er fragmentert, men er trolig emnet til en spiss. Emnet måler 7,8 cm i lengde, 4,5 cm i bredde og 1 cm i tykkelse.

Ett emne til kniv er også registrert (Ts16168.569; Figur 19). Dette emnet måler 9,8 cm i lengde, 4,5 cm i bredde og 0,9 cm i tykkelse og er av skifer. Emnet ser ut til å ha en naturlig kant og resten av kanten er formet ved avslag.

Ett emne til spiss ble funnet (Ts16168.567). Emnet måler 10,5 cm i lengde, 4 cm i bredde og 1,5 cm i tykkelse. Emnet er formet ved avslag og på bakgrunn av emnets form og mål er dette tolket som emnet til en spiss.

To biter av skifer (Ts16168.179 og Ts16168.206; Figur 20) har rester etter slipefurer. Disse ble risset inn i stykker av skifer for å kunne knekke de kontrollert til passende emner som kunne slipes videre til redskaper. Denne teknikken kalles gjerne for «sjokoladeplate-teknikk». I enkelte tilfeller etterlates liten «leppe» i bruddsåret og noen ganger kan man også se slipefurene på ferdige gjenstander og emner. Som oftest ble slipefurene fjernet gjennom videre sliping av objektet, og finner derfor som oftest slike spore på emner og halvferdige gjenstander. Ts16168.206 er et fragment av en slipt skiferkniv og vil bli beskrevet under.

Figur 19 Utvalg av emner av skifer fra lokalitet 1: Ts16168.577 (øverst), Ts16168.569 (i midten), Ts16168.567 (nederst).

Figur 20 To skiferfragmenter fra lokalitet 1 med rester etter slipefurer, tolket som spor etter sjokoladeplate-teknikk: Ts16168.179 (til venstre) og Ts16168.206 (til høyre).

Slipte økser

Ts16168.628: Grønnsteinsøks som dessverre er svært forvitret i eggen (Figur 21). Øksen er tykknakket med rett egg og har trolig vært helslipt. Den har et rektangulært tverrsnitt, men med noe avrundet nakke. Øksen måler 120 cm i lengde, 5,8 cm i bredde og 3,5 cm i tykkelse. Øksens hele lengde er bevart, basert på at et lite stykke av eggen, som er tydelig slipt, er bevart.

Ts16168.545: Helslipt grønnsteinøks med tykk nakke og rett egg (Figur 21). Øksen har et rektangulært tverrsnitt, men nakken smaler litt av og er noe avrundet i enden. Øksen er noe mer konveks på en side og noe flatere på den andre, den er likevel symmetrisk nok til at eggen blir midtstilt. Øksen måler ca. 17 cm i lengde, 6,7 cm i bredde og 4,5 cm i tykkelse. Dette er et stort, kraftig og veldig fint eksempel av slipt grønnsteinøks fra Nord-Norge.

Ts16168. 568: Delvis fragmentert, delvis slipt grønnsteinsøks (Figur 21). En sidekant er delvis slipt. Den andre sidekanten er en stor avspaltning uten tegn til sliping. Nakken har også noen skader. Øksen ser ut til å ha rett egg og tykk nakke, men dette er noe usikkert da den ikke er ferdigstilt, eller den har fragmentert under bruk og ikke blitt slipt opp på nytt. Slik øksen er i dag har den et trapesformet tverrsnitt, men dette har nok ikke vært intensjonen. Øksen ligner på øks Ts16168.545. Øksen måler ca. 16,5 cm i lengde, 6 cm i bredde og 4,3 cm i tykkelse.

Figur 21 Slipte økser fra lokalitet 1: Ts16168.628 (øverst), Ts16168.568 (i midten), Ts16168.545 (nederst).

Tyngder (fiskesøkker)

Det ble funnet fire tyngder på denne lokaliteten, alle av bergart:

Ts16168.551: Rundovalt søkke med en langsgående fure. Måler 7,9 cm i lengde, 6,4 cm i bredde og 4,5 cm i tykkelse.

Ts16168.571: Rundt søkke med en langsgående fure. Måler 8,2 cm i lengde, 7,3 cm i bredde og 5,4 cm i tykkelse.

Ts16168.582: Rundovalt søkke med en langsgående fure (Figur 22). Måler 9,8 cm i lengde, 8,4 cm i bredde og 6,4 cm i tykkelse.

Ts16168.602: Ovalt/avlangt søkke med en langsgående fure (Figur 22). Måler 11,2 cm i lengde, 5,4 cm i bredde og 3,8 cm i tykkelse.

Figur 22 Utvalg av tyngder fra lokalitet 1: Ts16168.582 (til venstre) og Ts16168.602 (til høyre).

Keramikk

Det er registrert totalt 18 gjenstander av keramikk på lokaliteten, disse er dessverre dårlig bevarte slik at antall fragmenter er langt høyere. Etter en visuell inspeksjon av keramikkskårenes egenkvalitet antar vi at det er snakk om minst fire ulike potter/kar.

Alle fragmenter er av asbestkeramikk. Vi har identifisert ett randskår blant alle de mindre fragmentene. Dette skåret (Ts16168.681; Figur 23) har en tykkere, utover bøynd rand med en lett konkav sone/belte under randen. Andreassen (2002) tolker slike soner på asbestkar som spor av karene var utstyrt med metallbelter. Skåret måler 4,2 cm i lengde, 4,2 cm i bredde, 1,2 cm i tykkelse (over randen) og har en vekt på 20,6 gram. Asbestfibrene fra denne er mindre i størrelse enn på de fleste andre skår fra lokaliteten, men typen er fortsatt grov og skåret er det tykkeste funnet på hele lokaliteten.

Det er minst tre ulike typer asbestkeramikk, den første er typen som randskåret tilhører. Den andre typen er tynnere, og asbestfibrene er større og lengre. Skår av denne typen er tynnere enn randskåret og ikke glattet på utsiden (eksempler: Ts16168.682 og .683). Det er potensiale for en tredje type også. Denne typen er bare representert ved ett funn (Ts16168.630). Funnet består av

tre skår av svært tynn keramikk med godt synlige asbestfiber, men en mye lysere farge enn de to andre typene av keramikk og skårene er veldig fint glattet på både ut- og innside. Det er ikke identifisert dekor på noen av skårene.

Figur 23 Randskår av asbestkeramikk (Ts16168.681) fra lokalitet 1.

Annet

Det ble totalt tatt inn 37 pimpstein, hvorav har 15 slipespor i form av furer. Syv av disse har bare én fure, resten har to eller flere.

En gjenstand av pimpstein (Ts16168.101; Figur 24) som er fragmentert og ikke sikkert identifiserbar, ble tatt inn. Det er mest sannsynlig snakk om en type flottør, men i gjenstandsdatabasen er den lagt inn som «garnfløtt» i mangel på noe mer passende. Gjenstanden er ca. en halv pimpstein med et tydelig drilllet hull i midten, vi finner flere paralleller til denne på Tjeldbergvika, lok 2.

Figur 24 Pimpstein Ts16168.101 med drilllet hull - mulig flottør?

Slipesteiner:

Totalt fem slipesteiner ble identifisert, fire av bergart og en av skifer. Disse varierer i størrelse fra 13,3 cm i lengde til 5,4 cm i lengde.

Knakkesteiner:

Tre knakkesteiner ble funnet, alle er vannrullede steiner av bergart.

Ts16168.565 er en rund, vannrullet stein av bergart. Steinen måler 5,5 cm i største mål og har et delvis belte av knusespor rundt midten.

Ts16168.597 er en avlang stein av bergart, måler 9,7 cm i største mål, er knekt i ene kortenden og har knusespor i den andre kortenden.

Ts16168.698 Er en svært glatt og fin stein av bergart, steinen er ujamn med trekant-form, men har fine avrundete hjørner. Et av disse hjørnene har tydelige knusespor og et annet hjørne har mulige knusespor. Steinen måler 6,3 cm i største mål.

Råstoffblokk:

Råstoffblokken (Ts16168.353) er av rød kvartsitt. Den kan ha blitt testet med enkelte avslag, men dette er usikkert. Den ble tatt inn da det er funnet avslagsmateriale i tilsvarende råstoff, og måler 7,6 cm i lengde, 3,5 cm i bredde og 3 cm i tykkelse.

Mineralisert treskaft med jern:

Det er funnet en gjenstand med noe metall (Ts16168.678; Figur 25) i forbindelse med ildsted A491 som er datert til førromersk jernalder. Det ser ut til at den har mineralisert treverk på utsiden, med noe innslag av jern på innsiden. Det kan dreie seg om et skaft fra en gjenstand, for eksempel en kniv.

Svært lite er bevart av gjenstanden, som måler 3,3 cm i lengde, 1,3 cm i bredde og 0,7 cm i tykkelse. Gjenstanden ser ut til å ha jern i midten, med antatt petrifisert tre rundt.

Figur 25 Mineralisert treskaft med jerninnslag (Ts16168.678). Den smalere delen knakk av under fotografering, fragmentene kan sees til høyre (A og B) tverrsnittene kommer fra gjenstanden etter at den knakk.

Bein

Det ble samlet inn totalt 22 beinfragmenter med samlet vekt på 15,8 g på lokalitet 1. Med unntak av ett, var alle svært små, fullstendig kalsinerte (brente) fragmenter fra pattedyr. I ett tilfelle var det mulig å identifisere kroppsdel – et kraniefragment fra et ubestemt mellomstort pattedyr.

Fragmentene ble utelukkende funnet ved overflaten i aktivitetsområdet. Alle bortsett fra ett ble funnet under overflaterensingen, mens et ubestemt brennt pattedyrfragment ble funnet under utgravningen i mekanisk lag 1 i den østlige delen av aktivitetsområdet. Dette kan indikere at beinfragmentene stammer fra nyere tid. Det eneste ubrente beinfragmentet, som ble funnet i den nordlige delen av aktivitetsområdet, rett sør for mulig hustuft 3, er imidlertid trolig moderne. Dette er et velbevart fragment av venstre bekken fra en mellomstor terrestrisk planteeter, enten større småfe (sau eller geit), eller et mindre reinsdyr. Fragmentet tilhørte et ungvoksent eller voksent individ og viser tegn på gnagemerker etter rovdyr.

RÅSTOFFBRUK

Flint er det mest tallrike littiske råstoffet med totalt 452 funn, som i all hovedsak utgjøres av avslag (439 stk), samt en bipolar kjerne og 5 skrapere. Flinten kommer i mange farger og kvaliteter, men på generelt grunnlag er kvaliteten på god. Skraperne er laget av finkornet flint. 162 flintavslag har rest av cortex og den bipolare kjernen var tilvirket på en liten vannrulla flintknoll, så det er tydelig at slike små strandknoller er samlet inn og benyttet av menneskene som levde her.

Kvartsitt, bergkrystall og kvarts finnes i mengder (dog i varierende kvalitet) i regionen er antatt å ha blitt samlet i nærområdet. Et par avslag av rød kvartsitt ble funnet på lokaliteten. Dette er en type som ble funnet på flere av lokalitetene som ble undersøkt på prosjektet «Arkeologi langs Hålogalandsvegen» (Oppvang, Bruun & Kjellman 2025), spesielt Solli og Kåringsklubben 3, som begge har dateringer til sein yngre steinalder og overlappende bruksfaser med Tjeldbergvika.

Fraværet av kjerner, med unntak av én bipolar kjerne, og stor overvekt av små avslag viser til en intensiv reduksjon og høy utnyttelsesgrad av harde råstoff.

Øksene på lokaliteten er tilvirket av en type grønnstein med sorte spett/inkluderinger (trolig hornblendekrystaller). Denne typen bergart er antatt å være lokalt forekommende, men et eventuelt utvinningssted har foreløpig ikke blitt identifisert. Det er likevel noen indikasjoner på hvor dette materialet kan stamme fra. I rapporten fra prosjektet Arkeologi Langs Hålogalandsvegen er økser av lignende materiale diskutert nærmere (Jørgensen et.al. 2025:680-681). Det ser ut til å være en konsentrasjon av økser i råstoff av samme art rundt Tjeldsundet/Ofoten. Det er kjente forekomster av monzonitt med lignende kvaliteter i Lødingen (ligger ved sørlig utløp av Tjeldsundet), og hornblendedoritt på østsiden av Øksfjorden i Lødingen. Dette peker mot Lødingen-området som mulig kildeområde for den aktuelle «grønnsteinen».

Rød/rødbåndet skifer er bare representert med tre enkeltfunn; ett eggfragment av en skiferkniv (Ts16168.39) og to avslag. Denne røde skiferen opptrer i et belte fra Finnmark til sørøst-Norge, som i Sør-Troms og nordlige Norland går langs grensestrøkene mot Sverige. Denne typen skifer er derfor trolig importert til Tjeldbergvika. Skiferen kommer i mange sjatteringer av grå og grå-brun, og det kan antas at variasjoner i farge til dels kan skyldes ulik grad av vitring. Den grå skiferen er vanlig forekommende i materialet, og det kan antas at denne ble hentet fra lokale eller regionale råstoff-kilder.

De slipte gjenstandene viser tydelige tegn til gjentatt oppsliping og vedlikehold. Dette gjelder særlig spisser, som ofte er noe usymmetriske, spesielt i agnorene. Slike trekk, sammen med et stort innslag av pimpstein med slipespor, peker mot omfattende vedlikehold og gjenbruk. Variasjonen i størrelse mellom store og små kniver og spisser kan dels være funksjonelt betinget, men er også et naturlig resultat av langvarig gjenbruk. De fleste slipte redskapene er fragmenterte og synes å ha blitt forkastet på lokaliteten, uten tegn til omarbeiding til nye gjenstander etter endt bruk.

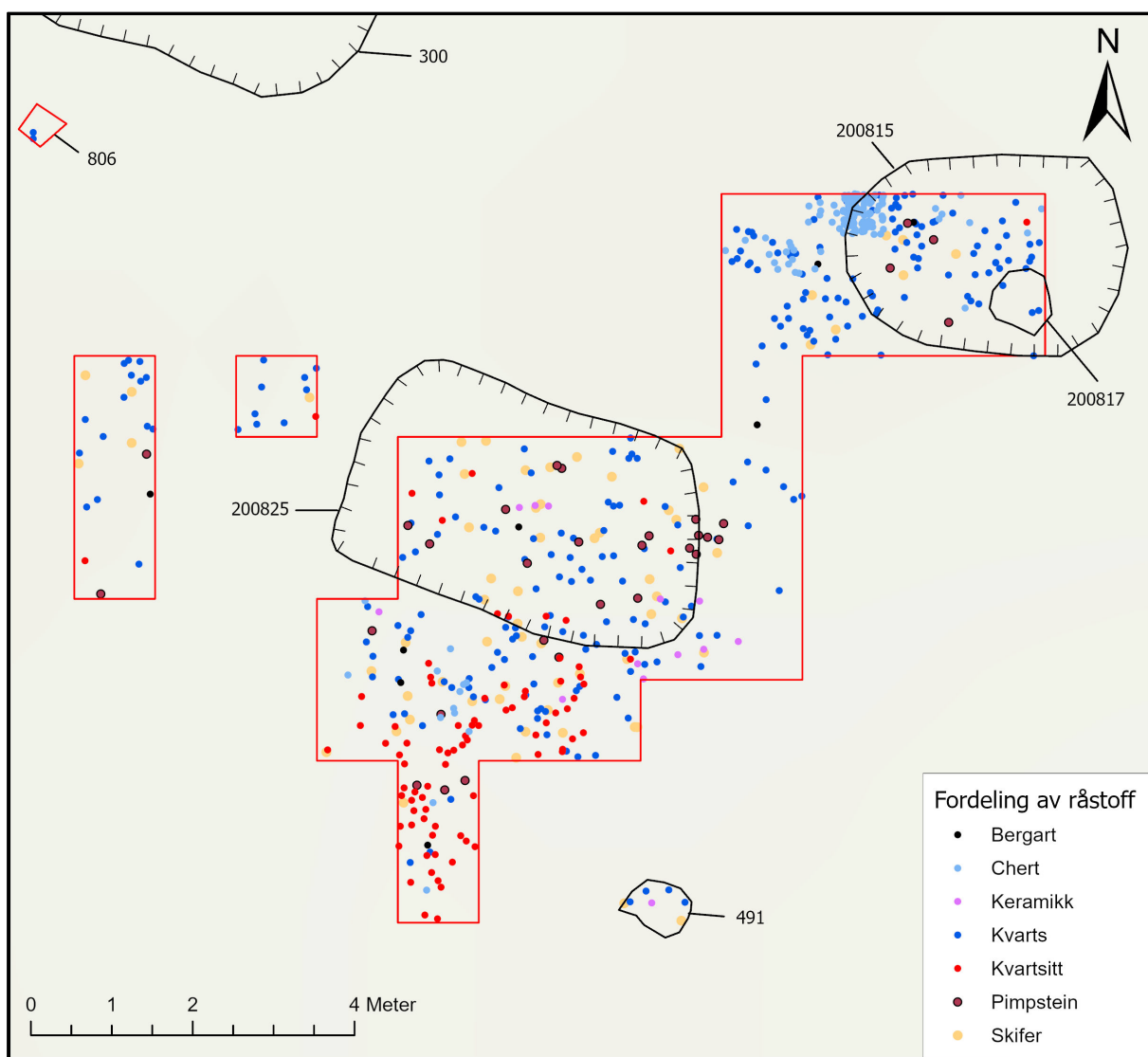
FUNNSPREDNING

Funnene fra alle mekaniske lag slått sammen, og eventuell vertikal variasjon har foreløpig ikke blitt undersøkt.

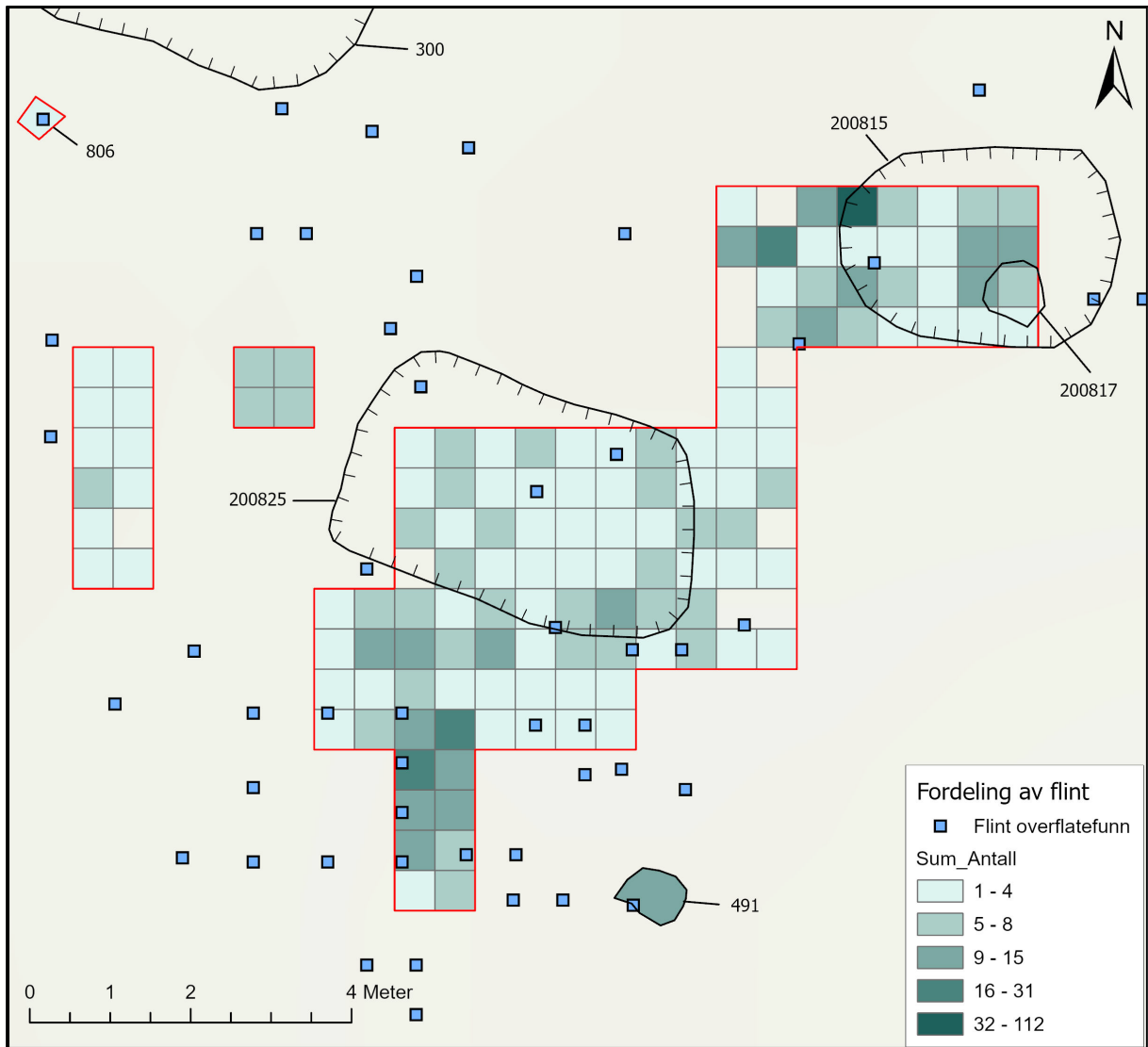
Det er relativt jevnt fordeling av pimpstein, flint, kvarts, bergkrystall og skifer på hele den utgravde flaten, hvor flint er det dominerende råstoffet (Figur 26, Figur 27). Råstoffene chert og kvartsitt grupperer seg litt annerledes. Kvartsitt finner vi hovedsakelig spredt over den sørlige delen av utgravningsfeltet, mens chert finner vi i en tydelig klynge lengst nord på feltet, med noen spredte funn ellers på flaten. Denne lille ansamlingen med chert er trolig resultatet av én reduksjonssekvens utført på mørk transparent chert.

For spredningen av ulike redskapstyper er det ingen spesielle mønster eller ansamlinger som peker seg ut (Figur 28). Keramikk ser imidlertid ut til å være assosiert med den sørligste tufta (id 200825), hvor det ble funnet både inne i antatt gulvområde og i og utenfor sørøstre avgrensning.

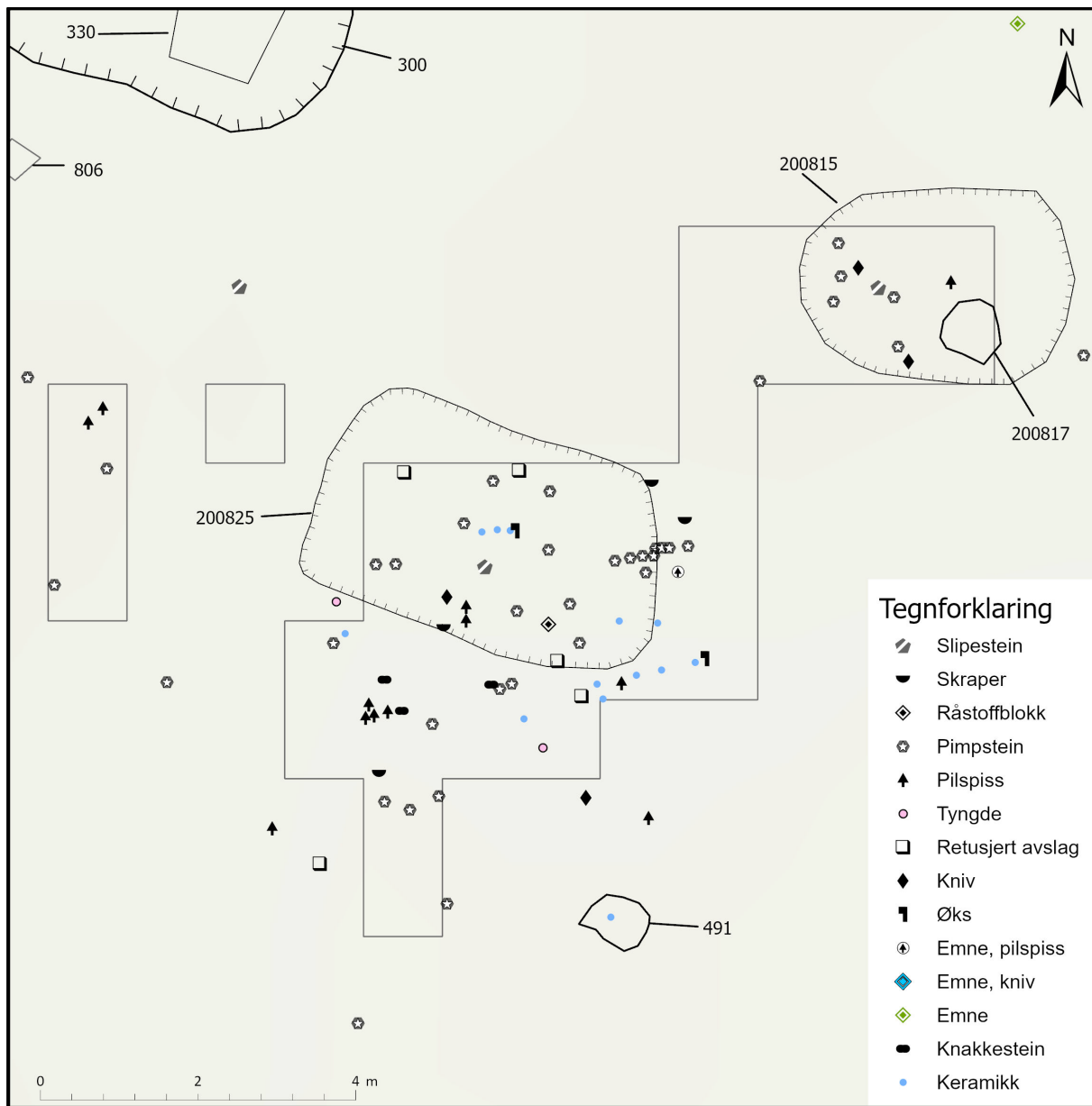
Det ble funnet en kniv og ett fiskesøkke vest for utgravningsfeltet. Det er usikkert hvorfor disse har havnet der, men kniven ligger mellom lokaliteten og havet; kanskje har noen mistet den på veien, og kanskje indikerer dette hvor de la til med båtene sine?

Figur 26 Fordeling av råstoff på lokalitet 1.

Figur 27 Fordeling av flint per graveenhet på lokalitet 1.

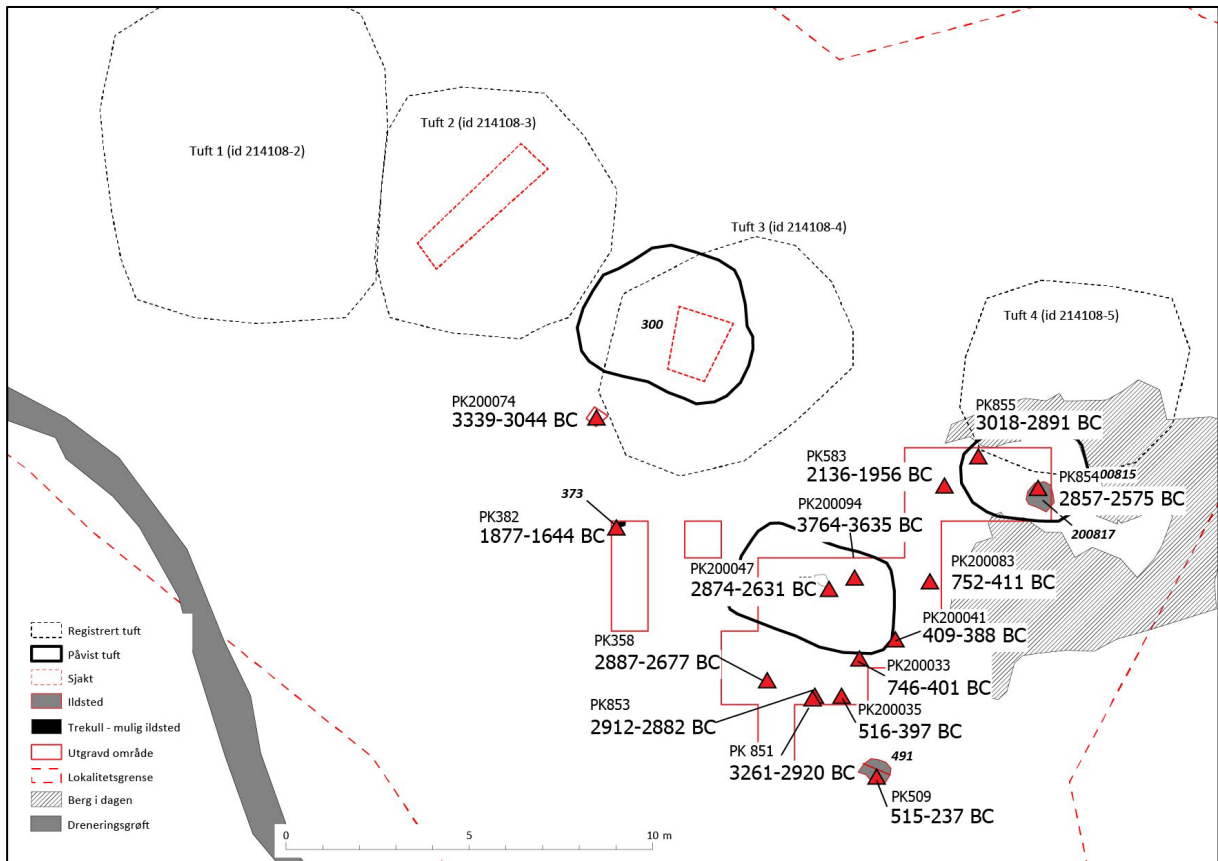

Figur 28 Fordeling av gjenstander på lokalitet 1.

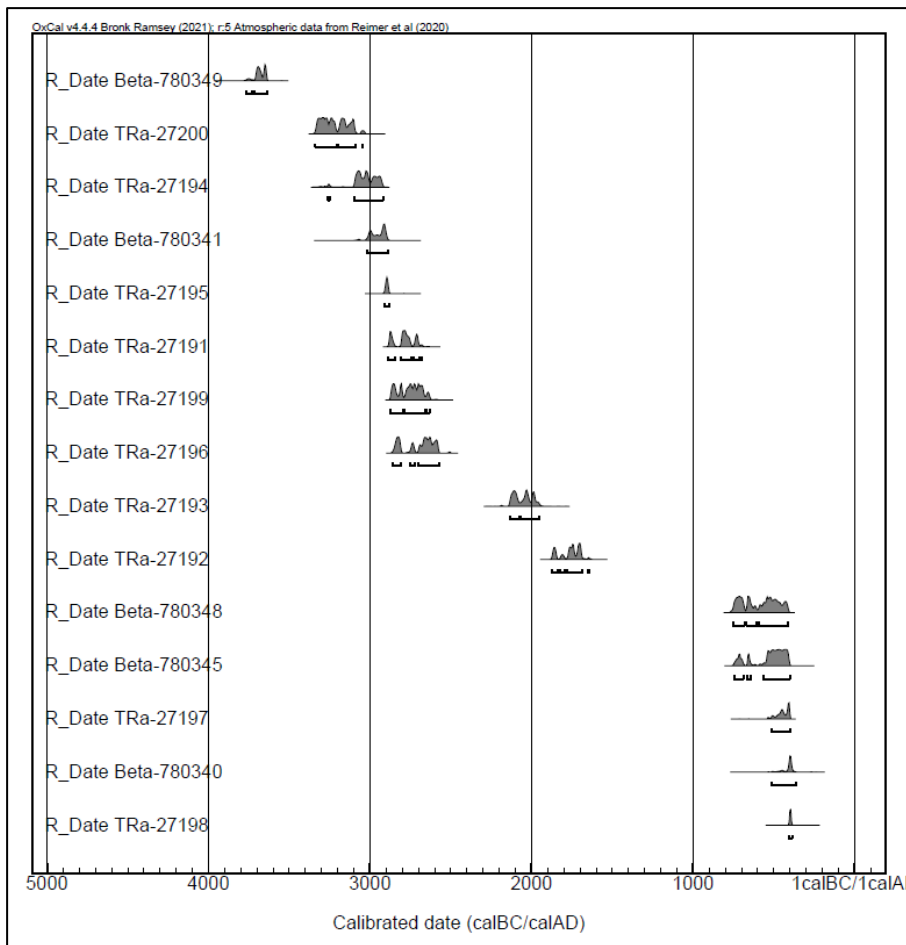
DATERINGER

Totalt ble det samlet inn 40 trekullprøver fra lokalitet 1, som ble hentet fra kullkonsentrasjoner i felt og fra makroprøver i etterarbeidet. Til tross for forsøk på å samle inn trekullprøver i alle undersøkte områder, ble trekull kun funnet i aktivitetsområdet, med en tydelig konsentrasjon i den sørlige delen. Fravær av kull i de øvrige undersøkelsesområdene kan skyldes enten reelle aktivitetsforskjeller eller dårligere bevaringsforhold.

Av alle innsamlede prøver fra lokaliteten ble 16 prøver valgt ut for datering for å representere størst mulig variasjon i horisontal og vertikal spredning, samt tilknytning til ulike strukturer og funnkontekster (Tabell 2, Figur 29). Én prøve fra aktivitetsområdet sendt til datering viste seg å ikke inneholde trekull, men ubestemt organisk materiale, og ble derfor forkastet. De resterende 15 prøvene ga dateringer i intervallet fra yngre steinalder (3764–3635 fvt.) til førromersk jernalder (515–237 fvt.; Figur 30). Imidlertid er det synlig fire kronologiske grupperinger av dateringer som muligens representerer flere separate bruksfaser på lokaliteten. Tre av disse dateringsgrupperinger tilhører yngre steinalder og en til førromersk jernalder.

Figur 29 Daterte kullprøver fra lokalitet 1.

Figur 30 Kalibrerte C-14-dateringer fra lokalitet 1.

Tabell 2 Dateringsresultater fra lokalitet 1.

Museumsnr.	Intrasis-ID	Kontekst	Labnummer	Materiale	Datering C14 (BP)	Datering 95,4 % (BC/AD)
Ts16168.631	PK855	Bunn av mek. lag 2 i NØ-aktivitetsområde – tuft id 200815	Beta-780341	-	4330 ± 30	3018-2891 BC
Ts16168.632	PK200074	Bunn av prøvestikk i NV-aktivitetsområde	TRa-27200	Bjørk	4482 ± 19	3339-3044 BC
Ts16168.633	PK851	Bunn av mek. lag 3 i SØ-aktivitetsområde	TRa-27194	Vier	4408 ± 23	3261-2920 BC
Ts16168.634	PK853	Topp av mek. lag 1 i SØ-aktivitetsområde	TRa-27195	Bjørk	4274 ± 19	2912-2882 BC
Ts16168.635	PK854	Bunn av mek. lag 1 i NØ-aktivitetsområde – ildsted id 200817	TRa-27196	Bjørk	4106 ± 21	2857-2575 BC
Ts16168.644	PK200083	Mek. lag 1 i Ø-aktivitetsområde	Beta-780348	-	2450 ± 30	752-411 BC
Ts16168.646	PK358	Mek. lag 1 i SV-aktivitetsområde	TRa-27191	Bjørk	4191 ± 19	2887-2677 BC
Ts16168.648	PK200033	Mek. lag 2 i SØ-aktivitetsområde	Beta-780345	-	2420 ± 30	746-401 BC
Ts16168.650	PK200041	Mek. lag 1 i SØ-aktivitetsområde	TRa-27198	Bjørk	2337 ± 16	409-388 BC
Ts16168.652	PK200035	Mek. lag 2 i SØ-aktivitetsområde	TRa-27197	Bjørk	2384 ± 18	516-397 BC
Ts16168.654	PK583	Mek. lag 1 i NØ-aktivitetsområde	TRa-27193	Bjørk	3665 ± 25	2136-1956 BC
Ts16168.659	PK382	Mek. lag 1 i NV-aktivitetsområde	TRa-27192	Vier	3443 ± 22	1877-1644 BC
Ts16168.660	PK509	Ildsted id 491	Beta-780340	-	2340 ± 30	515-237 BC
Ts16168.661	PK200047	Mek. lag 2 i N-aktivitetsområde – tuft id 200825	TRa-27199	Bjørk	4151 ± 18	2874-2631 BC
Ts16168.664	PK200094	Midtre lag av S-profil i en av de «dype rutene» nord i aktivitetsområde – tuft id 200825	Beta-780349	-	4900 ± 30	3764-3635 BC

Det første steinalderfasen er representert med eldste dateringen på 3764-3635 fvt. Den er hentet fra indre del av mulig hustuft id 200825. Den overlapper med dateringen til 3704 – 3632 fvt. fra fylkeskommunens registreringer. Sistnevnte datering er fra prøvestikk noen meter vest for «vår» datering, og som også lå innenfor den mulige hustuften.

Den andre fasen er representert med syv etterfølgende dateringer rundt 3000 fvt.; fra 3400 til 2600 fvt. Den tredje fasen er representert med to dateringer til rundt 2000 fvt., nemlig 2136-1956 og 1877-1644 fvt.

Dateringene knyttet til førromersk jernalder streker seg med ytterste verdier omtrent mellom 750 til 250 fvt. med en klar overlapp av alle dateringer rundt 400 fvt., noe som kan indikere kun én bruksfase i denne perioden.

Horisontalt er det tydelig mønster der førromersk jernalder er konsentrert til sørøstre del av aktivitetsområdet, mens steinalderdateringer forekommer mer spredt. Samtidig må dateringsbildet vurderes i lys av kontekstkvalitet – de fleste prøver kommer fra aktivitetsområde uten noen tydelige strukturer, og lokaliteten er preget av rullesteinsunderlag samt nedraste og omrotete masser, noe som øker risikoen for sekundærdeponering og blanding.

De mest robuste dateringene er de som kan knyttes til konkrete strukturer (ildsted id 491, kullflekk id 373, ildsted id 200817, tuft id 2000815 samt mulig tuft id 200825), mens man bør anse dateringene fra mer diffuse kullkonsentrasjoner primært som indikatorer for aktivitet i området. Det daterte materialet bestod av bjørk og vier, som var tilgjengelig lokalt og som normalt

gir et relativt godt samsvar mellom datering og brenningstidspunkt sammenlignet med svært langlevde treslag. «Old wood»-problematikk ansees derfor ikke som relevant.

Dateringsmønsteret samsvarer i noen grad med vertikal distribusjon. De fire eldste steinalderdateringene (ca 3750-2900 fvt.) kommer fra mekanisk lag 2 eller dypere, mens de andre steinalderdateringene bortsett fra en kommer fra lag 1. Samtidig viser tre av førromersk jernalder-dateringer forekomst i lag 1 og to i lag 2 i sørøstre aktivitetsområde, noe som kan indikere omroting eller gjentatte aktiviteter i samme del av flaten.

Typologisk peker funnmaterialet fra lokalitet 1 mot siste del av yngre steinalder, med utgangspunkt i funn av diagnostiske redskaper som slipte spisser med hengende agnorer og eneggete kniver med steil vinkel mellom skaft og blad. Et mindre keramikkmateriale med grov asbestmagring kan knyttes mot den siste steinalderfasen rundt år 2000 fvt. Et lite innslag av metallfunn kan indikere senere forstyrrelser, men kan også eventuelt vurderes opp mot dateringene til førromersk jernalder i sørøstre del av aktivitetsområdet.

LOKALITET 2 – FINNVIKA 2 (ID 214109)

STRATIGRAFISKE FORHOLD

Stratigrafien på lokalitet 2 lignet den på lokalitet 1. Her var vegetasjonsdekket imidlertid betydelig tynnere. Undergrunnen som bestod av rullestein av varierende størrelse var eksponert på flere steder. Det manglet også et markert og sammenhengende kulturlag, slik som ble dokumentert på lokalitet 1.

Øverst forekom et torvlag (1), noe tynnere enn på lokalitet 1, med tykkelse mellom 0 og 20 cm. Under torvlaget lå stedvis et meget tynt, naturlig grått sandlag (2). På mesteparten av lokalitet 2 lå torven direkte på rullesteinsunderlaget (4), særlig i de høyere, nordlige og østlige delene, hvor det i stor grad manglet sediment mellom rullesteinene. I de nedre, sørlige og vestlige delene var det synlig sediment mellom rullesteinene, bestående av grå sand/grus (3) med innslag av pimpstein, skjørbrent stein, kull og enkelte steinartefakter. Dette laget tolkes som kulturlag på lokaliteten og er hovedsakelig observert innenfor to tufter nederst på skråningen – tuft 1/id 50027 og 4/id 50400.

Figur 31 Dronefoto av lokalitet 2, tatt 15.08.2022.

Figur 32 Avtorving på lokalitet 2. Foto mot SØ, 16.08.22.

STRUKTURER

På lokalitet 2 ble det under forundersøkelsen registrert fire hustufter (214109-1-4) (Figur 33). Etter avtorving var tuftene tydelig synlige og ble målt inn som id 50027 (tuft 1 – vestlig tuft), id 50200 (tuft 2 – sentral/nordøstlig tuft), id 50300 (tuft 3 – østlig tuft) og id 50400 (tuft 4 – sørlig tuft). Tuftene 2 og 3 lå i øvre del av rullesteinskråningen, mens tuftene 1 og 4 befant seg på nedsiden.

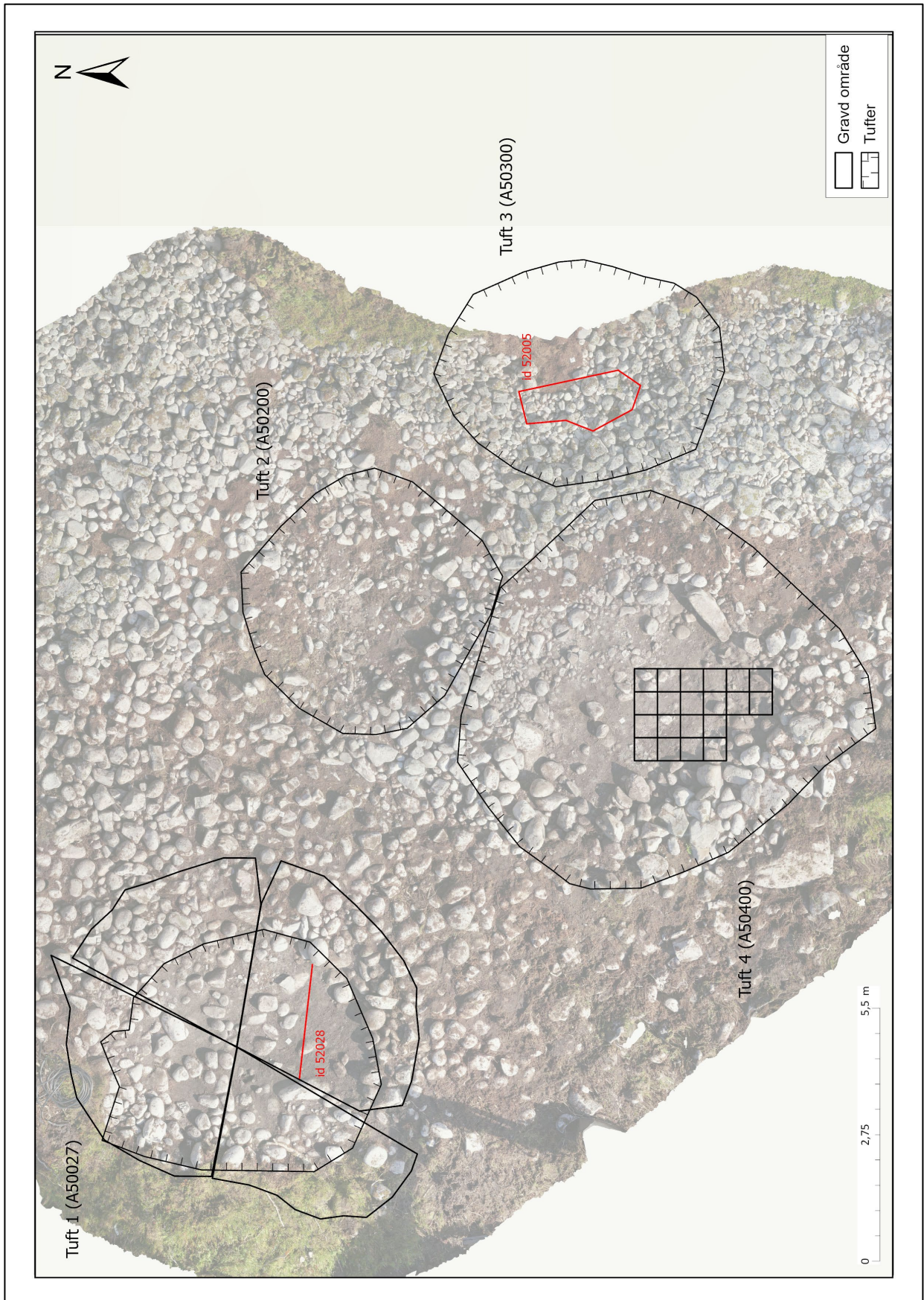
Siden tuftene 2 og 3 på øvre del av skråningen nesten ikke inneholdt sediment, ble hovedfokus lagt på tuftene på nedsiden, nemlig tuftene 1 og 4, hvor det ble observert masser i bunnen av strukturene. Under flateopprensingen ble det her dessuten funnet flere artefakter i ulike steintyper, noe som spesielt gjelder tuft 1. Tuft 1 ble derfor gravd i sin helhet, mens en større del av innsiden av tuft 4 ble delvis utgravd. I tillegg ble en mindre del av innsiden av tuft 3 undersøkt. Alle funn ble målt inn *in situ*, og utgravde masser ble såldet.

Tuft 1 – id 50027 (id 214109-1)

Tuft 50027 var den vestligste og nordligste av tuftene på lokalitet 2. Den lå på nedsiden av rullesteinskråningen mellom 15 og 16 moh., hadde sirkulær form med ytre diameter på rundt 7 m, en indre diameter på ca. 4 m, en dybde på rundt 1 m og en mulig åpning mot sør (Figur 34, Figur 35).

Etter avtorvingen viste det seg at det på tuftens innside fantes betydelige sedimenter, der det på overflaten ble observert gjenstander av stein. Sedimentene bestod av en blanding av sand og grus, samt mange rullesteiner i varierende størrelser. Sistnevnte gjorde det vanskelig å undersøke strukturen gjennom vanlig rutegraving, og man valgte i stedet å grave det ut i fire seksjoner/graveenheter (Figur 35).

Materialet fra såldingen ble samlet inn og merket etter hvilken seksjon det stammet fra.

Figur 33 Oversikt av tufter på lokalitet 2.

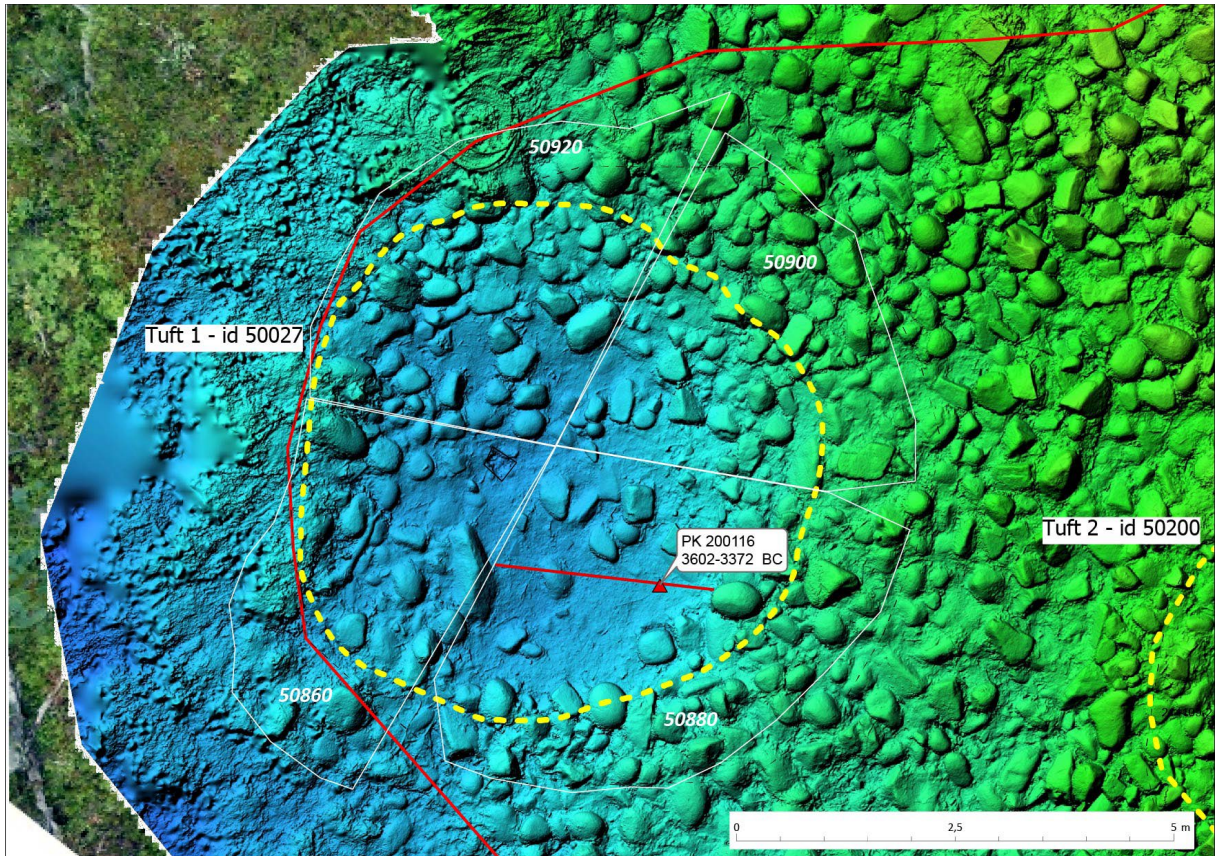

Figur 34 Tuft 1 etter avtorving. Sett mot S, 30.08.22

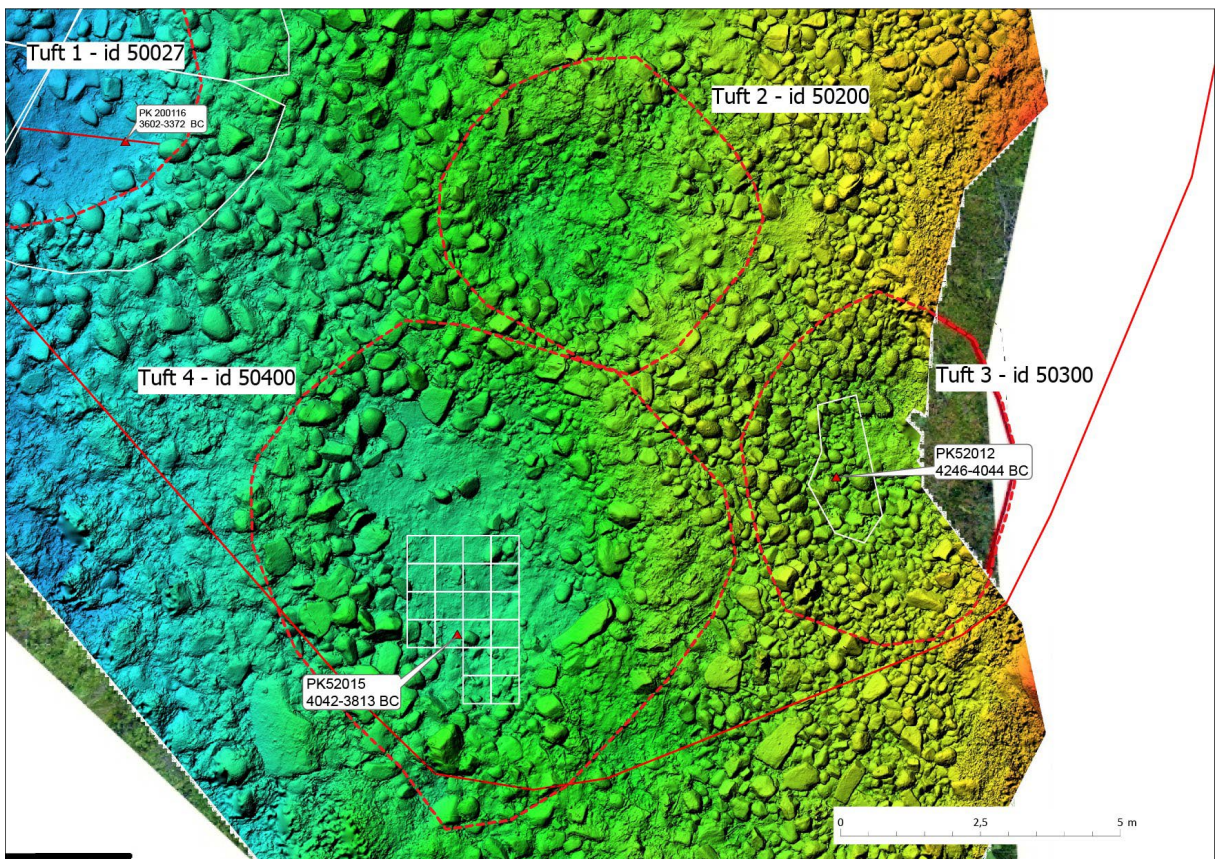
Tuft 1 var den mest funnrrike på lokaliteten, men funnmengden var likevel begrenset til totalt 63 gjenstander. Dette omfatter noen titalls, og i hovedsak små, avslag av flint, kvartsitt, bergkrystall og kvarts, en skiferkniv og fragmenter av slipte redskaper, fiskesøkke, og pimpstein som kan ha vært brukt som flottører.

Mot slutten av utgravningen ble det gravd et snitt (id 52028) i den sørøstlige delen av tuften for å undersøke hvorvidt det var spor etter menneskelig aktivitet dypere i massene. Sedimentene på dette nivået viste seg å være grunne, svært tettpakket og uten funn. Profilen er dokumentert, men er ikke gjengitt her da den vurderes til å ikke gi relevant informasjon.

Fra tuften ble det samlet inn én kullprøve samt to makroprøver. I begge makroprøvene ble det funnet en liten mengde trekull. Siden kullprøven ble samlet inn fra omtrent samme område som kullprøven fra prøvesticket i forundersøkelsen (den sørvestlige delen av tuften), som ble datert til 3517–3363 fvt., ble det valgt å datere kull fra en av makroprøvene (id 200807). Den var hentet fra bunnen av snittet i den sørøstlige delen av tuften, og var forventet å datere den tidligste bruken. Prøven ga en datering på 3602-3372 fvt. (id 200116, TRa-27725), det vil si overlappende med dateringen fra registreringen.

Figur 35 DEM over Tuft 1 med graveenheter, profilinje og datering.

Figur 36 DEM over Tuft 2, 3 og 4 med undersøkte områder og dateringer.

Tuft 2 – id 50200 (id 214109-2)

Tuft 2 var den nordøstligste tuften på lokalitet 2, og lå mellom 16,5 og 17 moh. (Figur 36). Etter avtorvingen hadde den en ytre diameter på ca. 6 m, en indre diameter på ca. 4 m, en dybde på ca. 0,8 m, med en mulig åpning mot sørøst. I så fall vil denne ha vært koblet til åpningen til tuft 3, som da vil ha delt voll med tuft 2. På grunn av fravær av overflatefunn og svært lite sediment innenfor tuften som kunne undersøkes, ble tuften nedprioritert og utelatt fra videre undersøkelser.

Tuft 3 – id 50300 (id 214109-3)

Tuft 3 var den østligste tuften på lokalitet 2, og lå mellom 17 og 17,5 moh. (Figur 36). Etter avtorvingen hadde den en ytre diameter på ca. 5,5 m, en indre diameter på ca. 3,5 m, en dybde på ca. 0,5 m. Den kan ha hatt en åpning mot nordvest og tuft 2. Innenfor tuften var det svært lite sediment over og mellom rullesteinene. Massene bestod av en blanding av torvrestes, sand og grus.

Ut fra observasjon av noe sediment med pimpstein ble det gravd en omtrentlig rektangulær sjakt (id 52005), med en lengde på ca. 2,5 m og bredde mellom 0,8 m og 1,2 m – avhengig av tufte-gulvets utforming (Figur 37). I sjakten ble det ikke gjort arkeologiske funn, utover flere pimpsteiner uten påviselige bruksspor.

Det ble tatt to kullprøver samt én makroprøve. Kun i makroprøven (id 52012) ble det funnet en mengde trekull som var tilstrekkelig til datering, som ble datert til 4246–4044 fvt. (id 200080, Beta-780347). Dette er den eldste dateringen fra undersøkelsen som helhet.

Tuft 4 – id 50400 (id 214109-4)

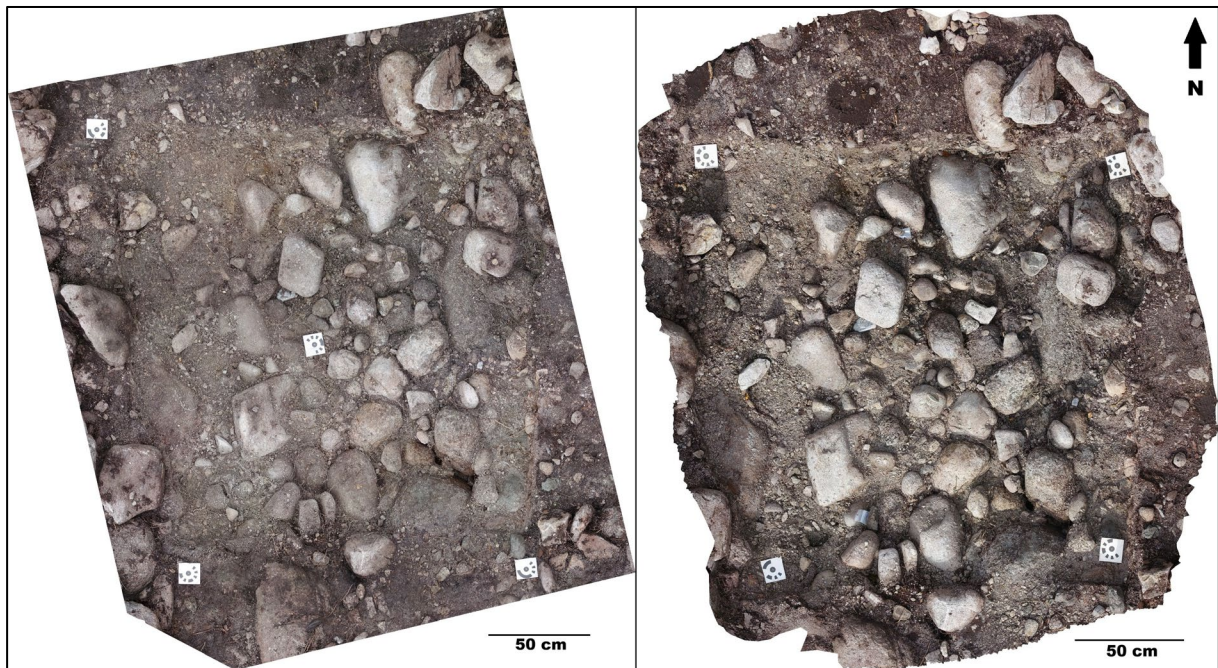
Tuft 4 var den sørligste på lokalitet 2, og lå mellom 16 og 16,5 moh. (Figur 36). Etter avtorvingen hadde den en ytre diameter på omtrent 7 m, en indre diameter på omtrent 4 m, en dybde på omtrent 1 m, og åpning mot sørøst.

I likhet med tuft 1 oppviste det indre partiet en betydelig mengde sedimenter. Det ble gravd totalt 5 m² i 0,5 m² store graveenheter innenfor den sørlige og vestlige delen av tufta, hvor sedimentene var tykkere. Sedimentet lignet sterkt på det i tuft 1 og bestod av en tettpakket blanding av sand, grus og stein i varierende størrelser (Figur 38).

Funn fra tufta begrenser seg til noen få avslag av kvarts og et par pimpsteiner. Det ble samlet inn én kullprøve og én makroprøve fra innsiden av tuften. Kullprøven ble datert til 4042–3813 fvt. (id 52015, TRa-27726), som i den eldste delen overlapper med tuft 3.

Figur 37 Innsiden av tuft 3 (id 50300) på lokalitet 2 med markert sjakt (id 52005).

Figur 38 Utgravd område i tuft 4 (ID 50400) på lokalitet 2: mek. lag 1 fjernet (til venstre) og mek. lag 2 fjernet (til høyre) – naturlig rullesteinunderlag er synlig.

FUNN

Totalt er det katalogisert 75 gjenstander fra tufteområdet på lokalitet 2, som har datering til steinalder (Ts16169) (Tabell 3). Disse stammer i all hovedsak fra Tuft 1, samt et mindre antall fra Tuft 4. Det ble også samlet inn en håndfull nyere gjenstander som ble funnet i løpet av avtorvinga, skår fra keramikk (kopp og kar) og en knapp – samtlige har trolig datering til 18-1900-tallet (er katalogiserte som Ts16169.93-.95).

Tabell 3 Funn fra lokalitet 2 (eksklusive nyere tids gjenstander)

Kontekst og gjenstand	bergart	bergkrystall	flint	kvarts	kvartsitt	pimpstein	skifer	Totalsum
50027 – Tuft 1	1	7	10	5	13	20	7	63
avslag		7	10	4	13		1	35
blokk				1				1
emne						1		1
emne, kniv							1	1
fragment							4	4
garnfløtt						4		4
kniv							1	1
pimpstein						15		15
tyngde	1							1
50400 – Tuft 4				7	1	3		11
avslag				7	1			8
pimpstein						3		3
Uten kontekst			1					1
avslag			1					1
Totalsum	1	7	11	12	14	23	7	75

Avslag og blokk

Det er registrert totalt 45 avslag av ulike råstoff: bergkrystall (7stk.), flint (11 stk.), kvarts (12 stk.), kvartsitt (14 stk.) og skifer (7 stk.). Av disse er majoriteten 0-2 cm (29 stk.). Kun ett avslag av rød kvartsitt er over 5 cm stort. Det var ikke mulig å avgjøre hvorvidt avslagene har inngått i noen form for standardisert reduksjonsmetode.

Det ble også registrert en blokk av kvarts (Ts16169.60), dette er en liten råstoffblokk som ser ut til å ha to intensjonelle avspaltninger, men på grunn av råstoffets egenkvalitet er det noe vanskelig å avgjøre. Blokka er tatt med da vi har et par sikre avslag av samme typen råstoff.

Hele, fragmenter og emner til slipte redskaper

Ts16169.42 er en enegget kniv i lys grå skifer hvor hele bladet er bevart, selv om dette er knekt i to deler (Figur 39). Bladets rygg er bare delvis slipt så kniven kan opprinnelig ha hatt skaft. Ryggen er rett, og eggen jevnt utbuet og slipt fra begge sider. Den måler bare 5 cm i lengde, 1,7 cm i bredde og 0,2 cm i tykkelse.

Figur 39 Enegget kniv (Ts16169.42) av grå skifer, funnet i tuft 1 på lokalitet 2.

Ts16169.76 er et fragment av et emne til en enegget kniv, bestående av en liten del av knivbladet. Ut fra fragmentets form, er det mest trolig snakk om et emne som skulle tilvirkes til støvel-formet kniv, men dette kan ikke fastslås med sikkerhet. Fragmentet er tilhugd og har ikke spor av sjokoladeplate-teknikk eller sliping. Fragmentet måler 5,1 cm i lengde, 3,5 cm i bredde og 0,9 cm i tykkelse.

I tillegg er det fire fragmenter som stammer fra redskaper av slipte skifer:

- Ts16169.67: Mulig redskapsfragment i skifer/skifrig bergart. Kan virke slipt, men ikke entydig. Usikkert; kan meget vel være en frostsprengt naturstein.
- Ts16169.69: Fragment av redskap i grå skifer med et slipt parti.
- Ts16169.72: Eggfragment av skiferkniv.
- Ts16169.82: Redskapsfragment i grå skifer, slipt.

Det er også registrert 19 pimpsteiner hvorav 9 har slipespor, alle i form av furer (Figur 40). Det er nærliggende å anta at disse ble brukt til tilvirking av slipte skiferredskaper, og kanskje særlig til vedlikehold av egger.

Figur 40 Et eksempel på pimpstein med slipefurer (Ts16169.96).

Tyngder og flottører (?)

En tyngde av bergart ble funnet og denne er tolket som et fiskesøkke (Ts16169.44). Søkket er ovalt med en langsgående fure. Søkket måler 10,8 cm i lengde, 7,2 cm i bredde og 6,3 cm i tykkelse. Søkket veier 384,5 g.

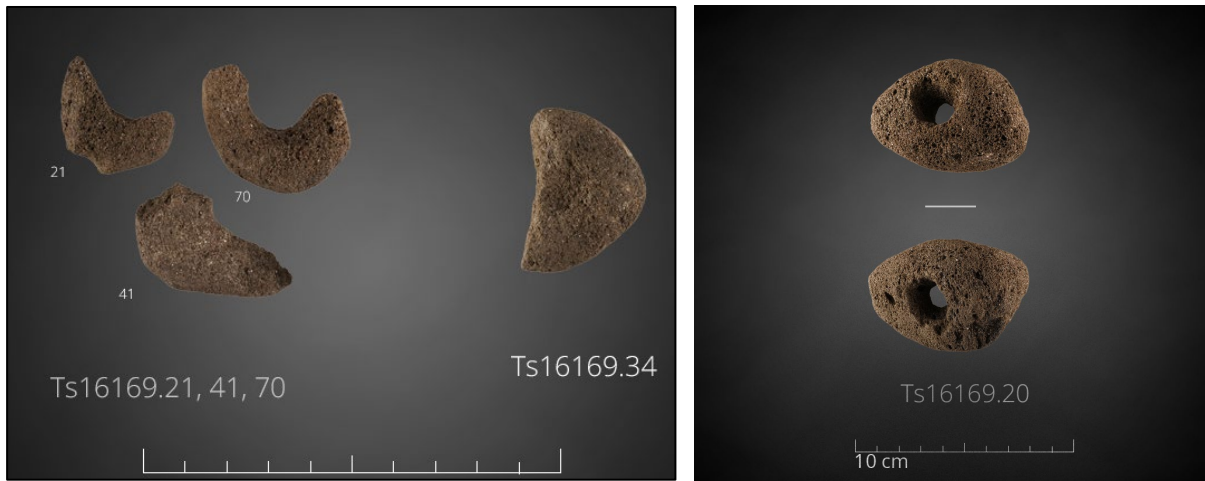
Det ble også funnet fem bearbejdede pimpsteiner, der vi er noe usikre på funksjonen (Figur 41). En av disse er komplett (Ts16169.20). Den har største mål 7,1 cm, og har et hull boret gjennom midten,

Tre ødelagte, tilsvarende men fragmenterte, pimpsteiner er Ts16169.21, 41 og 70. Av disse er bare halvparten av hver bevarte. De er noe mindre enn det hele eksemplaret, og måler fra 3,1 til 3,8 cm.

På et femte eksemplar (Ts16169.34) er ca. halvparten av gjenstanden bevart. Denne har et største mål på 3,9 cm, der hullet i midten har blitt forsøkt drillt fra begge sider. Pimpsteinen ser ut til å ha knekket i løpet av produksjonen, og hullet ble aldri ferdig drillt.

Funksjonen til disse bearbejdede pimpsteinene er noe usikker, men vi ser det som mest nærliggende at disse representerer enten flottører, markører, eller dupper til fiskeliner/garn. Slike har vi svært få paralleller til, men det har lyktes å identifisere tre lignende eksemplarer i vårt museumsdistrikt.

Ts6509_q (Figur 42 – i midten) ble funnet på gården Årstad (Gnr. 49/8) i Beiarn, Nordland. Denne ble funnet under pløying tidlig på 1900-tallet, her er det også meldt om mørke avtrykk i undergrunnen med steinsetninger, antatt rester etter bygninger, men disse ble fjernet. Gjenstanden er derfor antatt å datere til middelalder og kommer fra en gård. Ts11556 er et løsfunn fra Kolvika i Vestvågøy i Nordland (Figur 42 – nederst). Det er notert at denne kommer fra en asbestkeramisk boplass og er innsendt av en privatperson. Antatt datering er notert til tidlig metalltid, men med et spørsmåltegn. Den siste, Ts11439_1864 (Figur 42 – øverst), ble funnet på Melkøyaprosjektet i Hammerfest i Troms og Finnmark (Gnr. 20/6). Denne ble funnet på en steinalderboplass som daterer seg til yngre steinalder.

Figur 41 Bearbeidede pimpsteiner fra lokalitet 2.

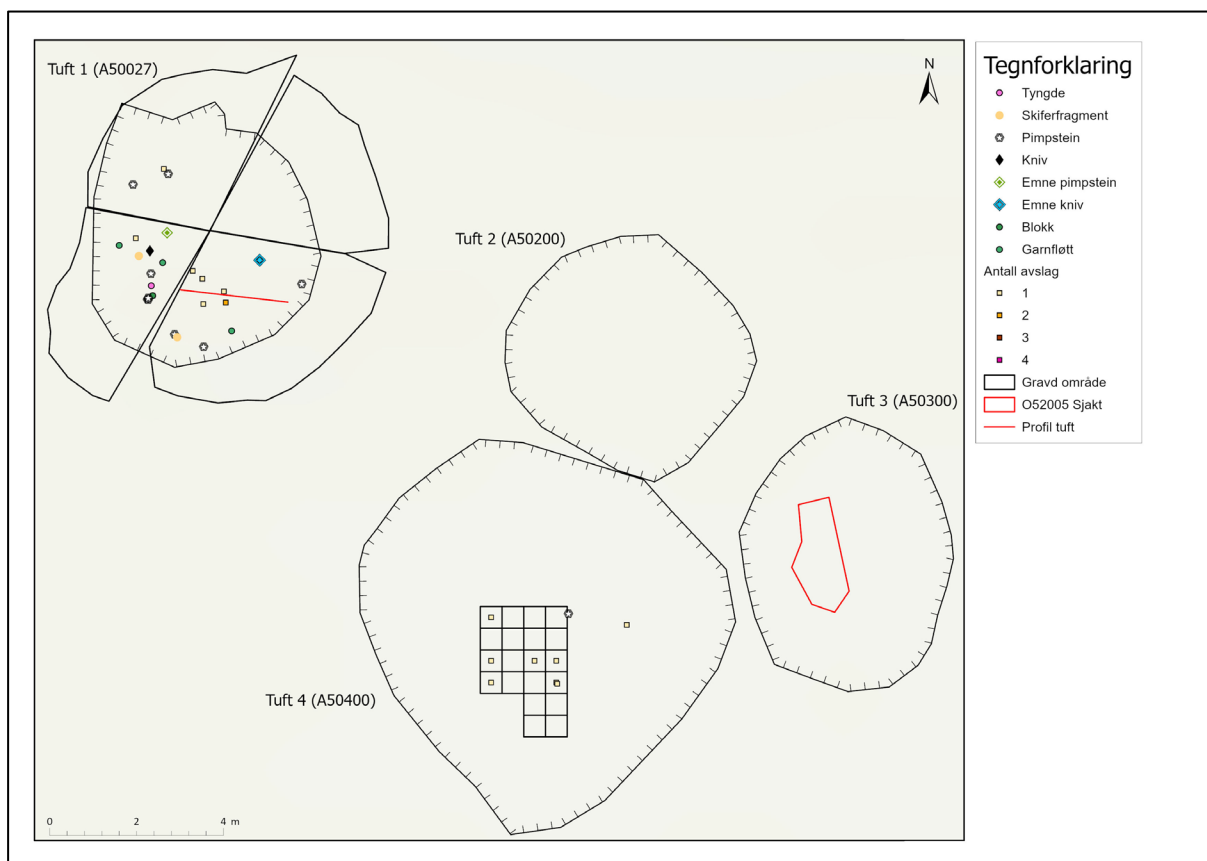
Figur 42 Bearbeidede pimpsteiner fra Melkøya (Ts11439.1864, øverst), Årstad i Beiarn (Ts6509.q, i midten) og Kolvika i Vestvågøy (Ts11556, nederst).

FUNNSPREDNING

Også på lokalitet 2 ble funnene fra alle mekaniske lag slått sammen. Da det dreier seg om en svært begrenset funnmengde og et nokså lite undersøkt område, har vi ikke prioritert å utarbeide distribusjonskart for ulike råstoffer.

De aller fleste funnene ble gjort innenfor tuft 1 (Figur 43). Dette omfatter kniver, fiskesøkke, garnfløtt, pimpstein med og uten slipefurer, råstoffblokker og emner til flottør og kniv. Tuft 4 oppviste bare noen få avslag og noen pimpsteiner, hvorav et par stykker har slipefurer. I sjakten i tuft 3 var det ingen funn av redskaper.

Lokaliteten var preget av løse rullesteinsmasser, tynt og sporadisk vegetasjonsdekke, og fravær av markert kulturlag. Det lot seg derfor ikke gjøre å identifisere noe aktivitetsområde utenfor/rundt tuftene slik som på lokalitet 1. Den

Figur 43 Funnspredning på lokalitet 2.

DATERINGER

Totalt ble det innsamlet syv kullprøver på lokalitet 2. Tre av disse ble daterte (Tabell 4, Figur 44) – en fra hver av de tre undersøkte hustufter – tuft 3/id 50300 (Beta-780347: 4246-4044 fvt.), tuft 4/id 50400 (TRa-27726: 4042-3813 fvt.), og tuft 1/id 50027 (TRa-27725: 3602-3372 fvt.). Disse tre prøvene ble valgt ut for datering for å gi én representativ datering fra hver av de undersøkte tuftene og for å favne variasjon i høyde og stratigrafi.

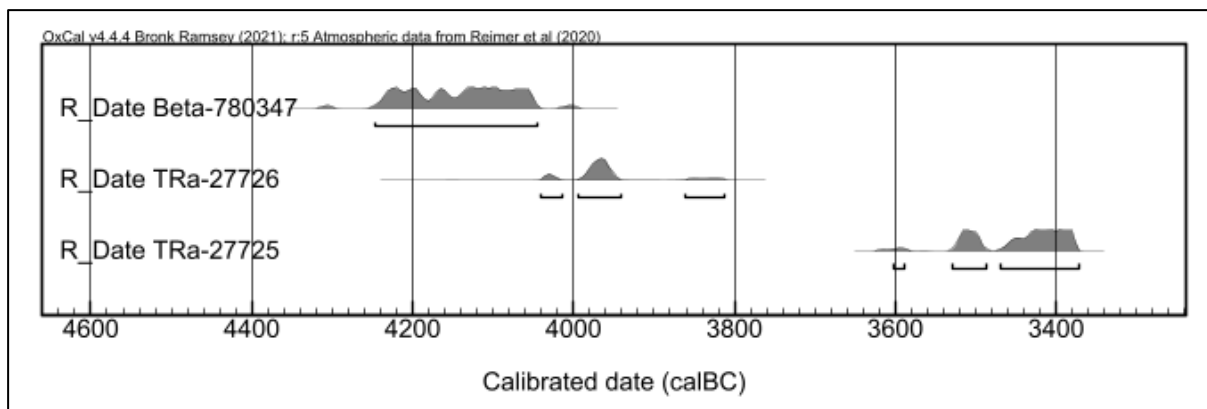
På lokalitet 2 ga tuftene konsekvente dateringer uten overlapp til fvt: 4246-4044 fvt. (tuft 3/id 50300), 4042-3813 fvt. (tuft 4/id 50400) og 3602-3372 fvt. (tuft 1/id 50027). Her støttes dateringene av topografien – den eldste daterte tuften ligger høyest i skråningen, og den yngste lavest. Dateringene sammen med beliggenheten i skråningen gir en nokså sterk indikasjon av separate bruksepisoder over en lengre tidsperiode over en lengre tidsperiode mellom ca. 4200 og 3300 fvt.

I prøven fra tuft 1 der det ble påvist bjørk, og i prøven fra tuft 4 der det ble påvist furu, begge arter

som var tilgjengelige i området. Furu kan ha høy egenalder.

Tabell 4 Dateringsresultater fra lokalitet 2.

Museumsnr.	Intrasis-ID	Kontekst	Labnummer	Materiale	Datering C14 (BP)	Datering 95,4 % (BC/AD)
Ts16169.100	PK200080	Tuft 50300	Beta-780347	-	5310 ± 30	4246-4044 BC
Ts16169.103	PK52015	Tuft 50400	TRa-27726	Furu	5152 ± 26	4042-3813 BC
Ts16169.105	PK200116	Tuft 50027	TRa-27725	Bjørk	4698 ± 22	3602-3372 BC

Figur 44 Kalibrerte C-14-dateringer fra lokalitet 2.

HELLER (ID 214109-5)

Helleren ligger øverst i skråningen på lokalitet 2, omtrent 10 meter nordøst for den nærmeste hustuft 2/id 50200 (Figur 45). Den anses som en separat lokalitet i denne rapporten, ettersom den ikke ser ut til å ha hatt tilknytning til hustuftene fra steinalder rett utenfor.

Figur 45 Hellerens beliggenhet i relasjon til lokalitet 2.

Helleren er 10 x 5 meter stor, med en høyde på ca. 2 meter ved dråpefallet. «Taket» består av en glatt bergvegg, som skrår sterkt fra åpningen og inn mot bakre vegg. Den er delt i to nivåer, hvor det nederste nivået har en 3,5 meter lang og 50–60 cm høy oppmurt livdemur med en stor helleblokk i den østligste enden. Bak livdemuren er det et 5 x 3 meter stort gulv.

Generelt fremsto overflaten inne i helleren som nokså rotete, med et tynt lag av moldig torv-/gressdekke og en stor mengde stein i ulike størrelser som stakk opp.

Omtrent i sentrum av hellerens indre gulv ble det først gravd en prøvesjakt på 50 x 50 cm (id 50023). På en dybde av rundt 20 cm ble det funnet en pakning av rullesteiner med noe trekullpulver som ble tolket som indikasjon på ildsted. Derfor ble det besluttet å grave en større, rektangulær sjakt (id 51015) rundt prøvesjakten, med målene 1,5 x 1 meter, i en omtrentlig retning NØ-SV som fulgte hellerens naturlige orientering. Sjaktens overflate ble først rensset og deretter gravd etter stratigrafiske lag.

Figur 46 Helleren med livdemur i bakgrunnen, sett mot S. Foto fra befarig 22.5.22

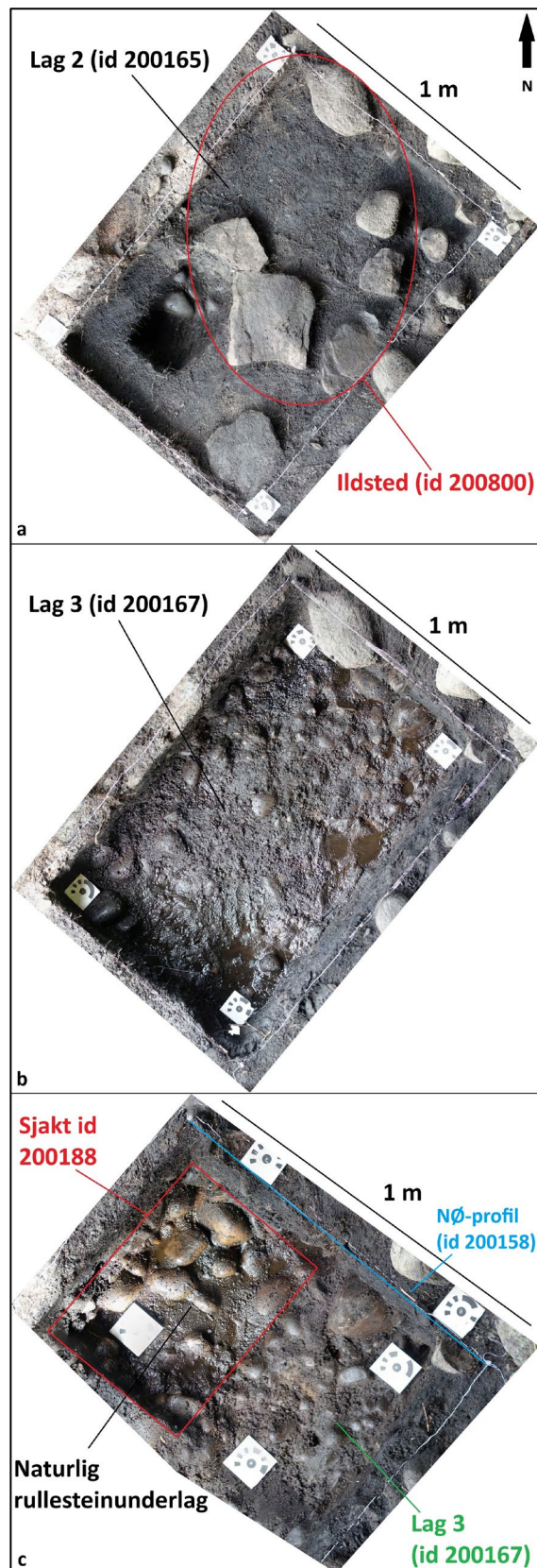
Figur 47 Åsmund graver ut i helleren. 30.08.22

Etter at det øverste, omrotete moldige torvlaget (lag 1) ble fjernet ble det avdekket et nokså homogent lag bestående av mørkgrå fettholdig silt med høy andel kull (lag 2 – id 200165). I laget var det også flere mellomstore til store steiner (ca 10-35 cm) av hvilken noen viste mulige tegn av varmpåvirkning, noe som ble tolket som ildsted (id 200800) (Figur 48 a). Dette laget var synlig i hele sjaktens overflate med varierende dybde mellom 5 og 20 cm og virker å være det hovedkulturlaget i helleren. Under dette laget fulgte et mørkebrunt lag av finsiltig og leirholdig masse pakket med mellomstore rullesteiner (størrelsen ca 5-20 cm) (lag 3 – id 200167). Dette laget hadde også varierende dybde mellom ca 5 og 20 cm og virker å være et overgangslag mellom det kullholdige kulturlaget til naturlige underlaget av mellomstore og store rullesteiner av ukjent dybde. Rullesteinunderlaget er av samme type som rullesteinlaget på både lokalitet 1 og 2.

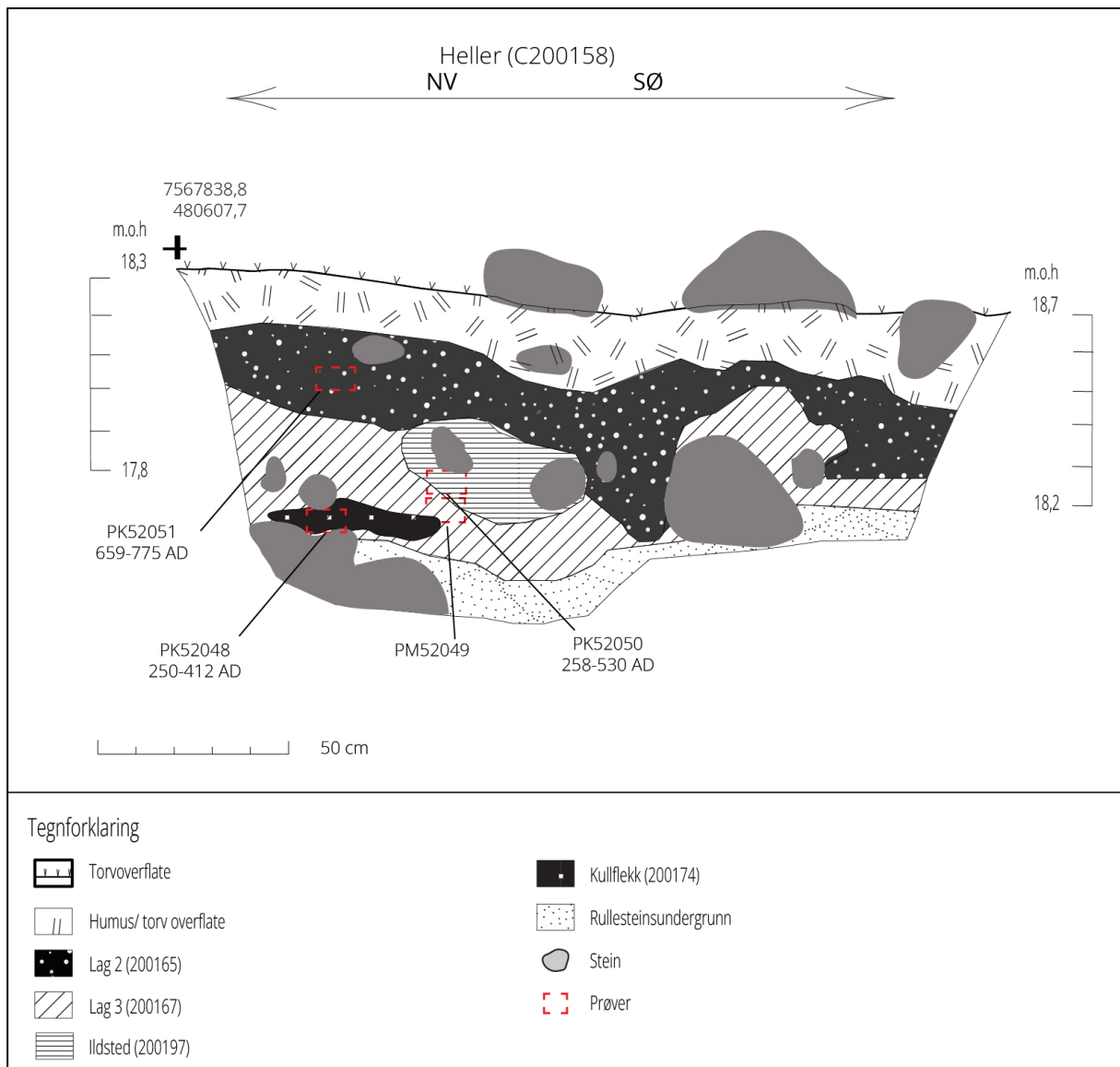
I den nordlige enden av nordøstlige profilen (id 200158) ble det observert en konsentrasjon av trekull på en steinpakning (id 200174) i nedre del av lag 3 så det ble gravd en liten sjakt (id 200188) på ca. 60 x 50 cm omtrent 20 cm dypt i rullesteinunderlag for å få bedre oversikt av stratigrafien i denne profilen (Figur 48 c). På nordsiden av NØ-profilen ble det ved siden av de beskrevne lagene og kullinsen (id 200174) observert et rotete parti mellom lag 2 og lag 3 som fremsto som blanding av sedimenter fra de to lag med større kullbiter og flere mellomstore stein (id 200197). Dette ble opprinnelig tolket som rester av ildsted urelatert til lavere liggende kullinse (id 200174), noe som etter at begge kontekster ble datert viste at disse begge kunne stamme fra et og samme ildsted.

Tabell 5 Oversikt over registrerte kontekster i helleren.

IntrasisID	Strukturtype
50023	Prøvestikk 50 x 50 cm
51015	Sjakt 1,5 x 1 m
200158	NØ-profil
200165	Lag 2 – mørkgrå kull- og fettholdig silt
200167	Lag 3 – mørkebrun leirholdig silt med mellomstore rullestein
200174	Kullinse i lag 3
200188	Sjakt 60 x 50 cm i nordlige hjørnet av sjakt 51015 gjennom lag 3 og 4
200197	Ildsted i NØ profil mellom lag 2 og 3
200800	Ildsted i lag 2

Figur 48 Oversikt over stratigrafiske lag i helleren: a - lag 2 (id 200165), b - lag 3 (id 200167), c - sjakt id 200188 med synlig naturlig rullesteinunderlag.

Figur 49 Tegning av nordøstlig profil (id 200158) i helleren.

FUNN

Det ble samlet inn et lite antall gjenstander, bestående av:

- To fragmenter av krittpipe, ett fragment av et pipehode (Ts16169.88) og ett fragment av en pipestilk (Ts16169.89) (ingen av fragmentene passer sammen).
- To mynter begge danske skilling av sølv. Den eldste skillingen (Ts16169.90) er fra 1694, og ble myntet under Christian V sin regjeringstid. Den yngste skillingen (Ts16169.91) er fra 1729, og ble myntet under Frederik IV sin regjeringstid av myntmester Christian Wineke den yngre.
- Tre gjenstander av flint: to avslag 0-2 cm (Ts16169.87 og .92) og en mikroflekk (Ts16169.108). Flekken måler 1,3 cm i lengde, 0,5 cm i bredde og 0,1 cm i tykkelse. Flekken har også to parallelle rygger på dorsal side, brei plattform, tydelig slagbule og leppe. Flekken er laget av flint med høy kvalitet.

I tillegg ble det under overflaterensingen i helleren funnet ni velbevarte knokler fra én og samme luffe fra en sel, sannsynligvis steinkobbe, samt et fragment av spolebein fra småfe, enten sau eller geit. Beinmaterialet er vurdert som å være nokså nytt, og ble kassert.

Figur 50 To mynter fra nytid funnet i helleren: Ts16169.90 (til høyre) og Ts16169.91 (til venstre).

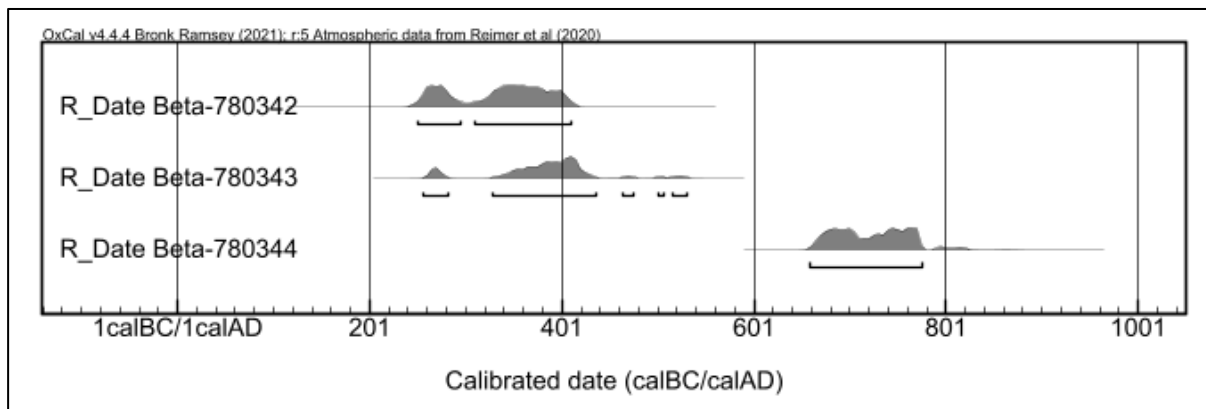
DATERINGER

Det ble tatt tre kullprøver fra den nordøstlige profilen i sjakten: én fra lag 2 (id 200165), datert til 659–775 kal. evt. (id 52051, Beta-780344); én fra ildsted 200197 i øvre del av lag 3, datert til 258–530 kal. evt. (id 52050, Beta-780343); og én fra kullinse 200174 i nedre del av lag 3, datert til 250–412 kal. evt. (id 52048, Beta-780342). De to sistnevnte dateringene kan indikere at ildsted 200197 og kullinse 200174 kan være rester av ett og samme ildsted som ble forstyrret av både menneskeskapte og naturlige prosesser. Dateringene viser at helleren var i bruk ved minst to anledninger, én i romersk jernalder og én i merovingertid.

Flintavslag og mikroflekk ble samlet fra det nederste nivået i sjakta, og kan stamme fra et kortvarig opphold i løpet av steinalder. Avslagene kan imidlertid også representere bruk av ildflint i yngre perioder. Aktiviteten i romersk jernalder (250–412 og 258–530 kal. evt.) og merovingertid (659–775 kal. evt.) knyttet til bruk av ild inne i helleren. Kritt Piper og mynter fra de øvre nivåene viser til at helleren også ble brukt på 16-1700-tallet. Basert foreliggende dokumentasjon, hellerens begrensede størrelse og lave takhøyde, og gjenspeiler aktivitetssporene trolig kortvarige opphold i helleren, for eksempel som ly.

Tabell 6 Dateringsresultater fra helleren.

Museumsnr.	Intrasis-ID	Kontekst	Labnr.	Materiale	Datering C14 (BP)	Datering 95,4 % (BC/AD)
Ts16169.97	PK52048	Kullflekk id 200174 i NØ-profil	Beta-780342	-	1720 ± 30	250-412 AD
Ts16169.98	PK52050	Ildsted id 200197 i NØ-profil	Beta-780343	-	1670 ± 30	258-530 AD
Ts16169.99	PK52051	Lag 2 (id 200165) i NØ-profil	Beta-780344	-	1290 ± 30	659-775 AD

Figur 51 Kalibrerte C-14-dateringer fra helleren.

SAMMENSTILLING

Undersøkelsen dokumenterte markerte forskjeller i synlighet av strukturer, funnfordeling, samt bevaringsforhold mellom de to steinalderlokalitetene.

På lokalitet 1 (id 214108) ble de fire forsøkningsene fra forundersøkelsen i liten grad bekreftet som mulige tufter etter avtorving. Særlig gjelder det mulig hustuft 1 som ble avskrevet som et moderne, omrotet parti knyttet til nyere anleggsarbeid. I området ved de øvrige mulige tuftene var sedimentdekket svært tynt og i hovedsak nedrast mellom rullesteinene, og det ble kun gjort svært få funn og ingen utvilsomme konstruksjonsspor. Utgravningens hovedfokus ble derfor lagt til et aktivitetsområde sør/sørøst for den antatte tuftrekken der det ble observert tydelige funnkonsentrasjoner under overflaterensingen.

Det ble påvist få strukturer og kun to ildstedstrukturer ble dokumentert i aktivitetsområdet, som ellers virker å ha vært intensivt brukt i flere perioder. Den mest pålitelige bosetningsindikasjonen på lokalitet 1 er kulturlaget som ble påvist i det undersøkte området sør og øst på lokaliteten. Laget framstod som organisk, med fettete masser og betydelige mengder trekull, og en bred spredning av steingjenstander og keramikk.

Det ble påvist to ryddete flater øst på undersøkelsesområdet, som mer trolig representerer husstrukturer. Det dreier seg om id 200815 i øst, og id 200825 i sør. Tuftene karakteriseres av å være svakt markerte, trolig rektangulær-ovale, med bredde 2,5-3,5 og lengde 3,5-4,5 meter. Øst i den ene tufta ble det påvist et rundt ildsted, mens det sentralt i den andre var trekullkonsentrasjoner og større flate steiner som kan ha inngått i et ildsted. Plasseringen av tuft id 200815 er trolig valgt på grunn av lokal topografi. Den ligger på en liten flate mellom bergknauser, med åpning mot vest, som vil ha gitt god ly.

Det undersøkte området oppviser spor etter gjentatt bruk som trolig har vært medvirkende til at det er vanskelig å identifisere sikre strukturer og anlegg. Dateringer og gjenstandsmateriale viser til flere bruksfaser der tiden rundt 3700-3600 fvt. er den eldste. Deretter er det påvist aktivitet gjennom det tredje årtusen fvt., med særlig intens aktivitet i århundrene rundt 3000 fvt. Noen spredte dateringer viser til ny bruk rundt 2000 fvt. Til sist er det datert trekull fra førromersk jernalder. De yngste dateringene er konsentrert i den sørøstlige delen av aktivitetsområdet.

Funnmaterialet på lokalitet 1 er nokså omfattende og variert og inkluderer bl.a. slipte skiferkniver og spisser, grønnsteinsøkser, fiskesøkker, avslag i flint, kvarts og chert, pimpstein med slipespor og fragmentert asbestkeramikk, mens beinmaterialet var svært sparsomt, fullstendig brent og fragmentert og inkluderer ubestembare pattedyrfragmenter.

På lokalitet 2 (id 214109) var det registrert fire hustufter (tuft 1/id 50027, tuft 2/id 50200, tuft 3/id 50300 og tuft 4/id 50400), som etter avtorving var klart synlige. Tuftene fremstod som relativt ensartede i mål og grunnform (rund/oval), med markert nedgravning og åpninger som

gjennomgående vender mot sør/sørøst. Målte diameter indre mål varierte mellom 7 og 4 meter og dybde mellom 1 og 0,5 m.

Stratigrafien lignet den på lokalitet 1, men med mindre vegetasjon og generelt mindre sediment, slik at rullesteinsunderlaget var mer eksponert. Bosetningssporene var best bevarte i de kraftig bygde tuftene på nedsiden av skråningen, tuft 1 og tuft 4, som innvendig hadde tykkere sedimentmasser og et større funnmateriale. Tuft 1 ble gravd i sin helhet og hadde relativt høy funnkonsentrasjon samt stor mengde pimpstein, mens tuft 4 ble delvis undersøkt gjennom rutenett. Tuftene 2 og 3 i øvre del av skråningen var noe mindre synlige i terrenget, inneholdt svært lite sediment og manglet overflatefunn, og ble derfor kun delvis utgravd (tuft 3) eller kun innmålt (tuft 2).

Tre dateringer, én fra hver av de undersøkte tuftene, viser til sekvensiell bruk gjennom det fjerde årtusen fvt, der middelverdien til dateringene er hhv. 4135, 3970 og 3430 fvt. Selv om dateringene har lite overlapp, kan samtidig bruk ikke utelukkes – til det er antall dateringer for lite. Det er imidlertid klart at lokalitet 2 er en boplass med tufter som ble brukt og muligens gjenbrukt over flere hundre år. Dimensjonene og den relativt standardiserte formen viser gjentatt etablering av husholdsenheter, mens variasjon i bevaringsgrad og sedimentakkumulasjon dessverre begrenser hvor detaljert de enkelte bruksfasene kan analyseres.

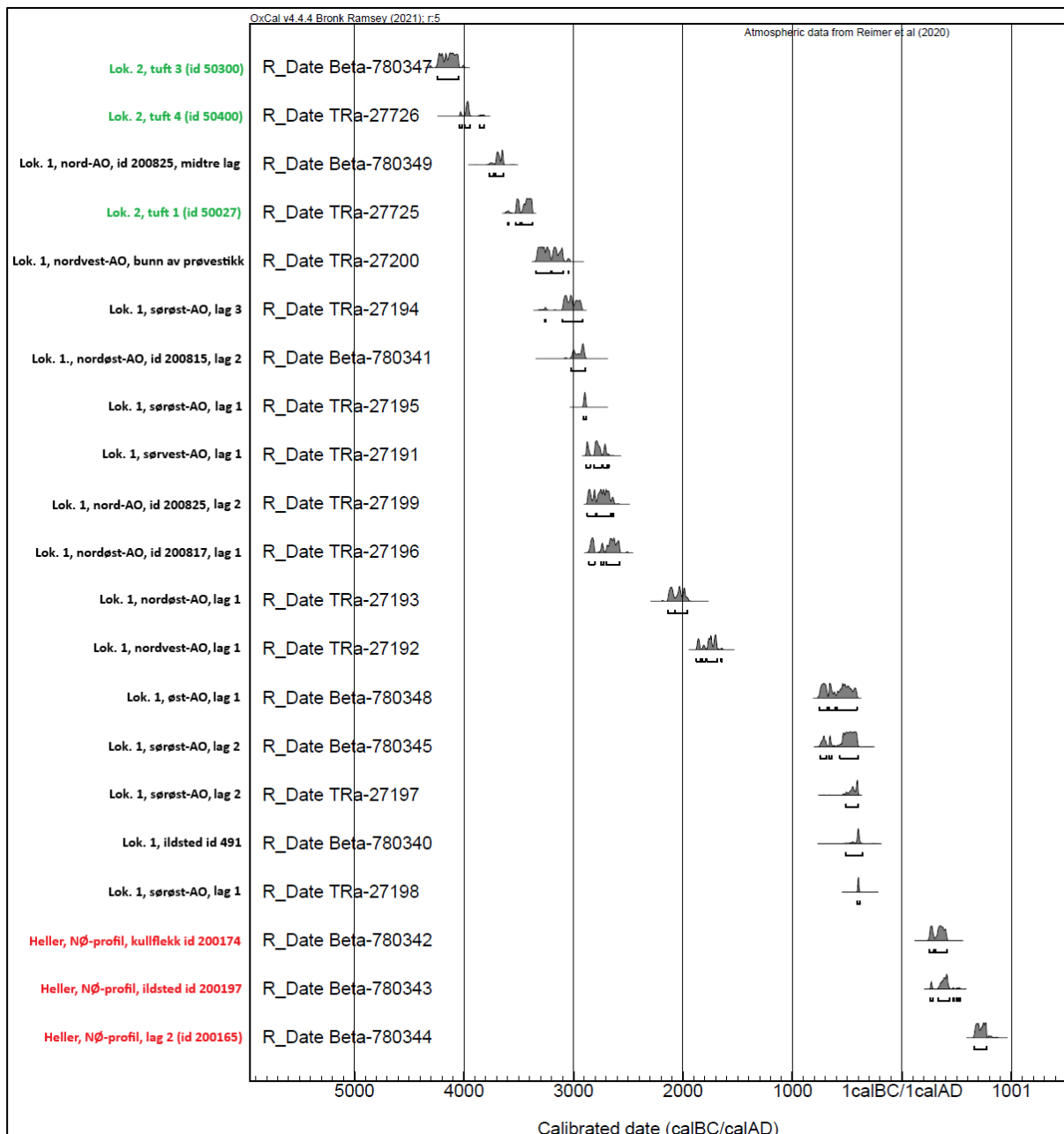
Siden det ikke ble funnet organisk materiale utover trekull, f.eks. dyrebein som kunne gi indikasjoner på om tuftene ble brukt sesongvis for utnyttelse av bestemte ressurser eller gjennom hele året, forblir dette spørsmålet ubesvart. Funnmengden på lokalitet 2 var vesentlig lavere enn på lokalitet 1, men omfatter blant annet skiferkniv, fiskesøkke og flere pimpsteinsgjenstander tolket som mulig flottør/garnfløtt. Dette antyder en subsistens innrettet mot fiskeri og utnyttning av marine ressurser.

Helleren (id 214109-5) fremstod som en egen lokalitet uten sikker direkte tilknytning til lokalitet 2. I en sjakt i hellerens gulv ble det dokumentert et kull- og fettholdig hovedkulturlag over et mørkere, mer stein- og leirholdig overgangslag mot rullesteinsunderlaget, med indikasjoner på forstyrrelser i profilet. Tre dateringer fra kullkonsentrasjoner i profilen viser minst to bruksfaser, en i romersk jernalder og en i merovingertid. Samtidig påviste funnmaterialet også bruk i seinere perioder. Bl.a. ble det funnet krittpepefragmenter og to danske sølvskillinger fra 1694 og 1729, noe som viser helleren ble brukt over lang tid, sannsynligvis for korte opphold.

Dateringsgrunnlaget for undersøkelsen består av radiokarbondateringer av kullprøver fra utvalgte kontekster i alle tre undersøkte områder. Totalt ble det samlet inn 53 kullprøver, hvorav 22 ble datert. Resultatene er samlet i Figur 52.

Dateringene viser at Tjeldbergvika-området har vært i bruk i flere perioder fra omtrent 4200 fvt. og frem til moderne tid (sistnevnt basert på diverse funn fra overflaten). Mens helleren solid plasserer seg i jernalder, er det påfallende at det er svært liten overlapp i dateringene mellom de to lokalitetene som var i bruk i yngre steinalder. Samtidig er det viktig å påpeke at det bare foreligger tre dateringer fra lokalitet 2, mot ti steinalderdateringer fra lokalitet 1.

Det finnes imidlertid én datering fra aktivitetsområdet på lokalitet 1 – 3764–3635 fvt. (Beta-780349) – som ligger mellom dateringsintervallene for de to yngste tuftene på lokalitet 2, nemlig 4042–3813 fvt. (TRa-27726) fra tuft 4 og 3602–3372 fvt. (TRa-27725) fra tuft 1. De to mulige tuftene id 200815 og 22825 på lokalitet 1 ligger omtrent 15–16 moh. og omtrent i samme høyde over havet som tuft 1 på lokalitet 2, som datert til 3602–3372 fvt., noe som kan tyde på at de er av nokså tilsvarende alder.

Figur 52 Kalibrerte C-14-dateringer fra alle undersøkte områder.

Lokalitet 1 har et relativt begrenset, men variert gjenstandsmateriale kombinert med et større antall C-14-dateringer. Dette gir et godt grunnlag for å opprette kronologi for lokaliteten. På bakgrunn av den relativt begrensede funnmengden ble lokaliteten opprinnelig antatt å representere én enkelt brukfase, men både dateringsmaterialet og den typologiske bredden i gjenstandene viste tydelig at dette ikke stemmer. Gjenstandsmaterialet alene indikerer betydelig tidsdybde og gjentatt bruk over flere tusen år.

Det ble totalt funnet åtte pilspisser på lokaliteten. De fleste lar seg ikke sikkert typologisk bestemme, men minst én spiss – og muligens tre (Ts16168.556 og muligens Ts16168.531 og Ts16168.693) – kan tolkes som Nyelv-spisser. Denne spisstypen er vanlig i den første halvdel av yngre steinalder i Nord-Norge, ca. 5000/4500–3000 fvt. (Hesjedal et al. 2009; Jørgensen 2021). Dette samsvarer med de eldste C-14-dateringene fra lokaliteten.

Videre ble det funnet én helslipt øks (Ts16168.545), identifisert som en tjukkknakka rettøks. Ifølge Myklevoll (1997:84) dateres denne øksotypen til perioden 2800–1800 fvt. I tillegg foreligger to fragmenterte økser som med noe forbehold tolkes som samme type. Disse funnene passer godt sammen med flere C-14-dateringer til 2800-2500 fvt.

Keramikk materialet fra lokalitet 1 er særlig viktig for å belyse lokalitetens senere brukshistorie. Det er identifisert skår fra minst fire ulike kar og minst tre, muligens fire, keramiske typer. Asbestkeramikk har tradisjonelt vært lite studert i Nord-Norge, men nyere sammenstillinger (Jørgensen et al. 2023) gir et bedre grunnlag for typologisk og kronologisk vurdering. Etter faglige vurderinger i samråd med Erlend Kirkeng Jørgensen og Marianne Skandfer, begge UM, kan deler av materialet knyttes til Risvik-typen (Ts16168.682 og Ts16168.681). Denne typen begynner å opptre rundt 1700 fvt., men har hovedtyngden noe senere. Risvik-keramikken samsvarer kronologisk med C14-datering til 1877–1644 fvt.

Videre er det identifisert keramikk som likner Kjelmøy-typen (Ts16168.680), en type som vanligvis dateres til perioden ca. 1000–0 fvt. Denne kan passe med hele fem dateringer fra lokaliteten til tidsrommet 750–240 fvt. I tillegg ble det funnet noen små skår av en svært tynn asbestkeramikk med finmalt asbestmagring og lyse, glatte vegger (Ts16168.630). Denne lot seg ikke sikkert tilordne en etablert type, men tolkes som en sen variant, trolig fra de siste århundrene før år 0 eller enda senere.

Ved Melkøyaprosjektet ble det påvist fettsyrer fra marine pattedyr på innsiden av et asbestkeramisk kar (Hesjedal et al. 2009:483). Det er foreløpig ikke utført lignende analyser på keramikken fra Tjeldbergvika, men også her kan tilsvarende keramikktyper kan ha vært brukt i sammenheng med bearbeiding eller konsum av marine ressurser.

Gjenstandsmaterialet fra lokalitet 2 er beskjedent, men samsvarer med datering til yngre steinalder. Eneggete skiferkniver, fiskesøkke og pimpstein med slipefurer er alle gjenstandstyper som forekommer gjennom store deler av steinalderen og tidlig metalltid, og bidrar derfor i begrenset grad til presis kronologisk avgrensning.

Lokalitet 2 derimot skiller seg tydelig fra lokalitet 1 ved at den har klart identifiserbare hustufter og dateringer som indikerer en mer avgrenset tidsmessig bruk. De tre C-14-dateringene fra tuftene 1, 3 og 4 viser ingen overlapp og peker mot tre separate bruksfaser i yngre steinalder, med en samlet bruksperiode på litt under tusen år. Dette antyder at det på lokaliteten ikke har stått flere hus samtidig, men heller at det er snakk om en sekvens av gjentatte, men adskilte bosettingsfaser. Imidlertid må dette tas med forbehold, da hver tuft kun er representert ved én datering.

Den eldste dateringen, 4246–4044 kal. fvt., stammer fra tuft 3, som også ligger høyest i terrenget. Dette samsvarer godt med landhevningsforløpet og styrker tolkningen av tuft 3 som den eldste bosetningsfasen på lokaliteten. De noe yngre dateringene fra tuft 4 (4042–3813 kal. fvt.) og tuft 1 (3602–3372 kal. fvt.) følger det samme prinsippet, hvor yngre bosetningsepisoder etableres lavere i skrånningen etter hvert som strandlinjen forskyves. Til forskjell fra lokalitet 1, som fremstår som et mer diffust og langvarig aktivitetsområde, viser lokalitet 2 et klassisk boplassmønster fra yngre steinalder, hvor bosetningen forflyttes i takt med landhevningen og lokale landskapsendringer.

Dateringsmaterialet fra helleren viser entydig at denne lokaliteten har vært brukt i flere, klart adskilte perioder, men uten tegn til kontinuerlig eller langvarig bosetning. Tre C-14-dateringer viser aktivitet i romersk jernalder og merovingertid. Kullprøven fra det kull- og fettholdige laget (lag 2, id 200165) ga en datering til 659–775 evt., mens to dateringer fra nedre del av stratigrafien (ildsted 200197 og kullinse 200174 i lag 3) ga dateringer til henholdsvis 258–530 og 250–412 evt. Disse to sistnevnte dateringene overlapper betydelig og kan derfor representere én og samme bruksepisode.

Funnmaterialet fra helleren har ingen tilknytting til karbondateringene, men utvider ytterligere hellerens brukstid. Sølvmyntene datert til henholdsvis 1694 og 1729, og sammen med fragmenter av kritt-piper dokumenterer de langt senere bruk i tidlig nytid, muligens knyttet til ferdsel, midlertidig opphold eller praktisk bruk av helleren som ly. De små flintavslagene som ble funnet i helleren kan tolkes som rester av ildflint, en gjenstandstype i bruk gjennom både jernalder og middelalder, og bidrar derfor i veldig begrenset grad til datering. Den lille flintflekken med parallelle rygger, tydelig plattform og slagbule skiller seg imidlertid ut. Dens teknologiske karakter tilsier bevisst produksjon og gjør det lite sannsynlig at den er et tilfeldig produkt av ildflintbruk. Dette åpner for muligheten for en enda tidligere bruk av helleren, muligens i

steinalder, men på grunn av fraværet av støttende dateringer eller samtidige funn gjør at dette forblir en uavklart hypotese.

Helleren sannsynligvis har ikke hatt noen tilknytning til de to steinalderlokalitetene, men virker å ha vært brukt episodisk i senere perioder. Bruken i romersk jernalder og merovingertid synes å ha vært knyttet til korte opphold, uten klare tegn til langvarig aktivitet. Dette samsvarer med tolkningen av helleren som midlertidig oppholdssted, ly eller aktivitetsplass i forbindelse med ferdsel og ressursutnyttelse, snarere enn som en permanent eller sesongvis bosetning.

OPPSUMMERING

Lokalitet 1 vurderes å representere flere opphold over en lang tidsperiode, der fire bruksfaser er identifisert: to i midtre del av yngre steinalder (3700-3600 fvt., og rundt 3000 fvt.), én i overgangen mellom yngre steinalder og tidlig metalltid (i århundrene rundt 2000 fvt.), og én i førromersk jernalder. Fra bruksfasene i steinalder er det påvist spor etter to mulige hustufter og relativt omfattende kulturlagsavsetninger.

Lokalitet 2 tolkes til å ha hatt en noe annen funksjonell karakter. Hustuftene framstår som mer omfattende konstruerte og var trolig mer arbeidskrevende å anlegge. Samtidig kan gjentatt bruk over lengre tid ha bidratt til at det er færre og dårligere bevarte levninger etter boliger og andre strukturer på lokalitet 1. Gjenstandsmaterialet fra lokalitet 2 er svært begrenset, og det ingen indikasjoner på at tuftene ble brukt samtidig. Dette kan peke mot at området ble besøkt og benyttet av små grupper og over kortere perioder, muligens av ett enkelt hushold/båtlag av gangen.

For begge lokaliteter er det rimelig å anta at bosetningen inngikk i et sesongbasert mobilitetsmønster, der oppholdene knyttes til maritim ressursutnyttelse. Fiskesøkker og flottører peker mot fiskeri, mens slipte skiferspisser og skiferkniver vitner om jakt og fangst, trolig primært av marine pattedyr som sel og hval. Lokalitetens plassering støtter denne tolkningen. Med høyere vannstand lå lokalitetene innerst i en bukt på nordsiden av Tjeldbergvika, hvor de lå skjermet til samtidig som det var kort tilgang til rike marine ressurser i havet utenfor (jfr. Figur 2).

Helleren har hatt en annen og mer episodisk funksjon. Dateringene viser bruk i romersk jernalder og merovingertid, samt i nyere tid på 1600–1700-tallet. Funksjonen synes å ha vært midlertidig opphold eller ly, snarere enn fast bosetning. De identifiserte ildstedene og det begrensede funnmaterialet understøtter en tolkning av kortvarige opphold, muligens knyttet til ferdsel, jakt, fiske eller annen aktivitet i landskapet.

Samlet fremstår Tjeldbergvika som et flerfunksjonelt kystlandskap brukt gjentatte ganger gjennom flere tusen år. Området har inngått i et regionalt system av sesongbaserte bosetninger og aktivitetssoner, der bruk og funksjon har variert over tid i takt med strandforskyvning, ressursutnyttelse og endrede sosiale og økonomiske behov.

LITTERATUR

- Andreassen, D.M. (2002). *Risvikkeramikk. En analyse av teknologisk stil på Nordkalotten i sein steinbrukende tid*. Upublisert hovedfagsavhandling i arkeologi. Universitetet i Tromsø.
- Damm, C. B., Skandfer, M., Jørgensen, E. K., Sjøgren, P., Vollan, K. W. B., & Jordan, P. D. (2020). Investigating long-term human ecodynamics in the European Arctic: Towards an integrated multi-scalar analysis of early and mid-Holocene cultural, environmental and palaeodemographic sequences in Finnmark County, Northern Norway. *Quaternary International*, 549, 52–64. <https://doi.org/10.1016/j.quaint.2019.02.032>
- Fitzhugh, W. (1974). Ground slates in the Scandinavian Younger Stone Age with Reference to Circumpolar Maritime Adaptations. *Proceedings of the Prehistoric Society*, 40 pp. 45-58. <https://doi.org/10.1017/S0079497X00011300>
- Hesjedal, A., Ramstad, M. & Niemi, A.R. (2009). Undersøkelsene på Melkøya. Melkøya-prosjektet – kulturhistoriske registreringer og utgravninger 2001 og 2002. *Tromura* Nr.36. Tromsø University Museum.
- Jørgensen, E.K. (2021). Scalar Effects in Ground Slate Technology and the Adaptive Consequences for Circumpolar Maritime Hunter-Gatherers. *J Archaeol Method Theory* 28, 333–385 (2021). <https://doi.org/10.1016/j.jasrep.2023.104178>
- Jørgensen, E. K., Arntzen, J. E., Skandfer, M., Llewellyn, M., Isaksson, S., Jordan P. (2023). Source-sink dynamics drove punctuated adoption of early pottery in Arctic Europe under diverging socioecological conditions. *Quaternary Science Reviews*, Volume 299. ISSN 0277-3791.
- Jørgensen, E., Bruun, I.M., og Oppvang, J. (2025). "Håloglandsvegen gjennom 10 000 år. Resultater og potensiale". I Bruun, I. M. and Kjellman, E. (2025) "Arkeologi langs Håloglandsvegen: Samlede resultater fra de arkeologiske undersøkelsene langs Håloglandsvegen 2020-2022", *Tromura*. Tromsø, Norway, (2), 654-692). <https://doi.org/10.7557/9vtmrb52>
- Myklevoll, A. (1998). *Bergartsøkser i Nord-Norge: Forslag til klassifisering, kronologi og tolkning*. Mastergradsavhandling, UiT -Norges arktiske universitet; institutt for arkeologi.
- Niemi, A.R. (2021). *Prosjektplan Tjeldbergvika: Gbnr 16/1, Vågan kommune, Nordland fylke. Utgifter til særskilt granskning av automatisk fredet kulturminne, jf. kulturminneloven §10 første ledd. Boplasser fra steinalder, Id. 214108 og 214109*. Prosjektplan. Norges arktiske universitetsmuseum – UiT Norges arktiske universitet, 11.08.2021.
- Oppvang, J., Bruun, I.M. & Kjellman, E. (red.) (2025). *Arkeologi langs Håloglandsvegen: Samlede resultater fra de arkeologiske undersøkelsene 2020–2022*. Tromura 2025. Tromsø: UiT Norges arktiske universitetsmuseum. <https://doi.org/10.7557/9vtmrb52>
- Utne, A. (1971). *Kolvika*. Upublisert utgravningsrapport.
- Utne, A. (1978). *Innberetning Kolvika. Vestvågøy 17.–22. juli 1978*. Upublisert utgravningsrapport.
- Vollan, K. W. B. (2022). Dwellings as population proxies? Identifying reuse of coastal Stone Age housepits in Arctic Norway by means of Bayesian modelling of radiocarbon dates. In D. E. F. Olsen (Ed.), *The Stone Age Conference in Bergen 2017* (UBAS – University of Bergen Archaeological Series, 12, pp. 13–30). University of Bergen.

VEDLEGG

OVERSIKT DATERTE PRØVER

Museumsnummer	Intrasis-ID	Kontekst	Labnummer	Materiale	Datering C14 (BP)	Datering 95,4 % (BC/AD)
LOKALITET 1						
Ts16168.631	PK855	Bunn av mek. lag 2 i NØ-aktivitetsområde	Beta-780341	-	4330 ± 30	3018-2891 BC
Ts16168.632	PK200074	Bunn av prøvestikk i NV-aktivitetsområde	TRa-27200	Bjørk	4482 ± 19	3339-3044 BC
Ts16168.633	PK851	Bunn av mek. lag 3 i SØ-aktivitetsområde	TRa-27194	Vier	4408 ± 23	3261-2920 BC
Ts16168.634	PK853	Topp av mek. lag 1 i SØ-aktivitetsområde	TRa-27195	Bjørk	4274 ± 19	2912-2882 BC
Ts16168.635	PK854	Bunn av mek. lag 1 i NØ-aktivitetsområde	TRa-27196	Bjørk	4106 ± 21	2857-2575 BC
Ts16168.644	PK200083	Mek. lag 1 i Ø-aktivitetsområde	Beta-780348	-	2450 ± 30	752-411 BC
Ts16168.646	PK358	Mek. lag 1 i SV-aktivitetsområde	TRa-27191	Bjørk	4191 ± 19	2887-2677 BC
Ts16168.648	PK200033	Mek. lag 2 i SØ-aktivitetsområde	Beta-780345	-	2420 ± 30	746-401 BC
Ts16168.650	PK200041	Mek. lag 1 i SØ-aktivitetsområde	TRa-27198	Bjørk	2337 ± 16	409-388 BC
Ts16168.652	PK200035	Mek. lag 2 i SØ-aktivitetsområde	TRa-27197	Bjørk	2384 ± 18	516-397 BC
Ts16168.654	PK583	Mek. lag 1 i NØ-aktivitetsområde	TRa-27193	Bjørk	3665 ± 25	2136-1956 BC
Ts16168.659	PK382	Mek. lag 1 i NV-aktivitetsområde	TRa-27192	Vier	3443 ± 22	1877-1644 BC
Ts16168.660	PK509	Ildsted id 491	Beta-780340	-	2340 ± 30	515-237 BC
Ts16168.661	PK200047	Mek. lag 2 i N-aktivitetsområde	TRa-27199	Bjørk	4151 ± 18	2874-2631 BC
Ts16168.664	PK200094	Midtre lag av S-profil i en av de «dype rutene» nord i aktivitetsområde	Beta-780349	-	4900 ± 30	3764-3635 BC
LOKALITET 2						
Ts16169.100	PK200080	Tuft 50300	Beta-780347	-	5310 ± 30	4246-4044 BC
Ts16169.103	PK52015	Tuft 50400	TRa-27726	Furu	5152 ± 26	4042-3813 BC
Ts16169.105	PK200116	Tuft 50027	TRa-27725	Bjørk	4698 ± 22	3602-3372 BC
HELLER						
Ts16169.97	PK52048	Nederst lag i NØ-profil	Beta-780342	-	1720 ± 30	250-412 AD
Ts16169.98	PK52050	Midtre lag i NØ-profil	Beta-780343	-	1670 ± 30	258-530 AD
Ts16169.99	PK52051	Øverst lag i NØ-profil	Beta-780344	-	1290 ± 30	659-775 AD